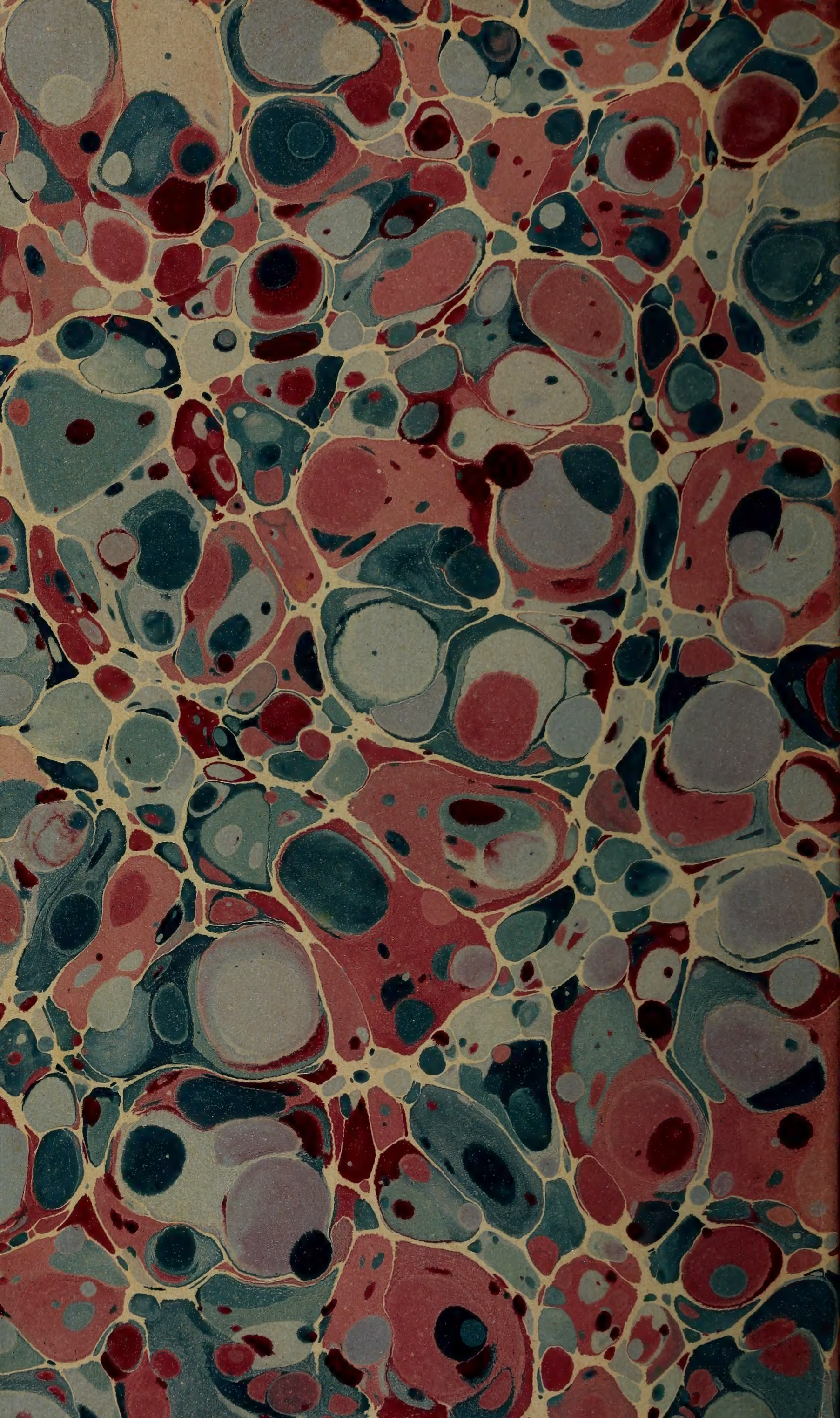
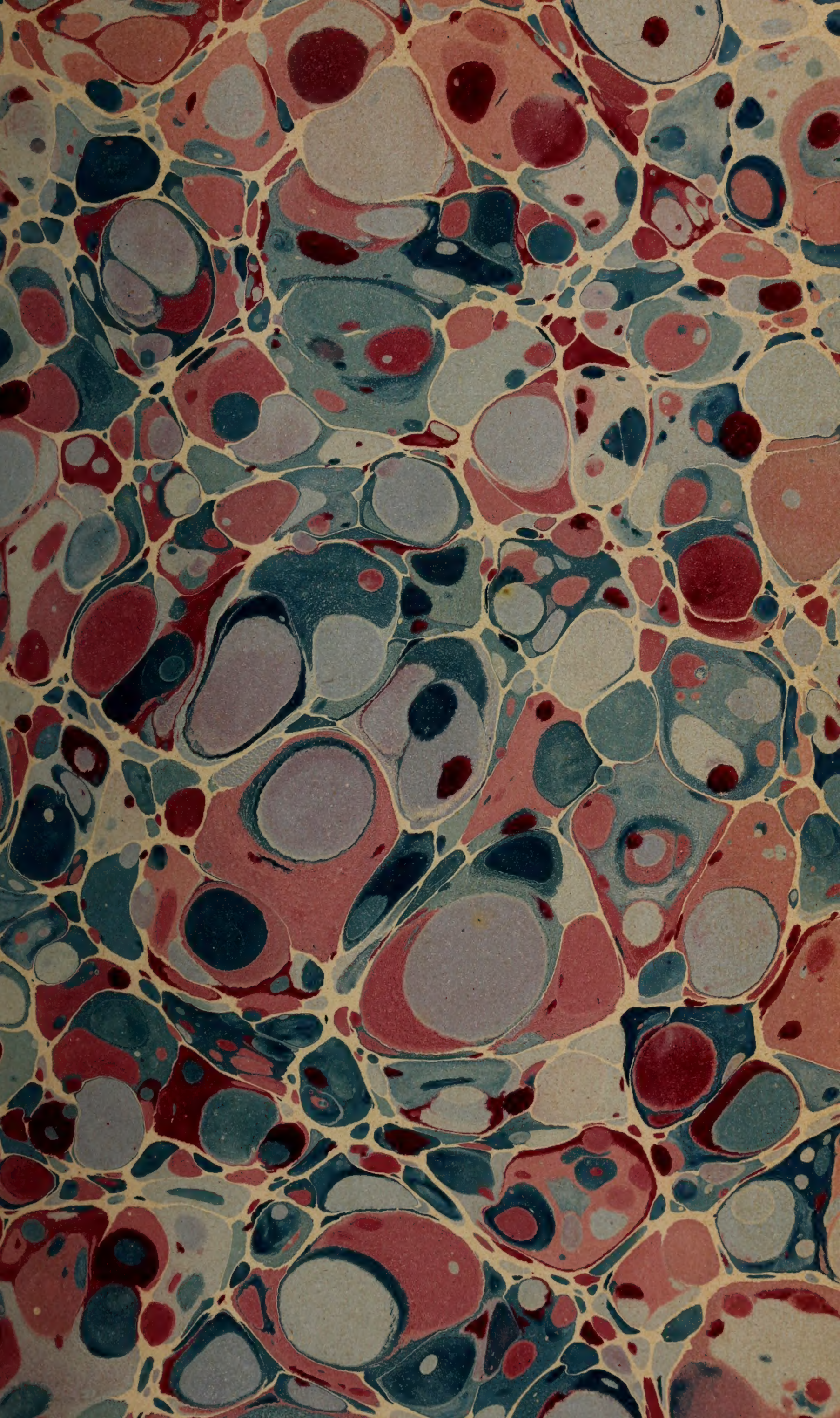
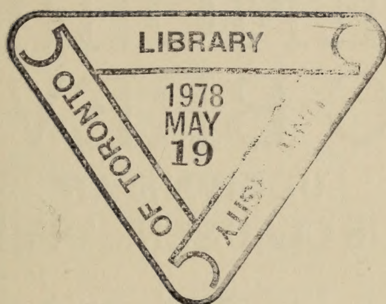

3 1761 09426053 6

LIBRARY
1978
MAY
19
OF TORONTO

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF
JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

VII

ISLÆNDEREN JON OLAFSSONS
OPLEVELSER SOM OSTINDIEFARER
UNDER CHRISTIAN IV
NEDSKREVNE AF HAM SELV

I OVERSÆTTELSE AF SIGFUS BLÖNDAL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1907

JON OLAFSSONS OPLEVELSER II

JON·OLAFSSONS·OPLEVELSER SOM·OSTINDIEFARER·UNDER CHRISTIAN·IV

NEDSKREVNE·AF·HAM·SELV

I·OVERSÆTTELSE VED

S. BLØNDAL

UDGIVNE·AF·JULIUS·CLAUSEN·OG·P.·FR:RIST

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

I hele det 16. Aarhundrede var Handelen paa Ostindien udelukkende i Portugisernes Hænder og først i Slutningen af Aarhundredet, da Portugal blev forenet med Spanien, begyndte Hollænderne at sende Skibe til Asien og at anlægge Kolonier dér. De oprettede et ostindisk Handels-Kompagni, og nu fulgte England og Frankrig efter med lignende Handelsselskaber, men det var dog Hollænderne, der stadig i Kamp med Portugiserne fik det største Udbytte af Rigdommen i de fjerne Lande, hvorfra store Ladninger især af Krydderier, Elfenben og kostbare Træsorter m. m. blev ført til Europa.

Danmark-Norges Handel og Søfart var under den foretagsomme *Christian IV* i mægtig Opkomst, og de Efterretninger, der kom Kongen for Øre om de europæiske Expeditioner til Ostindien, — vel ikke mindst gennem de Fortællinger, som de mangfoldige danske og norske Søfolk, der i hollandsk Tjeneste havde deltaget i Sejladsen paa Indien, bragte hjem med sig — bevægede ham til, nu da Krigen med Sverrig var endt, ogsaa at gøre et Forsøg paa at faa et dansk-ostindisk Kompagni oprettet. Flere hollandske Købmænd, der var bosatte i Kjøbenhavn, først og fremmest *Roland Crappe*, støttede Kongen i disse Bestræbelser. Ved Oktroj af 16. Marts 1616 blev det dansk-ostindiske Handels-Kompagni oprettet med det hollandske Kompagni som Forbillede.

Der skulde nu udrustes et Togt til Ostindien, og Kongen fik end mere Blod paa Tanden, da der til Kjøbenhavn ankom en Gesandt fra selve Kejser *Ceneradt Adassin* paa Ceylon. Gesandten var en Hollænder ved Navn *Marcelis Boshouwer*, der i flere Aar havde været den ceylonske Kejsers Yndling og Raadgiver i hans mange Stridigheder med Portugiserne. Kejseren havde udnævnt ham til Admiral og Prins af Migomme og nu sendt ham afsted til Europa for at søge Bistand mod Portugiserne. Efter at være bleven afvist i Holland, begav *Boshouwer* sig til Danmark, hvor han opholdt sig et Aars Tid, og afsluttede en Handels- og Venskabs-Traktat mellem Kejseren af Ceylon og Kongen af Danmark-Norge. Senere viste det sig jo rigtignok, at han havde handlet vel meget paa egen Haand, og den nævnte Traktat fik ingen Betydning.

Den 14. November 1618 afsejlede den første danske Expedition til Ostindien, Forløberen for saa mange senere. Dens Admiral var den 23-aarige Adelsmand *Ove Gjedde*. Den bestod af to af de kgl. Orlogsskibe: „Elefanten“ og „David“ og to af Kompagniets Handelsskibe: „Christian“ og „Kjøbenhavn“. Et Par Maaneder før var *Roland Crappe* sendt forud med Jagten „Øresund“. *Boshouwer* var ombord paa „David“.

Dette mærkelige Togt er mange Gange omtalt, og Ove Gjeddes vidtløftige, men højst interessante Rapporter, Journaler og Dagbøger er meddelt i Schlegels „Sammlung zur Dänischen Geschichte“. Kopenh. 1772—76. Dets egenlige ikke store Resultat var Anlæget af Danmarks første Koloni i Asien (Trankebar). Fire Aar efter, i Foraaret 1622, vender Expeditionen tilbage til Danmark, og samme Aar den 8. Oktbr. udsendes en anden Expedition.

Bøsseskytten *Jon Olafsson* har som Fortsættelse af

sine Optegnelser om sit Liv, hvis første Del blev udgivet for to Aar siden (Memoirer og Breve udgivne af Jul. Clausen og P. Fr. Rist. I.), i den her foreliggende Bog fortalt om sin Deltagelse i denne Expedition til Ostindien 1622—24.

Den unge Islænder, der lysten efter Æventyr havde forladt sin Fædreneø, fandt sig ikke længe tilfreds ved den ensformige Vagttjeneste paa Kjøbenhavns Tøjhus, og det havde været hans inderligste Ønske at komme med paa Ove Gjeddes omtalte Togt. Men Kongen forbød ham det. Man kan derfor forstaa, at han har været ivrig efter at opsøge sine Venner blandt de lykkelige Deltagere, der nu vendte tilbage til Kjøbenhavn efter den æventyrlige Rejse, der vakte en umaadelig Opsigt i hele Norden.

Med stor Begærlighed har *Jon Olafsson* lyttet til Fortællingerne om deres mærkelige Hændelser paa de umaadelige Have og i de fjerne Lande, som han nu selv stod for Tur til at opleve. Men enten har han ikke vidst rigtig at forstaa og opfatte alt det, som hans, rimeligvis kun lidet aandeligt udviklede, hjemkomne Kammerater berettede ham, eller ogsaa har disses Beretninger været lidet overensstemmende med Sandhed og Rimelighed, thi *Jon Olafssons* anden Haands Referat om Ove Gjeddes Togt i de første Kapitler af hans Optegnelser, er saa uhistorisk og fuldt af Fejl, Fejltagelser og Misforstaaelser, at det er uden synderlig Værdi og derfor kun bliver gengivet i et stærkt beskaaret Udtog. Men dette Udtog indeholder til Gengæld nogle Oplysninger, man hidtil har manglet.

Udgiverne har saa meget mindre taget i Betænkning at forkorte *Jon Olafssons* Beretning om *Ove Gjeddes* Togt, som det jo er hans egne Erindringer og Oplevelser det er Hensigten at meddele, og ikke andres. Der-

imod har det voldet Udgiverne større Vanskeligheder at finde det rigtige Forhold i Behandlingen af hans Beretninger om hans *egne* Oplevelser. Disse er nemlig saa opfyldte af lange, vidtløftige og trættende Beskrivelser af ren geografisk, naturhistorisk og ethnografisk Natur, der gør hans Manuskript til et i voluminøs Henseende mægtigt Værk. Men Kendskabet til disse Videnskaber var jo paa hans Tid overordenlig ringe, selv var han jo desuden en lidet oplyst Mand, om han end i saa Henseende stod højt over sine Jævnbyrdige, og hans Beretninger om de Landes og Haves Beliggenhed og Natur, som han berejser, det Dyre- og Planteliv han ser, de Folkeslags Sæder og Levemaade han kommer i Berøring med, de Afstande han angiver, de Navne han nævner, er ofte saa fulde af Fejl og pudsige Misforstaaelser, saa uforstaaelige og uigenkendelige, saa prægede af Tidens Uvidenhed og Overtro, at de for en stor Del mister deres Værdi og Interesse. Alt, hvad der derimod vedrører hans egen Person og det Liv han lever, er lige saa friskt, sundt og oprindeligt, og i sin knappe Fortællemaade lige saa utvivlsomt sandt og virkeligt som hele den mærkelige Beretning om hans Liv, vi kender fra første Del af hans Optegnelser.

Den her foreliggende anden Del af *Jon Olafssons* Oplevelser maa derfor, paa Grund af sine Forkortelser, nærmest betragtes som et stort og bredt Udtog af det foreliggende voluminøse Manuskript. En fuldstændig Udgivelse af dette vilde stille for store Fordringer til Læserens Taalmodighed og ligge udenfor vor Hensigt: i en populær Form at meddele *Jon Olafssons* af ham selv nedskrevne Oplevelser. Af samme Grunde er Oversætterens Arbejde ogsaa gengivet i en i *sproglig* Henseende friere Bearbejdelse.

Jon Olafssons Søn har afsluttet Manuskriptet med en Udsigt over Faderens Liv paa Island, efter at han endelig er havnet hjemme paa sin Fædreneø, som han længtes saa meget efter, træt af sit Livs mange Genvordigheder. Som en agtet Mand, men mærket haardt af sin Ulykke levede han her under vanskelige Forhold og smaa Kaar, og som en gammel Mand skrev han her sin Odyssé. Og alt som han med Resterne af sin stakkels lemlæstede Haand føjer Linie til Linie, glider Tankerne tilbage til hans bevægede Ungdom, til Vagttjenesten paa Tøjhuset, til Livet og Færdslen og Slagsmaalene i Gaderne i Kjøbenhavn, til hans Fangehul i Blaataarn, til Samlivet paa Søen med Christian IV, til Hvalfangsterne i Ishavet, Sejladsen i Troperne, Stormen og Skibbruddet i Nordhavet og til Vagtnætterne paa Fæstningsmuren i Indien, da han stod og lyttede til Tempelpigernes Sang i Trankebars Pagode. Alle disse Minder giver Optegnelserne deres store Tiltrækning og store kulturhistoriske Betydning.

Med Hensyn til de Anmærkninger der findes i Bogen under Texten, skyldes Oplysningerne om islandske Forhold og Personer, Oversætteren. Der bringes en Tak til Hr. Museumsinspektør Bering Liisberg, der har meddelt Forklaringer over mange forældede maritime Udtryk, samt til Hr. Kay Larsen, der har stillet sine Samlinger fra Arkivstudierne til hans Bog: „De dansk-ostindiske Koloniers Historie“ Kbhvn. 1907, til vor Raadighed.

Udgiverne.

DEN ANDEN DEL AF DENNE BOG, INDEHOLDENDE MIN REJSE TIL OSTINDIEN M. M.

I Begyndelsen omtales de forskellige Omstændigheder, der gjorde, at vor højsalige Herre og Konge *Christian den Fjerde* behagede at sende 5 Skibe til Indien, som afgik, saavidt jeg husker, i Oktober Maaned 1618.[1])

KAP. I

I den tredie Del af den gamle Verden, som kaldes Asien, i Indien extra Gangem, er der en stor og meget frugtbar Ø, som hedder Ceylon. Paa denne Ø er der ni Kongeriger, som alle lyder en og samme Fyrste.

Da man skrev 1616, hændte det sig, at en kristen Mand, Hollænder af Herkomst, var i denne mægtige Kejsers Tjeneste. Kejseren raadførte sig med denne Hollænder om, hvorledes han skulde forholde sig med Portugiserne, som han havde tilladt at bosætte sig der i Landet i sin Nærhed for at drive Handel over hele Indien, og han spurgte ham, om han ikke kendte nogen Konge i Europa, som havde Magt og Villie til at fordrive

[1]) I Følge Ove Gjeddes Rejsejournal afsejlede Expeditionen den 14. November 1618. Se Schlegel, Sammlung z. Dänischen Geschichte. Kopenhagen 1772. I. 2 St. 57.

dem fra Landet, eftersom de var blevne ham altfor besværlige, da de med Magt havde tvunget ham til at betale dem Skat i hans eget Land, saa at han ikke var i Stand til at hævde sine Rettigheder og saaledes maatte taale deres Anmasselser og trykkende Magt.

Det blev derpaa overdraget denne Hollænder at rejse bort derfra og her op til Norden, som Udsending fra denne hedenske Fyrste. Han drog først til Holland og bad Landets højeste Myndighed om at forjage Portugiserne fra Ceylon og love dem til Gengæld Portugisernes Pladser, Stæder og Handel, frit for alle Skatter og Afgifter. Men da Hollænderne havde nok at gøre med deres store udenlandske Handel, gav de ham Afslag, hvorpaa han da strax drog til Danmark til vor naadige Herre og Konge *Christian den Fjerde* og meddelte ham Indholdet af den ceylonske Fyrstes Brev, dets Mening og Ønsker. Vor højsalige Herre og Konge viste sig Sagen bevaagen, og med Danmarks Riges Raads Samtykke lod han Brev udgaa over hele sit Rige, at det skulde staa enhver frit for, det være sig Mand eller Kvinde, at sætte Penge i denne Rejse, saa meget eller saa lidt, som enhver maatte ønske. Kongens Budskab fik en god Modtagelse hos mange, saa at der meldte sig mange Redere,[1]) som med Glæde betalte deres Bidrag, deriblandt selv Sypiger. Nogle indskød 60, andre 70 til 2000 Daler, hvorover Regnskab først skulde aflægges efter 12 Aars Forløb.

[1]) Ved Redere forstaaes Parthavere, de som i Fællig rede et Skib ud.

Til denne Rejse blev 5 Skibe udrustede paa den bedste Maade, og foruden Skiksfolkene var der 300 Soldater ombord.

Flaadens [Soldaternes] Øverstkommanderende hed *Erik Grubbe.* Han bortsolgte sin Herregaard og al sin faste Ejendom, før han sejlede bort. En adelig Jomfru, som havde indgaaet en Forbindelse med ham, begav sig ombord til ham paa en meget mærkelig Maade, idet hun havde forklædt sig som Page. Men da Skibene laa uden Bør i en 14 Dages Tid ved Kronborg, traf det sig en Gang, at Søfolkene opdagede det og strax meldte det, og der var nær sket hende og *Erik Grubbe* en Ulykke af den Grund. Men da de var saa stærkt knyttede til hinanden i Kærlighed og ikke vilde skilles ad, blev de viede sammen i lovligt Ægteskab. Denne ædelbaarne Kvinde døde i Barselseng paa Rejsen.[1])

Den ceylonske Kejsers Sendemand [Boshouwer] blev almindelig kaldt Ambassadør. Han var meget stolt og hovmodig. I hans Følge var en Præst af

---

[1]) Erik Grubbe til Snilleredt i Skaane (1591—1631) deltog i Kalmarkrigen 1611 og blev 1616 Kaptajn tillands og tilvands. 1618 laante han 5000 Daler af Kongen forat anbringe dem i det ostindiske Kompagni, samtidig med at han selv fulgte Ove Gjedde paa Togtet som Befalingsmænd over de ombord værende Soldater (Soldatesken). Det er et mærkeligt Exempel paa Jon Olafssons Uvidenhed om dette Togt, at han nævner ham i Stedet for Ove Gjedde som Togtets Chef. Hans romantiske Kærlighedshistorie forholder sig rigtig. Han blev i November 1618 gift i Helsingør med Ingeborg Hansdatter (Gere), der iført Karleklæder sneg sig ombord til ham i Skibet. Hun døde paa Rejsen i Barselseng d. 22. Juli 1619 ved det gode Haabs Forbjerg og deres Søn, Cap di Bone eller Afrika Grubbe, døde kort efter. (Se Dansk Adelsaarbog 1895. S. 160). Erik Grubbes Deltagelse i Expeditionen er iøvrigt af en højst besynderlig Natur. Hans hele Optræden lader ligesom ane at han var noget sindssyg, muligvis af Sorg. Naar de forskellige Kilder opgiver, at han vendte tilbage til Kjøbenhavn, maa dette i Følge flere Bemærkninger om ham af Jon Olafsson stærkt betvivles, og han er vistnok blevet i Ostindien til sin Død 1631.

ilde Udseende, hans Haar var sort og saa langt, at det naaede ham til Bæltestedet, samt et ungt Menneske, der betjente dem begge. Til denne Ambassadeur blev jeg en Dag af *Grabow*[1]) sendt i et Ærinde, og jeg maatte da vente mindst tre Timer uden for Døren til hans Logis. Da jeg saa blev indladt, sad han og læste i en stor Bog, forgyldt i Snittet og paa Siderne. Jeg bukkede for ham, og han spurgte, hvem jeg var, i hvis Tjeneste jeg stod, og hvad jeg vilde ham. Jeg bad ham paa Junkerens Vegne at ulejlige sig op paa Tøjhuset for at besigtige og udvælge de Kobberkanoner, som han maatte ønske at føre med sig. Han svarede hovmodigt og gjorde mange Ophævelser over *Grabows* Budskab, men svarede dog, at han vilde komme paa Slaget ét efter Middag. Før han gav mig Tilladelse til at gaa, lod han skænke Akvavit for mig i et Sølvbæger, hvilket smagte herligt, og derpaa gik jeg bort med Tak og Reverens. Efter Middag kom han med sin Præst og sin Tjener op til Tøjhuset, og man slog Porten op for ham som for Kongen og høje Herrer. Men han besvarede kun denne Høflighed med Hovmod og Spot, og da Tøjhusets Befalingsmænd bukkede for ham, knejste han med Hovedet og tog ikke sin Hat af. Da han kom hen, hvor Kanonerne laa i Rækker nede i Gaarden, slog han paa dem med sin Stok, og mærkede med Kridt dem, han vilde

---

[1]) Om den lidet sympathetiske Adolph Frederik Grabow, der som Chef for Tøjhuset paa saa mange Maader havde mishandlet Jon Olafsson, og som 1619 blev Vicepræsident i det ostindiske Kompagni, henvises til Jon Olafssons Oplevelser, Registret.

have. Derefter gik han hovmodig bort, men da han var borte, blev der talt mange slemme Ting om ham. Nok herom foreløbig.

Men da Bøsseskytterne skulde mønstres til dette Togt og de, der frivillig havde ladet sig indtegne, blandt hvilke jeg var, skulde tages fra Tøjhuset, kom Kongen selv tilstede. Han tillod dem, der var unge i Tjenesten og kunde et Haandværk, at foretage denne Rejse, men os andre, som var prøvede Mænd og havde tjent længe, maatte under alle Omstændigheder blive hjemme. Og skøndt jeg og mange andre anstrængte os meget for at faa Tilladelse til at rejse, og skøndt jeg bad Kongen ydmygt om Tilladelse, hjalp det ikke; han afslog min Bøn for den Gang og sagde, at jeg tidsnok vilde komme ud paa slig en Rejse, hvilket ogsaa gik i Opfyldelse. Kongen dadlede *Grabow* meget, fordi han havde ladet alle de bedste Folk fra Tøjhuset indskrive til Rejsen.

En brav islandsk Mand ved Navn *Haldor Arnason* havde aftalt at vi skulde følges ad; vi havde indgaaet Staldbroderskab, og vi var nu meget ærgerlige over at blive revet fra hinanden, da han sejlede bort med Skibet „Christian“, hvor jeg skaffede ham en god Kammerat ombord; men han blev ikke længe ilive, thi jeg hørte senere, at han var død undervejs paa denne Side af Barbareskerne. Da hans Broder *Jon Arnason* senere rejste til Danmark for at spørge om sin Broder, fik han hans Død at vide, men ikke en Skilling af hans efterladte Ejendom, thi Rederne paastod, at han

var død, før han havde fortjent de 2 Maaneders Sold, som han lige som alle andre havde modtaget, før de tog hjemmefra.

Mangen en stolt Sømand gik med paa det Togt, selv unge Adelsmænd, ja endog fire Kvinder, som først blev ægteviede, thi ingen ugift Kvinde maatte være ombord. To af dem døde i Barselseng ombord undervejs, den ene af adelig,[1]) den anden af uadelig Herkomst. — —

KAP. II—IV

Af disse Kapitler udelades, som foran meddelt, hele JON OLAFSSONS Genfortælling om Ove Gjeddes Togt til Ceylon og Coromandelkysten fra 1618 til 1622. Blandt sine Hjemmelsmænd nævner han JENS PIPER, der viste ham de Pile, som de Vilde paa Guineakysten havde saaret ham med, og Konstablen SØREN KNAP, der havde været i Fangenskab i Indien. Men deres Beretninger har som sagt ikke været meget paalidelige.

Den 14. November 1618 afsejlede OVE GJEDDES lille Eskadre. Selv hejste han Flag paa „Elephanten“; BOSHOUWER, hans Hustru og den Søn, der var født ham i Kjøbenhavn, og som Kongen havde staaet Fadder til, var ombord paa „David“. ROLAND CRAPPE var allerede i August afsejlet med Jagten „Øresund“. OVE GJEDDE mødte mange Genvordigheder og havde mang-

[1]) Den ovenfor omtalte Fru Ingeborg Grubbe.

foldige Vanskeligheder, især megen Sygdom. Mandstugten ombord var daarlig, og han maatte for at hævde den, anvende overordentlig haarde Midler og mange Dødsstraffe. Desuden var hans Forhold til den hovmodige og opblæste BOSHOUWER alt andet end godt. De naaede først Kaplandet i Juli 1619, og da havde Eskadren allerede havt 200 Døde siden Afrejsen fra Hjemmet. I August lykkedes det BOSHOUWER at liste sig bort fra Flaaden med „David", og under den videre Sejlads, under hvilken man sjælden vidste, hvor man befandt sig, forlod ogsaa den ulykkelige ERIK GRUBBE paa egen Haand de andre Skibe med „Kjøbenhavn", hvis Chef han var. Endelig den 18. Maj 1620 faldt Ankrene ved Ceylons Kyst.

Om OVE GJEDDES vidtløftige, indviklede og trættende Forhandlinger med de indiske Fyrster skal her ikke tales. MARCELIS BOSHOUWER, der var død ombord i Oktober 1619 — efter Jon Olafssons Beretning tog han Gift, — viste sig at have givet falske Forhaabninger med Hensyn til de Fordele, der var at opnaa paa Ceylon, men der blev dog endelig sluttet en tilsyneladende fordelagtig Traktat med denne Øs Kejser; den traadte dog aldrig i Kraft.

Selve Fastlandet, Forindien, var Syd for den store Moguls Rige hinsides Ganges delt i en Mængde Kongeriger; saaledes var den østlige Kyst, Coromandelkysten, delt i fire Riger, og af disse blev det ene, Tanjaur, regeret af en Naike

(Fyrste, Regent) de Ragnado. *ROLAND CRAPPE, som efter en yderst besværlig Rejse var ankommen til Indien nogle Maaneder før OVE GJEDDE var meget uheldig i sine Operationer mod Portugiserne. Hans Skib blev erobret, og han selv ankom med 12 Mand til Naiken af Tanjaurs Rige,*[1]*) hvor han fandt Beskyttelse, og hos hvem han indledede Afstaaelsen til Kompagniet af Trankebar, en lille Flække ved den bengalske Havbugts Kyst.*

Her traf OVE GJEDDE ham, og nu blev der afsluttet en Traktat af blivende Betydning. Det dansk-ostindiske Kompagni fik overladt Trankebar med Ret til dér at opføre et Fort, til at hæve Told af alle Skibe m. m. imod at udlevere en Del Skyts og Ammunition o. a. ROLAND CRAPPE, der havde spillet en noget tvetydig Rolle ved Underhandlingerne, blev af OVE GJEDDE den 14. December 1620 indsat som Kompagniets første Direktør (Visitør, Opperhoved) paa Stedet, og man begyndte strax at tage fat paa Anlæget af Fortet DANSBORG, der hurtig rejste sig, og saa at sige var færdigt i Februar 1621.[2])

---

[1]) Tanjaur skrives meget forskelligt: Tanjoure, Tansiure, Tanschore, Tanschor, Tanschaure, Tanjore, osv.

[2]) Roland Crappe begav sig kort efter sin Ansættelse paa Trankebar til Kbhvn., hvor Kongen den 25. Marts 1623 giver ham Bestalling som „General og Kommandant“ i Ostindien, saavel over Fæstningen Dansborg som alle andre Steder, hvor „vore Undersaatter den ostindiske Handel har plantet og begyndt paa eller herefter kunde begynde paa“. Han begiver sig derefter 1623 med „Perlen“ tilbage til Trankebar, der imidlertid var blevet bestyret af Christopher v. d. Mohlen som Overkøbmand. Roland Crappe blev adlet 1635 af Christian IV. Han udfoldede en stor Virksomhed og drev en betydelig Handel i Indien, indtil han 1637 vendte tilbage til Danmark. Uagtet han her laa i Strid med det ostindiske Kompagnis Direktører, udnævnte Kongen ham dog 1639 til Medlem af Direktionen. Han døde omtrent 1645.

Den 1. Juni s. A. tiltræder OVE GJEDDE sin Hjemrejse efter først at have erfaret, hvor ringe Betydning de vundne Fordele paa Ceylon i Virkeligheden havde. Ni Maaneder efter var han i Kjøbenhavn. Danmark havde erhvervet sig en fast Station ved Indiens Kyst, der i 200 Aar, lige til 1845, var et Støttepunkt for det ostindiske Kompagnis Handel.

OVE GJEDDE mistede et Par af sine Skibe paa dette Togt, og kun den mindste Del af Besætningerne kom tilbage til Danmark. En Rejse til Asien for 250 Aar siden var paa Grund af Søfartens daværende Standpunkt et farligt Æventyr. JON OLAFSSON vil nu selv fortælle om sine Oplevelser som Deltager i den næste danske Expedition, og de vil være Bevis derfor.

— — — Jeg vil nu ikke dvæle længere ved disse Ting, men vende tilbage til, at jeg blev indskrevet i Rullen over de Folk, som blev mønstrede til Ostindien. Hver af os fik to Maaneders Sold paa Haanden, før vi afrejste. Før jeg gik ombord, hjalp jeg min ærværdige og kære Værtinde, *Christine Svale*, med at flytte hen til hendes Svoger, Kaptajn *Steffen* og hendes kære Søster Fru *Ermegaard*,[1]) hvor hun tre Uger senere ved Guds Naade blev bortkaldt til det evige Liv, hvorom jeg er fast overbevist, thi hun var en sjælden from og gudfrygtig Kvinde; jeg befalede hende til Gud som hun og mig. Dermed forlod jeg dette Hus med al Kærlighed og med hjærtelig Afsked.

---

[1]) Om Christine Svale og hendes Familie se: Jon Olafssons Oplevelser I. 223.

KAP. V

om min Bortrejse fra Kjøbenhavn til Indien.

Nu nærmede den Tid sig, da vi skulde begive os paa Vejen til Ostindien. Tre Dage før vor Afrejse blev vi med Trompeter og Trommehvirvler kaldt op paa Kompagniet,[1]) hvor vi forefandt vor naadige Herre og Konge tillige med mange Personer af Adel, saa vel som Borgmestrene og de ypperste Folk i Byen. Vor Mønsterskriver opraabte Navnene paa os alle, dernæst blev Kgl. Majestæts Artikler oplæste, og for det tredie blev Troskabseden gentagen for os med høj Røst, hvorpaa vi med tre Fingre opløftede svor vor Konge og det ostindiske Kompagni Troskab.

Da dette var forbi, takkede Kongen os paa sine og Kompagniets Vegne, formanende os alle til et gudfrygtigt Levned, til ærlig Troskab og sædelig Færd og mandig Daad, Danmarks Rige og dets berømmelige Regering og Indbyggere til Ære og varigt Ry, samt enhver af os selv til Hæder og Berømmelse, til godt og ærligt Navn, saa at vi hverken gav Kristne eller Hedninger Anledning til Forargelse og Bespottelse af Herrens Navn eller Lejlighed til at omtale os ilde.

Da Kongen havde endt denne Sermon og faderlige Paamindelse, nedbad han med blottet Hoved

---

[1]) Kongen havde skænket Kompagniet en grundmuret Gaard ved Stranden ikke langt fra Vejerboden, hvor det kunde have Oplag og Pakboder; Gaarden gik helt ud til Læderstræde. (O. Nielsen, Kbh.s Hist. IV. 228). Gaarden havde oprindelig tilhørt Christopher Walkendorf og kaldtes undertiden ogsaa Hovmestergaarden. Den ses paa v. Wycks Stik af Kbhvn. i Jon Olafssons Oplevelser I.

Himlens Velsignelse over os tilsøs og tillands, hjemme og ude, og til hans elskelige Ord og gode Ønsker svarede alle Amen!

Dernæst fik vi Tilladelse til at gaa hjem og træffe vore Foranstaltninger til Rejsen, og vi sagde da Farvel til vore Bekendte, og alle ønskede os en lykkelig Rejse og bad til, at vi med Guds Hjælp maatte komme hjem igen med Lykke, Held og Velsignelse.

Før vi gik i Baaden, som var fortøjet ved Stadens Bro,[1]) drak vi paa lykkelig Rejse og Velfærd, idet vi ønskede alle Foresatte og Undergivne ombord og i Land, baade dem der blev tilbage og dem der rejste, Lykke og Velsignelse fra Gud, og at det maatte behage Herren at lade os ses igen levende og lykkelige. Derefter steg vi i Jesu Navn ned fra Broen og i Baaden under Trompeternes Klang, mange af os med Taarer i Øjnene, men ogsaa nogle med leende Miner og dansende Lader.

Da vi roede ud af Havnen, hændte det sig, at vi mødte en Skude med Tømmer med to Mand ombord; vi bad dem gentagne Gange at dreje af eller lægge bi, men de agtede ikke paa vore Ord og roede paa Trods og med Skældsord lige imod os saa stærkt de kunde. Da vi mødtes og strøg tæt forbi hinanden i fuld Fart, sad jeg i vor Baads Agterende paa Rælingen hos Højbaadsmanden, som styrede og talte med ham i al Uskyldighed, men jeg tog mig ikke iagt, saa at deres Anker,

---

[1]) Stadens Bro er Baadebroen for Enden af Færgestræde; den laa i Svinget af den nuværende Kanal, den daværende Havn, mellem Ved Stranden og Højbroplads.

der hang udenbords, greb fat i Bagdelen paa mine Buxer og rev mig bort fra min Plads. Jeg frigjorde mig i en Fart, sprang over paa Skudens Dæk og gav den ene af Mændene to Lussinger og sprang saa atter ned i vor Baad, hvor de alle mente, at de aldrig havde set saa rask en Vending. Men hvis Buxerne ikke havde holdt og jeg var falden i Søen, mente man, at det vilde have været ude med mig, og det fulde Ansvar for min Død vilde saa have faldet paa de to Skudeskippere. Vor Højbaadsmand, som hed *Jost*, sagde, at jeg visselig vilde blive stedt i en eller anden Fare, før vort Togt var tilende, thi Gud havde gjort et Jærtegn med mig, som ikke burde glemmes, og som tydelig viste, at jeg frelst vilde gaa ud af denne Fare, selv om jeg maaske vilde komme til at lide under dens Følger.

Denne Mand var en besindig og særdeles klog Mand, født i Holland, og gift med en agtværdig Kvinde, der sad lige overfor mig, da dette skete.[1])

Næste Morgen lettede vi Anker og gik under Sejl.[2]) Dernæst blev der ringet til Morgensang og blæst til Bøn, hvilket kaldes Chorum. Vi sejlede saa bort fra St. Annæ Bro,[3]) der er en Fjerdingvej

---

[1]) I Følge en Lønningsliste, udfærdiget 3. Oktbr. 1622 af Overkøbmanden Simon Johansen, der findes i Rigsarkivet, kan der gives nogle Oplysninger om Mandskabet ombord i „Christianshavn", i mange Tilfælde deres fulde Navn, Fødested og Maanedssold. (Medd. af Kay Larsen).

Højbaadsmanden hed Jost Hermandsen og fik 24½ Daler i Maanedssold.

[2]) Kong Christian IV skriver i sin Kalender for 1622: „8. Oktbr. Skibet Christianshavn til Ostindien".

[3]) St. Annæ Bro, en lang stensat Odde, der blev brugt som Landings- og Losse-Bro, strakte sig ud i Vandet fra det Sted, hvor nu Indgangen er til Frederiks Hospital fra Amaliegade. Bering Liisberg. Kbhvn. i gamle Dage, S. 195.

fra Kjøbenhavn, og i nordvestlig Retning opad Øresund. Da vi kom forbi det saakaldte Skovshoved, der er en Sømil fra den før nævnte Bro, faldt det paa med en saa stærk Storm fra Nord-Vest som den vel kunde være. Vi vilde ikke gerne vende tilbage, og vi prøvede derfor at krydse en stor Del af Dagen, thi vort Skib „Christianshavn“ var en ganske udmærket Sejler.

Kaptajnen var den før omtalte *Christopher Boye.*[1]) Skipperen hed *Peter Andersen*, min Konstabel *Niels Dreyer.* Af Bøsseskytter var der: *Anders Olufsen, Bent Andersen*, som blev min Kammerat og kære tro Staldbroder undervejs; endvidere: *Niels Friis, Niels Skoster, Peter Alkmaar,*

---

[1]) *Christopher Hansen Boye* spiller en Hovedrolle i Jon Olafssons Optegnelser, iøvrigt vides ikke meget om ham. Hans Fader siges at være engelsk, hans Moder norsk. I Følge Lind, Christian IV og hans Mænd S. 223 var Christ. Hansen Skipper paa Ove Gjeddes Togt til Ostindien 1618—22, og var i nogen Tid 1621 Lieutenant og Næstkommanderende paa Trankebar. Han hjemkom i Marts 1622 med „Elephanten“, men han er upaatvivlelig identisk med den Christopher Bøje, der (se stds. 222) nævnes som Kaptajn paa „Marekatten“ en Maaned efter Hjemkomsten paa et Togt efter Sørøvere i Østersøen. Jon Olafsson fortæller følgende Historie om ham: Da Ove Gjeddes Skibe paa Hjemvejen fra Ostindien kom ind til Flækkerø i Norge, roede en Fisker ud til dem og Christopher Boye fik ham ind i Kahytten for at han skulde fortælle Nyt. Bl. a. fortalte han, at en Kaptajns Hustru i Kbhvn. havde bedrevet Hor med en Mand ved Navn Jens, og da Fiskeren paa Forlangende opgav Navnene, var det Christopher Boyes eget Navn og hans Kones. Han blev saa rasende, at han vilde dræbe Fiskeren. Da han fuld af Sorg kom til Kbhvn., var hans Kone rejst til sine Forældre i Jylland, men Forføreren, der desuden havde bortsviret al hans Gods, Penge og Klæder, var flygtet til Udlandet, og Kongen lod udgaa Stikbrev efter ham, desuden gav han Christopher Boye fuld Æresoprejsning, „thi han var en særdeles anset og dygtig Mand i hvad som helst han foretog sig, og da han rejste til Ostindien for anden Gang, lovede Kongen ham, at hvis Gud forundte ham den Lykke at komme hjem igen, skulde han gøre ham til Adelsmand, hvilket dog ikke lykkedes for ham, som jeg senere, om Gud vil, skal fortælle“.

Christ. Boye blev altsaa om Efteraaret Kaptajn og Skipper paa „Christianshavn“ med 100 Daler i Maanedssold. Om hans Oplevelser og hans Død paa dette hans Togt til Ostindien fortælles i det følgende. Jon Olafsson elskede ham og saa op til ham som til en Fader, ofte benævner han ham *min* Kaptajn Christopher Boye.

Peter Koning, de andres Navne husker jeg ikke. Butler eller Hovmesteren [Proviantskriver] var en brav Mand ved Navn *Peter Frandsen*, hvis Medhjælper [Mat] hed *Christian Hansen*. Styrmanden hed *Claus*, han havde Kommandoen over hele Forskibet og skulde passe paa, at ingen hænger Vadsketøj ud over Rælingen.[1]) Vor første Bartskær hed Mester *Henrich*, født i Holsten, en udmærket Mand, min særdeles gode Ven, der engang havde været Efterligger[2]) her i Landet [ɔ: Island]. Hans Medhjælper hed Mester *Hans Sønderborg* [eller Sundborg]. Konstabelmaten hed *Hermann Rygaardsen*, min allerkæreste og trofaste Hjærtensven.

Der var tre Købmænd ombord: *Simon Johansen, Peter Stot* [Stud?] og *Daniel Lammers*, der var yngre end de andre, og som i sit trettende Aar havde sejlet gennem Magellhan-Strædet og Jorden rundt. Der var tre Assistenter, den gode *Niels Gertzen*, en aldrende Mand, hans Stedsøn *Anders Michelsen* og *Niels Jenssen*, der allesammen var udmærkede Mennesker. Sejlmageren hed *Jan Jansen*.

---

1) Mange af disse Navne findes ikke paa den nævnte Skibsliste eller kan ikke kendes efter de Navne, Jon Olafsson giver dem. Han har jo nedskrevet dem efter Hukommelsen lang Tid efter. Det kan være af Interesse, at se hvilke af dem, der svarer til Listens Navne, med vedføjet Maanedssold:

Konstabel Niels Olsen [Dreyer?] fra Kbhvn, (24 Dlr.), Bøsseskytte Berend Andersen fra Engelholm (9 Dlr.) og Niels Petersen Fris (12 Dlr.). Styrmand Claus Dirichsen (60 Dlr.). Bartskærerne Henrik Bartholomæus (22 Dlr.) og Hans Namesen [Sønderborg?] (16 Dlr.), Underkonstabel Hermand [Rygaardsen?] Søderwerd eller Sydward (18 Dlr.). Købmændene Simon Johansen, Overkøbmand, (150 Dlr.), Daniell Lammers (50 Dlr.) og Niels Gerdzen (30 Dlr.). Sejlmageren Jan Jansen fra Alkmaar (9 Dlr.) er opført mellem Baadsmændene, hvorved forstaaes alle de menige Skibsfolk og voxne Matroser. Endvidere Præsten Christian Jensen (100 Dlr. aarlig).

2) Se Jon Olafssons Oplevelser, I. 19.

Vor elskelige Præst hed Hr. *Christian*, han var en ung og herlig Mand, som altid var god og venlig mod mig. Jeg har nu omtalt alle Befalingsmænd og Officerer paa Skibet, men jeg har glemt Profossen, som hed *Niels Laursen*,[1]) og at Skibets Størrelse var 100 Læster.[2])

Nu vender jeg tilbage til, at den mægtige Nordveststorm blev stærkere og stærkere. Vi prøvede at krydse saa længe vi kunde, indtil vi maatte tage alle Sejl ind og var da drevne mod Øst over imod Landskrona, hvor vi maatte lægge os for vore to største Ankere. Der laa vi da om Natten i svær Sø og i stor Fare, og vidste ikke andet, end at vi, naar som helst det skulde være, kunde blive revet løs, og i saa Fald var vi mere sikre paa Død end Liv.

Vi havde en Mand ombord, som ikke hørte til vor Besætning, og Skibsfolkene mente, at der ikke fulgte nogen Lykke med ham. Det var *Adolph Frederik Grabow*. Eftersom han nemlig var en af Direktørerne for det ostindiske Kompagni, lod han, som om han vilde gøre os en Ære ved at følge os paa Vej op til Kronborg ved Øresund. Næste Morgen blev det godt Vejr, og da vi gav os i Lag med at lette Anker, sprang den ene Ankerkætting, da Ankeret sad fast i Bunden, og vi maatte lade det blive tilbage. Strax efter fik vi god Bør fra Sydost op efter Øresund, og næste Nat laa vi ud for Kronborg Slot. Om Mor-

[1]) Paa Skibslisten kaldes Profossen Gunder Børgesen fra Varberg.
[2]) Jon Olafssons Oplevelser. I. 235, siges „Christianshavn“ at være paa 180 Læster.

Skibstype fra Christian IV.s Tid
(„Norske Løve“ Rosenborgsamlingen)

Skibstype fra Christian IV.s Tid
(„Norske Løve“ Rosenborgsamlingen)

genen før vi atter gik under Sejl, blev *Grabow* sat i Land, men før han gik fraborde, blev i Følge hans Anmodning alle kaldt op paa Dækket og da vi tilligemed alle vore Befalingsmænd stod der opstillede, holdt *Grabow* en Tale, der gik ud paa, at han vilde formane alle til Dygtighed og Daad, da enhver derved vilde vinde Lykke og et godt Navn. Blandt andet sagde han, at han nu huskede noget, som han før havde glemt: der var blandt Kongens Bøsseskytter ombord en Mand ved Navn *Jon Olafsson*, som før havde været ham kær, men det havde hændt sig, at de havde været Uvenner i nogen Tid; men da vi nu skulde skilles, ønskede han helst, vi skulde skilles forsonede med hinanden, saa at vi, naar og hvor vi maatte mødes igen, her eller hinsides, maatte mødes som gode Venner. Herpaa drak han mig til af en Sølvkande, der rummede en hel Pot Rostockerøl, og vi gav hinanden Haandslag. Saa gav han mig tillige en inderlig og faderlig Formaning, ledsaget af gode Ønsker, og nedbad saa Guds Velsignelse over Skib og Mandskab. Saaledes skiltes vi, og jeg har aldrig set ham mere.

KAP. VI

Strax efter at vor Skibsbaad var kommen tilbage fra Land, lettede vi Anker og gik under Sejl. Sejlede saa i Jesu Navn ud af Øresund forbi Skaane og Halland i Nordost. Anden Nat derefter døde vor Styrmand *Peter*, hvilket vi mente skyldtes

Hexeri og onde Kunster, og hans Lig blev kastet overbord. Vi sejlede saa op til Norge, men da Vinden var Nordvest i 5 Dage stik imod, blev vi liggende ved Flekkerø og benyttede Tiden til at skaffe os adskilligt, som vi havde behov, støbte smaa Kugler o. lgn. Inde i Havnen laa der 18 Skibe, som fra forskellige Steder var løbet derind, som de plejede under slige Omstændigheder; men den sjette Dag sprang Vinden om Natten om fra Sydost, saa alle Skibene begyndte at lette Anker og gaa under Sejl og stod alle vestpaa til England, Spanien, Frankrig, Holland, Hamborg og Tyskland. Vi gav os ogsaa i Lag med at lette Anker, men de andre Skibe kom dog alle ud af Havnen før os, fordi vort Anker sad fast i Havbunden som en Klippe. Det saa sort ud for os, da vi paa den første Dag havde mistet vort bedste Anker, og nogle mente, at det nu var klart, at vore Ulykker vilde blive større og større; den Slags Tanker opstaar jo ofte paa Grund af Kødets Skrøbelighed og menneskelig Kortsynethed, der saare tidt forstaar at finde sig tilrette baade i Medgang og Modgang. Allerbedst som vi troede at maatte slippe Ankeret og mange af os allerede var forfærdede og græd, blev det los fra Bunden, og da blev der, som saa ofte, en stakket Stund mellem Graad og Glæde.

Derpaa gjorde vi Sejlene klare og stod ud af Havnen i rum Sø for en herlig Bør. Da vi var ude af Havnemundingen, holdt vor Præst Morgenandagt med Bøn, Taksigelse og Velsignelse, og da

Andagten var endt, fik vi de fleste Skibe i Sigte igen. Det gik saa strygende, at da Solen stod i Sydost, altsaa ved Nitiden om Morgenen, havde vi sejlet næsten alle Skibene forbi, hvorover mange forundrede sig. Blandt disse Skibe var et, som Hollænderne ombord hos os kendte, og paastod var et Sørøverskib. Vor Kaptajn *Christopher Boye* vilde strax angribe det, men Købmændene nægtede dette, saa der blev intet deraf. Men dette Skib sejlede en Tid Side om Side med os, saa vi kunde tales ved.

Næste Dag kom vi til det sydlige England, Syd for London, og Morgenen efter sejlede vi ind i Havet mellem England og Frankrig. Da vi kom ud for Dover, saa vi Land og Byer til begge Sider, navnlig Dover i England og Calais i Frankrig. Men eftersom vi manglede en Styrmand i hans Sted, som var død, maatte vi, endskøndt vi havde to andre, navnlig Mester *Jacob* og Mester *Joris*,[1]) have en tredie for at være forberedte paa Sygdom og Ulykker, som kunde indtræffe. Da vi derfor kom længere Sydvest paa, til det Sted, som kaldes Newport paa Øen Wight, saa sejlede vi derind, men der var ingen Styrmand at faa paa denne Aarstid.[2]) Vi laa ved Wight Allehelgenes Nat [ɔ: 1. Novbr.] sammen med tre Skibe fra Buskavien[3]) og mange andre Skibe. Buskavierne, der laa i

[1]) Jacob Adriannsen (64 Dlr. i Maanedssold) er opført paa Skibslisten som 1ste Styrmand. Han døde paa Hjemrejsen fra Ostindien. Mester Joris nævnes ikke paa Listen.

[2]) Newport ligger midt inde paa Øen, men er en Søstad, da den ligger ved en sejlbar Flod.

[3]) Biskaya. Se Jon Olafssons Oplevelser I. 151.

Nærheden af os, hejste den Nat Lanterner paa alle Mastetoppene, agter ude paa hvert Skibs Skanse og forude paa Bougsprydene og forlystede sig med Sang langt ud paa Natten. Men den næste Nat, vi laa der i Havnen, kom der en saa stærk Sydoststorm, at et hollandsk Skib, der laa ud for os, i den bælgmørke Nat blev drevet lige mod vort Skib, saa at vort Bovspryd blev jaget ind i dets Kahyt og knuste derinde alt hvad knuses kunde. Om Morgenen maatte de saa befri sig for vort Bovspryd, men de gav os med Urette Skylden for det skete, da vi jo laa ganske stille.

Næste Dag sejlede vi til Clamer [?]. Lige over for laa Byen Hampton [?].[1]) — —

Ved Indsejlingen til Havnen, omtrent en Mils Vej Øst for Hampton var der et stort Kastel, og ethvert Skib som sejlede forbi, maatte dér stryge Topsejl paa halv Stang; ellers blev det beskudt fra Fæstningen.

Vore Officerer gik i Land og op i den By, som laa der ved Stranden. I et Værtshus traf de dér en Styrmand, som før havde sejlet paa Indien og som hed *Albert*. Han var af Sørøvere bleven lokket til at sejle som Styrmand, da han troede de var fredelige Sømænd, men da han opdagede, at de var Sørøvere, vilde han gerne bort fra dem og var villig til at tage Tjeneste hos os, hvis vi, saa hurtigt som mulig, kunde befri ham for dem. Men Sørøverne laa dengang sammen med flere

[1]) Det er vanskeligt at sige, hvilken By Jon Olafsson mener. Det maa dog antages, i Følge en Omtale af „Fribytteren Drake", som er udeladt, at det har været Plymouths Havn Skibet har besøgt. Hampton er sandsynligvis Southampton.

Skibe lidt Syd for os med en lille smuk hurtigsejlende Yacht, der hørte til det store Sørøverskib, som laa udenfor, Sydvest for Hampton. Sent om Aftenen, da det var blevet mørkt, bemandede vi efter Aftale en Baad med udsøgte Folk og havde tre smaa Kobberkanoner, saakaldte Falkoner, forude i Baaden. Men da vi kom i Nærheden af Sørøverne, raabte de os an med høj Røst og afslog at give Styrmanden løs den Aften, idet de holdt de brændende Lunter rede til Kanonernes Affyring, men de lovede at bringe ham næste Morgen. Vi blev da nødt til at vende tilbage. Næste Morgen bragte de ham til os, men var meget vrede og sagde, at de ikke saa let havde givet Slip paa ham, hvis deres egen Admiral havde været hos dem. De var ikke synderlig kønnere at se til end Folk, der har hængt en Tid i Galgen, og deres Ansigter lignede grimme Ulvefjæs.

Næste Morgen gjorde vi os sejlklare i Maaneskin, før Dagen gryede. Da vi havde Sidevind, da vi stod ud af Havnen, kom vi i stor Fare ved Fæstningen, idet vi strøg den saa tæt forbi, at det ikke var til at se, om vi slap derfra med Livet; men ved Guds Barmhjærtighed førtes vi saa heldig forbi Klippen, at Skibet ingen Skade tog, men saa tæt, at Styrbordsside næsten rørte ved Klippen. Vi kom ud i den spanske Sø,[1]) som omgiver det vestlige England, og Brændingen fra

[1]) Den spanske Sø plejer ellers kun at være Betegnelsen for den biscayiske Havbugt mellem Spanien og Frankrig, men Forfatteren bruger stadig ligesom Søfolk nutildags Benævnelsen om hele Atlanterhavet lige fra Kanalen til Gibraltarstrædet.

de store Bølger fra det aabne Hav i Vest og den spanske Sø gaar helt op til den Skov, der ligger ved Havet Vest for Hampton.

KAP. VII

Om Eftermiddagen vendte Vinden sig og blev nordostlig, den bedste Bør vi kunde faa, og da vi kom ud for Barlis i Spanien,[2]) blev alle ved Klokkeringning og Trompetblæsning kaldt op paa Dækket, hvorefter Artiklerne blev oplæste og alle paamindede om at vise Gudsfrygt og gode Sæder, uvægerlig Lydighed og hæderlig Opførsel baade for Gud og Mennesker. Derpaa blev det bekendtgjort, at Vejen til Indien var 3500 Mil i lige Retning fra det Sted vi befandt os, men at der var mange Omveje, der gjorde Vejen meget længere.

Mandskabet blev delt i 3 Roder eller Kvarterer, og tre Fortegnelser med Folkenes Navne blev opslaaede paa Væggen foran Kahytsdøren til begge Sider for dem, der gik ind. Første Rode blev kaldt Kongens Kvarter, den anden Prinsens Kvarter, og den tredie Hertug Ulriks Kvarter. De skulde skiftevis forrette alle Arbejder ombord og i Land, nemlig ro Skibsbaaden, have Vagt ombord efter Tur, spule og feje Dækket hver Morgen, før det Kvarter, der havde Dagvagt eller Morgenvagt, begyndte Morgensang. I hvert Kvarter blev alt ud-

---

[1]) Muligvis menes Øen Belle Isle i den spanske Sø, Syd for Bretagnes Sydkyst.

ført efter Tur, saa at alle havde lige meget Arbejde med at staa udenbords og hejse Vand op, hvorledes end Vejret er, naar det paa nogen Maade kan lade sig gøre, medens andre tager imod Vandet, hælder det op i Kar og slæber dem om i Skibet, andre skraber alt Snavs bort med haarde Riskoste og spuler efter med Svabere. Paa samme Maade under Dækket med at vende Sejl, ryste Krudtet,[1]) saa det ikke løber sammen eller med at pumpe og hvad andet der behøves. Over hvert Kvarter blev sat en Kvartermester, som ogsaa var Baadsmand, efter hvis Ordre og Foranstaltning alt blev udført i hvert Kvarter. Ved hvert Kvarterskifte skulde han opraabe sin Vagt og samle den til Tjeneste. Jeg var i Hertug Ulriks Kvarter, og min Kvartermester hed *Jakob Rod*, en brav Mand og min gode Ven.[2]) Han var født i Stralsund og opdraget der, indtil han 9 Aar gammel kom til Holland; der var derfor meget hollandsk i hans Væsen baade med Hensyn til Religionen og andet. Vi havde kun én Trompeter ved Navn *Jørgen*.

Ialt var vi 88 Mand ombord,[3]) unge og gamle, Officerer og Gemene, hvoraf 58 gik tilrors, og der var 19 Mand i hvert Kvarter.

To unge Mænd, den ene ved Navn *Thomas*, den anden ved Navn *Mikkel*[4]) var ansatte som Lanternevagt og skulde om Natten passe Lamperne,

---

1) Reservesejlene, for at de ikke skulde fordærves af Fugtighed. Krudtet, der opbevaredes i Tønder, var tilbøjeligt til at klumpe sammen.

2) Jacob Roode fra Königsberg (14 Dlr. i Sold), (Skibslisten).

3) Skibslisten anfører kun 73.

4) Rimeligvis Jungmand Thomas Jensen fra Flensborg og Baadsmand Mickel Seiberg, (Skibslisten).

der brændte mellem Kompasserne i Nathuset. En Mand ved Navn *Frands* født i Danmark,[1]) men opdragen i Holland og meget ung, knap 22 Aar, havde siddet fængslet hele Tiden siden vi var ved Wight, fordi han mod Skibets Lov og Kgl. Majestæts Artikler havde forset sig grovt ved i Vrede at trække sin Kniv mod en anden i samme Baad og gjort det samme, da de var kommen ombord. Men hvem der gør sig skyldig i dette paa et Togt, skal efter Artiklerne have sin højre Haand gennemstungen med samme Kniv og saaledes nagles til Stormasten af Profossen.[2]) Denne Mand skulde ogsaa udstaa denne Straf, og han var allerede ført hen til Stormasten; men da dette var hans første Forseelse og alle bad for ham, blev det ændret til, at han denne Gang skulde slippe for den svære Straf, men for at Loven kunde ske Fyldest og Kgl. Majestæts Bud ikke vanæres, skulde han have et Slag med en Tamp af hver Mand ombord med Undtagelse af Befalingsmændene. Han fik altsaa 80 Slag paa sin Bagdel, som han stod dér i sine Lærredsbuxer. Men da han var en ung og i mange Henseender brav Mand, var jeg og tre andre unge Mennesker blevne hans Venner og paa en Maade hans Staldbrødre i al Uskyldighed, saaledes som vort Staldbroderskab førte det med sig. Vi havde derfor aftalt, at naar Turen kom til os, skulde vi slaa ham lempelig, men dog saaledes at vore Fore-

---

[1]) Rimeligvis Frands Mønnting, Oppasser i Kahytten. (Skibslisten).

[2]) Skibsartikler 1582. P. 30. der gentages i de senere Skibsartikler: „Drager mand sver eller knif mod hveranden inden skifsborde, da skal hans haand egennum stingis til Masten och self skall hand rifve haanden ud igien“.

satte ikke mærkede, at vi skaanede ham. Da alle havde straffet ham efter Tur, og Profossen igen skulde modtage den flettede Tamp, som var godt og vel en Favn lang, til Opbevaring, befalede Kaptajn *Christopher Boye* ham at tage os fire, føre os hen til Stormasten og give os hver fire Slag, os selv og andre til mindelig og alvorlig Advarsel, for at ingen for Fremtiden skulde vove at vise et sligt Hykleri, naar der skulde straffes, eller paa anden Maade haane Lovens Bud.[1]) Derfor har Artiklernes Oplæsning deres Betydning, men deres Antal og Indhold er det mig umuligt her at forklare eller nedskrive.

Folkene blev inddelt i Bakker, 7 i hver, og blandt hver 7 Mand blev en retskaffen og gudfrygtig Mand udtagen til Baksforstander. Denne Mand fik Befaling til at holde Orden paa dem, der skikkede sig daarligt, førte utugtig Tale eller opførte sig usømmeligt paa anden Maade under Maaltidet og bringe dem til Tavshed. Enhver, der viste sig ulydig mod ham, skulde meldes til Profossen og hans Navn meddeles i Kahytten,[2]) hvorpaa han skulde straffes haardt eller mildt efter Omstændighederne, og hans Løn afkortes. Enhver legemlig Revselse skulde nemlig ledsages af en Pengebøde til Forebyggelse af Banden og Sværgen, vrede Ord og ugudelig Tale og andre lignende usømmelige Ting i Ord og Gerning baade under Maaltidet og udenfor dette. Der blev fordret stor

[1]) Se Krigsartikler for Flaaden 1609. Pkt. 40: Hvo som ikke styrker Retten og tilhjælper Mestermanden og hans Svende, osv.

[2]) Altsaa meldes til Skibsraadet, der her havde Sæde.

Paapasselighed. Profossen skulde vi være lydige i alt, hvad han bød paa Embeds Vegne ombord, men selv maatte han med Ed paa Biblen forpligte sig til strængt Opsyn, nøje Agtpaagivenhed og til uden Persons Anseelse at paatale, hvad han saa eller hørte af Utilbørligheder i Ord eller Gerning udenfor Kahytten.

Alle de Befalingsmænd, som havde deres Sæde i Kahytten, blev under ét kaldt „det brede Raad".[1]) I dette Raad sidder Profossen tillige med de andre Befalingsmænd, Kaptajnen, Købmændene, Skipperen, Underskipperen, Styrmændene, Trompeterne, Højbaadsmanden og første Assistent, samt Skibspræsten. De er alle tilstede, naar Rettergang holdes, og skal hævde Loven og Krigsartiklerne ved en værdig Optræden.

I hvert Kvarter blev der udtaget Folk, som skulde passe Merssejlene, og som kaldtes Mersgaster. Ingen var fri for Vagt undtagen Præsten, Købmændene og den ældste Assistent *Niels Geertsen*,[2]) fraset Nødstilfælde. — Der var fire Tømmermænd ombord hjemmefra, hvoraf den ene ved Navn *Thord* døde i Afrika, Over-Tømmermanden hed *Claus From*.[3])

Da alt var indrettet paa den her beskrevne

---

[1]) Om dette Udtryk se Schlegel I. 2. 159. Det svarer her til det man forstaar ved Skibsraad, en Forsamling af Skibets Officerer og øverste Embedsmænd, men ombord i „Christianshavn" synes det brede Raad rigtignok at have havt meget vide Rammer.

[2]) Se S. 14. Han var en gammel Mand, der døde paa Hjemrejsen under Skibbruddet.

[3]) Paa Skibslisten staar Tord Nielsen fra Kbhvn. ikke opført mellem Tømmermændene, men mellem Kahytsvarterne. Claus From (Fromme) er derimod opført som Over-Tømmermand med 22 Dlr.s Sold.

Maade, blev der skriftlig fastslaaet bestemte Rationer af Brød, Smør, Kød, tør og saltet Fisk, fransk og spansk Vin, samt rhinsk, fransk og hollandsk Brændevin. Hver Mand fik paa Køddagene, som er Søndag, Tirsdag og Torsdag, tildelt to Skaalpund Kød til to Maaltider, og paa Fiskedagene, som er Mandag, Onsdag, Fredag og Lørdag, blev der uddelt til Middag og Aften til hver Mand to Pund tør Kielden-Fisk,[1]) som maatte bankes, blødes og koges. Til hver Bakke, altsaa til hver 7 Mand, blev der udvejet 1 Skaalpund Smør til Dyppelse, samt paa Fiskedagene en Pot Gryn og paa Køddagene samme Kvantum Ærter eller Bønner, og desforuden hver Lørdag $3^1/_2$ Pund Brød og 1 Pund Smør til hver Mand. Ligeledes fik hver Mand knap en Pægl (som de kalder Mischen) Vin til Middag og igen til Aften efter Maaltidet, i den første Tid fransk, før den var bleven sur, og senere spansk Vin, hvilken Ration enhver strax paa Stedet maatte drikke udenfor Butlerens Dør, men ikke tage med sig. Men af Øl fik enhver, saalænge det varede, hvilket var 3 Maaneder, daglig en Kande paa halvanden Pot, som blev kaldet en Fladkande, der skulde slaa til en Dag og en Nat, 24 Timer.[2]) Naar man kommer Syd for Berberiet,[3]) og endnu længere sydpaa,

[1]) Det er Klipfisk fra Kildin, altsaa helt oppe fra det nordlige Ishav, se Oplevelserne I. 121. Note 2.

[2]) Ove Gjedde kalder det „Møtschen“ (Schlegel I. 2. 159) rimeligvis efter det hollandske „Mutsje“, et bestemt Maal for Vin.

Fladkande er vistnok det hollandske „Flapkan“, Trækande eller Matroskande.

[3]) Berberiet eller Barbareskerne benævnedes forhen de fire Sørøverstater i Nordvestafrika: Marokko, Algier, Tunis og Tripolis.

kan man ikke bruge Øl til Drik eller gemme det, da det bliver surt, derefter udleveres der saa Vand, saalænge Togtet varer. Hvis nogen ombord gør sig skyldig i den Forbrydelse at stjæle blot en halv Kande Vand fra en anden, er han hjemfalden til at blive hængt. Men Vandet er saa varmt, som om det havde staaet over en Ild og fordærves desuden let i Fade og Tønder. Alle Vandtønder maa forsynes med Jærnbaand; ellers duer de ikke til en saadan Rejse, og der er desuden mange andre Ting end Vandet, som maa gemmes godt.

Nu skal nævnes, hvad enhver maa købe sig og have med sig paa slig en Sejlads, nemlig: først og fremmest mange Skjorter, Tobak, Nelliker, Muskat, Kommen, stødt og ikke stødt Ingefær, samt Brændevin og flere andre Ting. Endvidere et Lagen til hver to Mand, der bruges til at opfange Regnvandet under Tordenbyger, idet man hænger det op og binder det fast i alle fire Hjørner; i Midten af Lagenet lægges en lille Blykugle og derunder stilles saa en Kande indtil den er fyldt. Dette Vand drikkes kun i Nødsfald, thi det er yderst usundt for mange Mennesker.

I Kgl. Majestæts Artikler er det, blandt meget andet, forbudt alle og enhver at lægge sig til at sove i Uldklæder, der er gennemblødte af Regn, thi det hænder ofte at Folk, der har prøvet at sove i vaade Klæder, har faaet blegrøde Orme i deres Kød, som Bartskæreren saa maa udtrække af deres Kroppe ved Hjælp af en fin Traad, og hvis Ormen knækker over, saa døer den Mand, som det hæn-

der. Dog herom vil jeg ikke tale mere, men vende tilbage til det, som jeg var i Begreb med at fortælle om, hvorledes der var fastsat Regler for alt det, der skulde overholdes og iagttages paa hele Rejsen.

Det blev saaledes ogsaa strængt paabudt altid at være Præsten og alle hans Paamindelser, Formaninger og Lærdomme hørige og lydige, og den, der forbrød sig derimod eller fremkom med Bespottelser i Ord eller Gerning, skulde undgælde derfor med Livet. Enhver skulde nøje passe at møde til Chorum Morgen og Aften, naar der blev ringet med den Klokke, som hang paa Bjælken ud for Styrepligten.[1]) Med samme Klokke blev der ringet, naar Artiklerne hver Mandag skulde oplæses, og altid naar der skulde skaffes til Maaltid.[2])

KAP. VIII

Da alt dette og meget andet var bragt i Orden, blev der ringet til Middag, og hver Bakke fik uddelt et halvfemte Pots Træstob med spansk Vin foruden vor daglige Ration. Derefter og hver Middag forsøgte Styrmændene at tage Solhøjden, hvilket begyndte paa Barlis i Spanien, som før omtalt. [3])

---

[1]) Styrepligten var, inden Rattets Opfindelse, den Tofte agterude, paa hvilken Rorgængeren stod og styrede.

[2]) I Skibsartiklerne 1625. P. 18 hedder det: — — „och skal hver mandag epter gammel skibsbrug, naar mageligt veder er, holdes ret“.

[3]) Se Side 23.

Vi beholdt en udmærket Bør af Nordost hele Vejen fra England og sejlede først Syd for Irland temmelig langt vestpaa og derpaa gennem den spanske Sø ind under Berberiet, hvilket jeg anslaar til 600 Mil.[1]) En Dag i de to Ugers Tid, da vi laa i den spanske Sø i Nærheden af det Stræde, som de Gamle kaldte Njörfasund [ɔ: Gibraltarstrædet], mødte vi et Skib udrustet paa Krigsmaner. De sagde, at de kom fra Brasilien, skulde til Amsterdam og at de var fredelige Folk. De havde fire Trompetere ombord, som blæste udmærket godt. Vi gav os tilkende og affyrede 3 Kanoner, af hvilke jeg havde de to, som var noget forude om Styrbord. Da der var Dønning fra Vesterhavet [ɔ: Atlanterhavet] og en Del Bølgegang fra Nordost, var det vanskeligt at lade Kanonerne udenbords fra, og kun faa havde Mod dertil, men for at de fremmede Søfolk ikke skulde mærke dette, bad Konstablen mig om at lade mine Kanoner udenbords, da Styrbordsiden vendte mod dem. Man lod Sejlene spille saalænge.[2])

Da jeg havde ladet den første Kanon og laa udenfor Rælingen ovenpaa den anden, slog en vældig Bølge tre Gange mod Bagbord, hvorved Skibet krængede saa stærkt til Styrbord, at alle Kanonerne blev dyppede i Vandet og jeg med den, jeg laa paa. Jeg fik slugt en Del Vand og var nær ved at blive revet løs fra Stykket, men Guds Naade

---

[1]) Det er umuligt at kontrollere Forf.s Angivelser af Vejlængder og Afstande.

[2]) Meningen er at Skipperen lod Skibet løbe i Vinden, saa Sejlene spillede og Fartøjet kom til at ligge omtrent paa ret Køl.

hjalp at holde mig fast, saa at jeg ingen anden Skade led end at jeg blev vaad, men min Konstabel troede, jeg var forulykket. Jeg fik megen Ros for dette, men Gud fremfor alt.

Kaptajnen sendte mig fra Kahytten et Glas Brændevin, og dette var Begyndelsen til at jeg kom til at gøre hans Bekendtskab og kom højt i hans Gunst. Det fremmede Skib sejlede bort, men havde Vejret været gunstigere, vilde vi nærmere have forvisset os om, at de virkelig var, hvad de udgav sig for, thi vore Befalingsmænd syntes, de var meget mistænkelige.

I disse 14 Dage hændte der ikke noget mærkeligt, men en Søndag Morgen kunde det let være gaaet galt, saasom vort Skib løb op i Vinden paa Grund af Rorgængerens Vankundighed. Han hed *Frands Andersen*[1]) og var Smed af Haandtering, thi der var adskillige ombord, som var fuldstændig usøvante. Da det var en stærk Storm, var der Mulighed for at forlise paa Stedet eller i hvert Fald for at miste Sejl og Master, og da noget af Takkelagen havde løsrevet sig, var der Livsfare ved at færdes paa Dækket, da Skøder og Tovender piskede om Hovederne paa dem, der vovede det. Men heldigvis fik ingen Skade undtagen *Thomas*,[2]) der om Natten passede Lamperne i Nathuset, og som blev ramt af et Tov og en Tid laa besvimet. Med Guds Hjælp fik vi atter Skibet vendt for Vinden og Sejlene i den rette Stilling. Men efter-

---

1) I Følge Skibslisten hed han Frandtz Hansen. $9^1/_2$ Dlr. i Sold.
2) Se Side 24.

som *Frands* kun havde havt ringe Øvelse som Rorgænger, fik han Tilgivelse for sin Forseelse; han var en brav, meget stærk Mand, samt det stilfærdigste Menneske, man kunde tænke sig.

Da vort Skib var kommen hen imod Berberiet, var mange svært bange, da man dér kan vente Tyrkerne fra alle Sider; thi for at tage Bytte og Fanger grasserer de der med deres Skibe og Galejer, som jævnlig udsendes af de Smaakonger, der hersker omkring i Berberiet og kaldes Paschaer. Mod disse Fyrster gør Hertugen af Malta kraftig Modstand; han er en mægtig og rig Herre, der faar Tiende af hele Kristenheden for at bekæmpe de Vantro. Men saasom Herren altid holdt sin beskyttende Haand over os, mødte os ingen Fare, hverken fra Tyrkerne eller andre Guds Fjender, og Styrmændene besluttede derfor at sejle mellem Berberiets yderste Punkt og de afrikanske eller flamske Øer, som ogsaa kaldes Azorerne.[1]) Hvis vi havde sejlet Nord om disse Øer, vilde vi have forøget Vejlængden med omtrent 100 Mil. — —

Som jeg før har meldt, havde vi mange ombord, som ikke før havde faret tilsøs, og derfor havde Styrmændene stort Besvær, før de fik ret Skik paa disse Mennesker og ordenlige Søfolk af dem, thi det er ingen let Sag at staa tilrors, naar der er god Vind, naar Søen gaar højt og Bølgerne gaar over Skibet. Derfor hændte det ogsaa, som ofte kan ske, at vi var nær ved at komme i stor

[2]) Azorerne, som nu er i portugisisk Besiddelse, kaldtes i gamle Dage „de flamske Øer", da de blev opdagede af Flamlænderne.

Fare og i Dødsens Angst, hvis Gud ikke havde udstrakt sin Haand og hjulpet os i sin Naade. Da vi saaledes sejlede den omtalte Kurs, kom vi ved daarlig Styren for langt bagbord til Berberiets Fastland, saa at jeg Lørdag Nat, da første Vagt var forbi og anden Vagt lige begyndt, vaagnede ved at der blev stampet i Dækket og raabt: „Land! Land! Alle Mand op!"

Men den Mand som stod tilrors, og som hed *Peter Jensen*,[1]) gav slip paa Roret og løb bort og sagde, at han vilde redde sine Penge. Men en anden ved Navn *Peter van Bergen*,[2]) som laa lige over for mig agter ude ved Styrepligten, løb aandeløs op til Roret og fik fat i Stangen før mig, men jeg fik fat i Hjælpelinen, som man har til Brug i Nødstilfælde, naar der er flere tilrors under stærk Storm. Men uvilkaarlig og kun ved Guds Villie drejede Roret sig til den rigtige Side, saa Skibet vendte sig op i Vinden, og da dykkede Skibets Agterdel tre Gange ned, saa at mange faldt omkuld paa Dækket. Selv Kaptajnen græd og Skibets Befalingsmænd med ham, men Skibet stod nu ud fra Land, efter at vi havde sat alle Klude til. Men Vinden var stik imod fra Nordost tværs paa Land og vi var drevet ind i en bred Bugt, og det var vanskeligt at komme i rum Sø, thi der var Landtunger paa begge Sider af Bugten; vi maatte derfor friste Lykken og lade staa til for fulde Sejl,

---

[1]) Jungmand Peder Jensen fra Kbhvn. (Skibslisten).

[2]) Maaske Bøsseskytten Peder Pedersen, der i Følge Skibslisten er fra Bergen, men da maaske fra Bergen op Zoom, thi der siges nedenfor, at han er en Hollænder.

saa alle Master og Stænger krummede sig under Presset. Men i denne Udkant af Berberiet boer der Menneskeædere, der lægger Mennesker paa Jærnrister og steger dem til Føde. Vor Redning var derfor et vidunderligt Mirakel, som Gud i sin Kærlighed og sin Naade lod os vederfares, hans ophøjede Navn være af os og alle lovet og priset nu og i al Evighed. Amen!

Da det næste Morgen var blevet lyst, saa vi ind mod Landet, som var smukt og fladt med nette Landsbyer og hvide Strandbredder, hvor Folk stod i store Hobe, thi de havde vel om Natten hørt vore Raab og vor Larmen og derfor samlet sig bevæbnede til Kamp. Den Mand, der løb fra Roret, blev sat i Arrest om Natten, og vor Kaptajn vilde have ham hængt, men da han var en Hollænder og Købmændenes Landsmand, slap han med nogle Slag Tamp af Profossen for Stormasten. Hver fire Slag kaldte de „Maanedssold“ paa gammel Skibsvis. Dernæst blev der holdt Prædiken før Middag paa denne hellige Søndag, som var den 22. efter Trinitatis,[1]) og Præsten formanede os indstændig at takke Gud ydmygt og inderligt for hans Naadens Gærning, saa at han ikke overgav os i de grumme Menneskers Hænder.

Derefter satte vi Kursen Vest for Vestsydvest og tabte Landet afsyne før det blev mørkt. Saa sejlede vi Nat og Dag med saa god Bør, som tænkes kunde, lige ud som Vejen laa og havde

[1]) 17. November.

stadig samme Vind, som de kalder Tupas eller Masson.[1])

I det afrikanske Hav er der et stort Rev tvers for den Vej, som de Søfarende maa sejle; det er af stort Omfang og hedder Ambroul,[2]) og paa det er mange Skibe forlist. Derfor maa de, der vil den Vej, sejle langt Vesten om dette Rev, og saalænge man ikke er sluppen forbi dette Rev, anvender Præsterne en meget smuk Bøn, som læses Morgen og Aften, naar de holder Chorum.

KAP. IX

Der gaar stærke Strømninger i disse Farvande, og de virker undertiden paa den sælsomste Maade med eller imod. Engang sejlede vi med god Bør fra Middag til næste Dags Middag, og da Styrmændene paa sædvanlig Maade havde taget Solens Højde, spurgte de mig og de andre, hvor mange Mil vi mente at have tilbagelagt i de sidste 24 Timer. Vi gættede paa 39 til 40 Mil, men de sagde, at vi var drevne 18 *tilbage.*

Ti Mand observerede Solens Gang hver Dag før og ved Middagstid, nemlig først de tre Styrmænd, saa Kaptajn *Christopher Boye*, de tre Købmænd, Skipperen, en Assistent *Søren Nielsen*, min

---

1) Masson er naturligvis en Forvanskning af Monsun. Det andet Udtryk kan ikke tydes, muligvis et ligeledes forvansket hollandsk Ord, rimeligvis Passat.

2) Det af alle Ostindiefarere i fordums Tider saa frygtede „Abrolhos“, nogle Øer, ubeboede Klipper og blinde Skær, der strakte sig mange Mile tilsøes fra Brasiliens Kyst mellem 18. og 20.° S.B. Museum 1893 I. 320.

gode Ven, og en Bøsseskytte *Anders Olsen.*[1]) Da vi sejlede fra Danmark, tilbød Kaptajnen mig at lære Styrmandskunsten og tage Solhøjden, men jeg havde lovet tre Mand ombord at lære dem at læse, hvilket jeg med Guds Hjælp fik udført til Fuldkommenhed, imod at hver af dem gav mig 3 Maaneders Sold til Gengæld, hvoraf jeg dog aldrig fik noget, thi i Artiklerne er det forbudt dem, som har Hustru, Forældre, Børn eller Sødskende at bortlove deres Sold til andre, i det Tilfælde at de skulde afgaa ved Døden, og alle disse tre Mænd døde i Indien. — —

Da vi var kommen 3 Grader Syd for Linien, saa vi et Skib, der kom imod os ligesom fra Land; vi mente det var et fjendtligt Skib,[2]) men da vi saa deres Flag, kendte vi strax, at det var Skibet „Flensborg“, som vor Konge 11 à 12 Uger før vor Bortrejse havde sendt til det Land Mauritius, for at hente en Træsort, der er sort af Farve, tung som Bly og sælges efter Vægt; med denne Træsort forsirer man Skabe og Paneler, indlægger Bøsseskæfter og andet af den Slags.[3]) Folkene skulde selv hugge Vedet i den Skov, hvor det voxede. Vi blev meget glade ved at møde dem,

---

[1]) Hedder i Skibslisten Søren Oelsen (Olsen), en Bøsseskytte Anders Olsen nævnes ikke.

[2]) Foruden de berygtede algierske Sørøvere kunde danske Søfarende paa den Tid betragte franske Skibe som Fjender, bl. a. i Anledning af at Ove Gjedde 1619 havde antaget et stort fransk Handelsskib for Sørøver og erobret det. Følgen af dette og lignende Tilfælde var en Art Søkrig, der blev beskyttet af den franske og danske Regering, og som trak ud gennem mange Aar. Bricka og Fridericia, Chr. IV Breve I. 271. Note.

[3]) St. Mauritius, som Jon Olafsson kalder Moritzen, er den største af de mascarenske Øer, Øst for Madagascar. Den Træsort, der omtales, maa være Ibenholt, som Christian IV havde god Brug for.

og vi fulgtes ad et langt Stykke til stor Fornøjelse for begge Parter.

Da vi atter saa Land, var det Afrika, 12 Mil fra Caput de Bona Sperantia [det gode Haabs Forbjærg] ved det Sted, som kaldes Bay van Sardarien,[1]) og da var der gaaet fulde 18 Uger siden vi sidst saa Land og tabte Berberiet af Syne.

Det var en Tirsdag. Den Mand, som først saa Land, fik en Kande Vin, og vi var meget glade. En Mand paa det andet Skib [ɔ: „Flensborg"], en Hollænder, som alle de andre, havde en Gang før besøgt dette Sted. Indsejlingen til den brede Bugt havde meget smukt, yndigt og skovbevoxet Land til begge Sider.

KAP. X

Da vi kom ind i Bugten, lagde vi os for Anker i Nærheden af Holmen, og nogle af vore Befalingsmænd gik i Land paa den og ligesaa fra „Flensborg". Mit Kvarter skulde netop den Dag ro den store Baad, som kaldes Sjotting,[2]) der ikke havde været i Vandet i godt og vel 20 Uger. Vi havde to Næt ombord, det ene 200 Favne langt og tog dem begge med. Vi roede vel en halv Sømil ind i Fjorden. Vi gik i Land for at se os om. Paa Stranden laa de smukke tomme Muslinger,

[1]) Vistnok Saldanha-Bugten eller Falsebugten eller Tablebugten, der jo ligger det gode Haab nærmere.

[2]) Af det hollandske „schouw", et fladt Fartøj. Det er ellers i Almindelighed ikke nogen stor Baad, der let kan sættes i Vandet.

som man vanskelig kan knække, og som næsten er saa smukke som Ædelstene, og af dem tog vi nogle. Vi gik op i en meget tæt Skov, som strakte sig op til de højeste Bjærgtoppe og langs med Stranden. Træernes Ved var saa blødt, at det var som man huggede i Sne, da vi med vort Værge eller Pampert i et Hug kløvede Træer af en Favns Tykkelse; men naar Veddet gemmes i sex Uger, saa at det tørres, bliver det saa haardt som Ben. — —

— — Det er meget vanskeligt at faa Fodfæste paa denne Ø paa de flade Klipper paa Grund af Fuglenes og Sælhundenes Exkrementer. Øverst oppe paa Holmens højeste Punkt staar en høj Stang, hvortil der er naglet en bred Fjæl eller Plade, i hvilken der er udskaaret mere end 1000 Navne. Der rejste vi ogsaa en Stolpe, naglede et Bræt derpaa og vor Tømmermand *Claus From* udskar der C4 C4, og paa dette Bræt staar ogsaa mit og mange andres Forbogstaver efter Sømands Skik og Brug. —

— Tre Mand ombord fangede en Sælhund, flaaede den levende og lod den saa løbe ud i Brændingen igen til de andre Sælhunde, og der blev megen Brølen og Larmen iblandt dem, da de saa deres Kammerat i den røde Dragt.

To Dage senere lettede begge Skibe Anker og stod længer ind i Fjorden til en Ø, hvor vi laa i 14 Dage og skrabede Skibene i Kølen, da de var tæt besatte med Skaldyr, og desuden blev de kalfatrede og lapsalvede fra Vandlinien og helt op til

Toppen, det vil sige begede og tjærede overalt udenbords og indenbords, Dæk og allevegne, og i Begen knustes de smukke Muslingeskaller, der størknede fast deri, saa at da alt var klart, glimtede dette Muslingestøv i Solskinnet, som om Ædelstene var indlagt og hamret fast over hele Dækket. Medens dette stod paa, tog vort Kvarter paa Fiskeri med Nettene langt ude i Fjorden. Derinde rejste vi et stort Telt og byggede en Løvhytte til til to, som var syge, nemlig *Thord* og *Anders*. De ønskede begge, at de maatte dø og blive begravede der, men Herren bestemte dem en anden Dødstid og et andet Dødssted, i Land for den ene, og ude paa Havet for den anden.

Vi fiskede meget fra begge Skibene vexelvis, da Hollænderne paa „Flensborg“ intet Net havde, og vi gav dem derfor Halvdelen af vor Fangst. Engang fik vi i et Dræt 12 Tønder af de herligste Fisk, som vi ikke kendte, men Hollænderne kendte Navnene paa mange Ting, saaledes som Spanierne plejede at kalde dem, men jeg har glemt det som saa meget andet.

Indbyggerne vilde ikke eller vovede ikke at komme til os. Flere Steder ved Strandbredden stødte vi paa Steder, hvor de havde fanget Fisk med Net og tilberedt og stegt Fangsten, og oppe i Bjærgene, der alle er bevoxede med tæt Skov og herlige Urter og Blomster, tændte de store Baal, men vi vovede heller ikke at gaa op til dem. Nogle mente, at de med disse Baal vilde indbyde os til at komme, andre mente, at de var

tændte for at lokke os i deres Garn, atter andre mente, at det var deres Afgudsbaal.

Efter 13 Dages Forløb sejlede vi derfra 14 Mil til Caput de Bona Sperantia. Da vi nærmede os dette Forbjærg, saa vi tre store Skibe inde under Kysten. Vi blev meget bange, thi vi troede det var Franskmænd, der farer viden om paa Hvalfangst, og vi havde fundet tre store Kar med urenset Tran efterladt paa den Ø, hvor vi kalfatrede vore Skibe; men mellem Franskmændene og os var der Fjendskab paa den Tid, jeg kan dog ikke huske af hvilken Grund vor og deres Konge var uenige.[1]) Vi kunde ikke vende om, det var Paalandsvind, vi maatte søge Land, hvad det end maatte koste, og vi havde det højligt Behov for at indtage frisk Vand og fersk Kød til vore Syge, som var meget medtagne af den lange Rejse.

Vi gjorde alt klart til Kamp, og de andre [ɔ: paa „Flensborg"] lovede at hjælpe os af alle Kræfter, men da vi kom nærmere, saa vi, at de havde engelsk Flag, og blev meget glade. Da vi sejlede ind mod Kysten imellem dem, strøg vi ikke Flaget for dem, hvilket de blev vrede over, og deres Admiral kom strax ombord hos os og var meget opbragt. Men vor Kaptajn, der var engelsk paa fædrene og norsk paa mødrene Side, talte udmærket Engelsk, og det blev derfor altsammen hurtigt godt igen, og de drak med hinanden til langt ud paa Natten. To af disse Skibe var for Hjemrejse og et for Udrejse, de to første havde store Rigdomme

[1]) Se Side 35 Note 2.

ombord, da de havde erobret et spansk Skib, der var fragtet med purt møntet Sølv lutter Stück von Achten.[1]) Admiralskibet paa 700 Læster, og det andet paa 500, havde i 2 Dage og 2 Nætter kæmpet med Spanierne og kun tabt 5 Mand. De sagde, at der aldrig var kommen saa rigt ladede Skibe til London som disse to.

KAP. XI

Befalingsmændene paa disse Skibe gik meget rigt klædte, og naar de gik i Land, lod de paa indisk en forgyldt Skærm, som de kaldte chipsol [?], bære over sig for Solens Skyld. Der var ingen saa ringe ombord, selv ikke de smaa Pickers [?], at de jo ikke, naar de gik i Land med deres Herre, morede sig med at kaste spanske Dalere op i Luften og gribe dem igen, aldeles som Børn her tillands [ɔ: Island] leger med Faarenes Ankelkoder.

— — En Dag roede mit Kvarter i Land med vore og de engelske Befalingsmænd. Folkene skulde fylde Vandtønderne, medens vi andre 24 Mand skulde holde Vagt med Bøsser og brændende Lunter mod Landets ildesindede Befolkning, som ofte plejede at skjule sig i Krattet langs med Kysten, naar fremmede Søfolk landede. Kysten er iøvrigt ubeboet formedelst Løver og andre vilde

---

[1]) Saaledes kaldte man i Danmark den spanske Mønt, der galdt 8 Realer og som paa Spansk hed Real de à ocho.

Dyr, som findes der i Mængde. Befolkningen er Menneskeædere, der strejfer omkring, og de havde dræbt og ædt 7 Mænd fra de engelske Skibe paa deres Udrejse; ved lumsk at skjule sig i Krattet havde de fanget dem og skudt dem med deres Buer. Disse Menneskeædere ere meget begærlige efter Jærn og Kobber til Pilespidser og betaler ofte Søfolkene for det med Hornkvæg. Der er over to Dages Rejse ind i Landet til de Egne, hvor der bor rigtige Mennesker, til hvem de sælger det, som de tiltusker sig hos Fremmede af Jærn og Kobber. Man kan faa en Ko for $^1/_3$ af et Jærntøndebaand af et Totøndersfad, og de er saa begærlige derefter, fordi der dengang var en stor Krig mellem to Høvdinge. Dette Folk kaldes Kaffer af Landets andre Indbyggere; jeg saa tre af dem, de er sorte og smilende, har venlige Øjne og krøllet Haar, omtrent som Skindene af unge Lam, Underlæben er hængende, Tænderne snehvide. De tre Kaffere opførte Danse for os baade i Land og ombord for Brød og Tørklæder, fuldstændig nøgne gik de, kun med Skamdelene bedækkede. Deres Dans bestod i at de sagde: hottentot! og knipsede med Fingrene, smækkede med Tungerne og sparkede med Benene, alt i Takt. De lovede os en Ko, hvortil vi højlig trængte; thi de fleste af vore Folk begyndte at blive tunge og stive i deres Bevægelser, uagtet man idelig anvendte Aareladninger og Purgeringer; men vi rejste bort, før de vendte tilbage, og de havde dog faaet den halve Betaling forud.

Nu vender jeg tilbage til at vi gik i Land med vore egne og de engelske Befalingsmænd og spadserede langs Kystens hvide Strandbredder, der var særdeles smukke. — Som vi gik langs Stranden, saa vi en Hob af de nedrige Skurke, som var svømmede ud og var i Færd med uden Baade at sætte Net; men vi, der var ukendte med deres Vaner, troede først det var en Flok Sælhunde. Imidlertid glemte vi vore egne Folk, som vi skulde holde Vagt for, og da vi var komne hen til det Sted, hvortil vore Befalingsmænd havde begivet sig, blev der tændt Baal og nogle af Folkene begyndte at vadske Tøj, andre gav sig til at lege. Trompeterne blæste paa deres Instrumenter, medens Herskaberne lejrede sig paa en smuk Plads i Skoven og begyndte et Drikkelag. Dette gik for sig omtrent en Fjerdingvej fra vore Folk og Baadene. Da vi endelig vilde vende tilbage til dem, kom en af de engelske Sømænd løbende os i Møde og meddelte, at alle de Folk, vi havde ladet tilbage ved Floden, var dræbte af Menneskeæderne.

Man kan let tænke sig, hvorledes vi blev tilmode. Vi gav os til at løbe af alle Kræfter; mange var meget bange, i den sikre Overbevisning, at vi vilde miste Livet paa Grund af vor Forsømmelighed, saa at jeg og *Niels Friis*[1]) havde nok at gøre med at berolige dem og stille deres rædselslagne og umandige Tale. Da vi kom saa nær, at vi kunde se Stedet, hvor vi havde forladt dem, saa vi dem

[1]) Se Side 14 Note 1.

da ogsaa allesammen, optagne af deres Arbejde, hvorover vi blev saare glade og takkede Gud med ydmyge Taarer. Da vi endelig, aldeles udmattede af at løbe, naaede hen til dem, fortalte de, at Fejltagelsen var opstaaet ved at fem af disse Umennesker var kommen til dem og havde tryglet dem om et halvt Jærntøndebaand. Ved Fagter gjorde de dem begribeligt, at de ikke havde Lov dertil, og da havde de sorte Niddinger vinket til dem, at de skulde følge med ind i Skoven, hvilket Englænderen havde set og var da strax sprunget afsted.

Fadene blev nu fyldte, og Vadskningen af Lærreds- og Uldtøj gjort færdig. Den Ti-Potters-Otting, som jeg havde bragt med fra Kjøbenhavn fuld af Vand og opbevarede under mit Hovedgærde, fyldte jeg dér igen. Dernæst vendte Befalingsmændene tilbage, og vi fulgtes ad ombord.

Næste Morgen var vi igen i Land med Liget af en af de før nævnte Syge, men uagtet han blev gravet dybt ned, blev Graven dog allerede næste Nat oprodet af Løverne, saaledes som det sker med alle Lig, der begraves dér. Vi bragte ogsaa de Breve i Land, som vi havde skrevet til Danmark om vor heldige Udrejse. De blev efter Skik og Brug i en Kuffert nedgravne i en meget dyb Grav, hvorover der blev rejst en Pæl med et lille Bræt med dette Mærke og forsynet med følgende Indskrift: „Herunder ligger Breve, som skal forsendes til Danmark fra Skibet „Christianshavn“.“ Thi det er Sømandsskik, at alle paa Hjemrejse

medtager Breve fra dem, der er paa Udrejse, og paa dette Sted finder dem opbevarede paa den her beskrevne Maade. Og hermed nok herom. — —

— — Paa den fjerde Dag efter vor Ankomst, og efter at Danske og Englændere ved et stort Gilde havde taget Afsked med hinanden, sejlede vi samtidig bort, hver sin Vej. Englænderne længtes svært efter at komme hjem med deres vældige Rigdomme, og deres Kaptajn paastod for sin Part at have Ret til en Femtedel af hele Fragten og 80,000 Daler af hvad der var over Dækket, som sine Prisepenge. Det tredie engelske Skib, som var for Udrejse lige som vi, fulgte med os, indtil vi under en haard Storm blev adskilte.

Den Dag kom ogsaa, at vi og vore Staldbrødre [ɔ: Besætningen paa „Flensborg"] maatte skilles og Befalingsmændene paa begge Skibe drak hinanden til, og saa sejlede de deres Vej og vi vor.

Det næste Land vi saa var Madagascar. Vi var 5 Uger om at sejle derhen; Vejlængden mellem dette Land og Caput de Bona Sperantia er næsten 300 Mil. Landet kaldes St. Laurentius og er meget stort, længere end Italien og meget frugtbart paa alt, hvad der kan tjene til Livets Ophold, især Ris, Bomuld, Sukker, Lemoner, Nelliker, Ingefær, Safran og mange andre Varer. Der er ingen Byer, men en Del Landsbyer. Der er dybt Vand tæt ind til Kysten; og lidt længere ude, hvor vi laa, omtrent 1/2 Mil fra Land, var der 100 Favnes Dybde.

Det var sent om Aftenen, da vi kom dertil og kastede Anker. Tidlig næste Morgen blev der sat Baad ud og sendt i Land for at opsøge Folk, hvilket ikke lykkedes, uagtet vi søgte i 5 Dage, thi Egnen var ubeboet.

En Søndag efter Prædiken og Maaltid gik vi i Land med vore Befalingsmænd. Det var Flodtid, og da vi kom til Enden af en Fjord, gik vi i Land. Der var Skov overalt. Nogle Steder fandt vi Spor af Mennesker, der havde stegt Fisk og spist. Da vi skulde tilbage, var Ebben indtruffen og vi maatte gaa et langt Stykke Vej i den tørre Fjordseng over Sandrevler med dybt Vand imellem og med store Anstrængelser slæbe vor store Baad, saa at vi først efter Solnedgang aldeles udasede kom ombord.

Morgenen efter var det Prinsens Kvarter, som havde Tur at gaa i Land med Baaden, og med dem fulgte den yngste Købmand *Daniel Lammer* med alle Slags Varer, dog ikke almindelige Varer, thi de bryder sig ikke om noget af det, som er nyttigt for os, men derimod er de begærlige efter Dukker, Legetøj, smaa Spejle, Børnearmbaand, som vi kalder Curiel [ɔ: Koraller], saa at man for to slige Armbaand kan faa to store Køer med vældige Horn.

Der var 25 Mand med Baaden, Halvdelen blev bevæbnede efterladt ved denne, og de andre gik lige til Middag, før de fandt Menneskeboliger. Endelig stødte de paa en stor Gaard. En ung Pige kom ud, og da hun saa dem, blev hun bange og

løb ind. Husets Herre kom strax ud, og da Købmanden *Daniel* kunde nogle Ord af det Lands og mange andre Landes Sprog, fulgte de med ham til Gaarden, hvor der over en Brændeild var sat en Lergryde med fersk Fisk, som strax blev baaret frem til Føde for Gæsterne, der saa lukkede deres Brødposer op og uddelte Brød til Gaardens Folk.

KAP. XII

Bonden sendte strax Bud til sine Naboer, og efter kort Tids Forløb var der mere end 40 Mand samlet, der medbragte 5 Køer og 300 Høns. Paa den Tid var der ingen andre modne Frugter end Bonantzer,[1]) af hvilke de medtog nogle Knipper. De fik ogsaa Palmevin, som laves af Palmetræerne og er altfor sød.

Det var langt ud paa Natten, da vore Folk igen kom ud til Skibet. Jeg havde først Vagt ombord den Aften, thi naar Skibet ligger for Anker ved Land, plejer kun én Mand at holde Vagt ad Gangen. Kaptajnen paalagde mig indstændigt at høre godt efter og at bede Gud om at Folkene maatte vende levende tilbage. Men der gik lang Tid, før de kom. Kaptajnen og Købmændene begyndte at blive bange for at de var dræbte af de Indfødte. Kaptajnen gik frem og tilbage paa Dækket, og han og alle ombord var meget bedrøvede, ja mange fældede Taarer og mente, at det saa sort ud for

---

[1]) Vistnok Bananer.

os, da vi havde mistet vor Baad og vore Folk. Omtrent 6 Timer efter Solnedgang kom Kaptajnen endnu engang til mig sørgmodig og grædende, og sagde, at nu var alt Haab ude, vi vilde aldrig se dem mere. Jeg bad ham om blot ingen Tvivl at nære om at de kom tilbage. Han gik grædende bort og bad til Gud om at jeg maatte bringe ham gode Meldinger. Lidt efter hørte jeg en Klang af Menneskestemmer, først svagt, saa lidt tydeligere, og jeg hastede da til Kahytten og meldte Kaptajnen, at de nu kom. Han blev saare glad saa vel som Købmændene og hentede en Flaske Vin og bød mig drikke saa meget jeg lystede. Strax da de lagde til, blev de modtagne med Jubel, de 5 Køer blev hejsede ombord, Hønsene, der var bundne sammen ved Fødderne i Knipper, blev strax slagtede, og alle fik et godt Traktement af kogt og stegt Fuglekød. Kaptajnen gik om og vækkede Folkene, for at de skulde spise og blive raske og kraftige.

Næste Morgen fik vi Besøg ombord af en Kongesøn, som nylig efter sin Faders Død havde overtaget Regeringen over en Trediedel af dette Land, thi man siger, at der er tre Kongeriger paa denne store Ø. Denne Kongesøn var næsten 20 Aar gammel. Han havde om Livet et guldbroderet med Ædelstene besat Klæde, der naaede ham fra Navlen og næsten helt til Hælene. Et andet gyldent, juvelbesat Stykke Tøj havde han svøbt om sit Hoved, om Haandleddene bar han kostelige Armbaand, vidunderligt udarbejdet i Guld, og i

Ørene og i Næsen svære Ringe, store Kostbarheder af Guld og Ædelstene. Han havde en Guldring om hver Finger og hver Taa, saavel som om Anklerne. Han havde et frejdigt og smilende Udtryk i Ansigtet, hans Hud var mørk, men bleg. Han var meget glad og livlig og venlig, da han blev ført ud til vort Skib paa en af deres Baade, der laves af ét Stykke Træ og kaldes Kanoer.

Da han kom ombord, blev der affyret tre Stykker, og der blev blæst lysteligt paa Trompeter. Hans hele Krop var bemalet med forskellige Billeder af Fugle og Dyr, lige som ogsaa Folkenes i hans Følge, som han sendte i Land med sin Kano for derved at tilkendegive, at han havde Tillid til vore Hensigter med hans Person. Han medbragte Bonantzer, Palmevin og Tamarinder, der har en sur Smag og ere meget sunde, baade som Spise og til Drikke, naar man lader Vand staa over dem; hvilket Vand da smager, som om man havde kommet Vineddike deri. Palmevin trakterede han os med, idet han meget alvorlig klappede os med Haanden. Han nød kun en Smule spansk Vin og Brød den Nat han opholdt sig hos os, og vilde ikke sove i en opredt Seng, men gjorde os ved Tegn forstaaeligt, at han vilde have Natteleje paa Kahytsgulvet, hvor der saa blev bredt indiske Maatter og Puder. Han overgav Kaptajnen sit Sværd, da han kom ombord, tilligemed sine tre smaa Spyd, som kaldes Assegaier, med hvilke de næsten kan ramme et Haar paa et Menneskes Hoved. Hans Sværd var af herligt Arbejde,

og hans kostelige Bælte blev vurderet til 5000 Daler.

Næste Morgen gik han i Land med alle Skibets Befalingsmænd. Der var tæt Skov, hvor vi landede, Træerne var meget høje, røde som Blod og stod lige op i Vejret som Kærter, deres Ved var blødt og fedt som Smør, men bliver haardt som Ben, naar Træerne hugges og tørres. Han prøvede at skyde med en Luntebøsse, men var heldigere med Assegai. Han indbød os til at besøge sig i sit Hjem, men da vi næste Morgen tog derhen, fik vi ikke hans Moder Dronningen at se, da hun laa og sørgede over sin afdøde Gemal.

I Byen eller Landsbyen var der en smuk Skole og foran Døren til denne en opmuret Brønd med to Vandspande, som ved Hjul trækkes op af Skolens Drenge og Piger, der saa vadsker deres Fødder. Over Skolens Dør fandtes indhugget en Indskrift med mærkelige Skrifttegn, som hverken vor Præst eller andre kunde forstaa. Der var stimlet en stor Mængde Mennesker sammen paa Torvet. Derpaa tog vi venskabelig Afsked med denne Kongesøn.

Da vi var kommen ombord, havde lettet Anker og sat Sejl, satte vi Kursen fra Land i Tilllid til Gud og sejlede Nat og Dag for udmærket Bør og Monsunen.

KAP. XIII

Da vi havde sejlet nogle Mil (5, om jeg husker ret) fra Madagascar, saa vi tre meget herlige Øer foran os, frugtbare paa al Slags Afgrøde og Frugter. Styrmændene kaldte dem de comorinske eller majothske Øer, de hedder Mayotha, Malala og Ansvan.[1] Den vigtigste er Malala, men vi kunde ikke komme derind paa Grund af Brændingen og sejlede saa til Ansvan. Øens Beboere var meget venlige og elskværdige og gav alt tilfals, som vi ønskede, nemlig 9 Køer, Æbler og al Slags Frugt, som Gud har givet dem af mange Sorter. Jeg fik 13 Kurve af disse Frugter, der duftede sødt og lifligt, men netop derfor kunde de ikke taale at gemmes mere end tre Nætter, og med Taarer i Øjnene maatte jeg kaste dem overbord, idet jeg ønskede, at de alle maatte forsvinde i et Nu op til Island. Øboerne købte af vore Købmænd nogle Alen af det fineste Lærred og desuden Dukker, Legetøj og den Slags Varer. De viste os megen Ære og Venlighed paa alle Maader, og hvor vi gik eller stod, lod de deres Drenge og Tjenere strø Frugter for vore Fødder og hente Bananer fra deres Frugthaver, skøndt de ikke var fuldmodne. I nogle af deres yppige Frugthaver voxer der en Slags Kander, nogle med Hanke, andre uden, nogle i Form af en Otting med dobbelt Bund, hvori der er en Art liflig duftende

[1]) Comorerne ligger N.V. for Madagascar, Mayotta, Mohilla og Anjouan (Ansvan) er de største af dem. Den sidste kaldes i Almindelighed Johanne-Øen

Vin, man kalder dem Calebasser, de er lette som Papir og knækker eller revner ikke, selv om man kaster dem mod en Sten.[1]

Da vi havde opholdt os der i fire Dage og var færdige med vore Forretninger med Indbyggerne, havde faaet mange Læs Græs, som var meget haardt at føle paa, til Foder for vore Køer, som efterhaanden skulde slagtes, forlod vi disse Øer og havde ligesom før god Bør.

Nu skulde vi gennemsejle et meget vanskeligt Farvand mellem 11,000 Øer, store og smaa.[2] Vi havde altid Folk tilvejrs i hver Mastetop om Natten i omtrent en Maaned, hvorledes end Vejret var, for at holde Udkig. Det tilfaldt mig to Gange i mit Kvarter at have Post i Bovsprydskurven,[3] og jeg maatte holde godt Udkig, thi det var Livet om at gøre. Det var bælgmørkt. Den første Gang fik jeg godt Vejr, den anden Gang stærk Storm, saa at Bølgerne gik mig over Hovedet, hver Gang Skibet dukkede ned gennem den Bølge, der brød ind mod Stævnen. Men Gud lod os den Naade vederfares, at vi uden Ulykker slap igennem. Paa den Sejlads passerede vi Linien mod Nord, saa at Syvstjernen, Vognen og Fiskene, som vi kalder dem og som længe har været ude afsyne, igen

---

1) Calebas-Træet, Crescentia cujete.

2) I det 17. Aarh. lagde Skibene fra Europa altid Vejen op langs Afrikas Østkyst og kom derved til at passere samtlige Øgrupper, altsaa gik Sejladsen nu mellem Aldabra-Øerne, Amaranterne og Seychellerne. Der blev dog sjælden drevet Handel paa disse Kyster. Den sidste Station i Afrika var som oftest Øen Sokotora, derfra gik Overfarten i Reglen over den arabiske Havbugt.

3) I ældre Tider var Sprydet paa større Skibe rigget som en Mast, førte Raasejl under Blindraaen og havde, særlig til Opholdssted for Udkigsmanden, en Mersekurv ligesom Masterne.

kommer frem paa Himlen, men staar paa Hovedet allesammen, saa at hvad der her vender opad, vender dér nedad.

I det røde Hav ligger der en Ø, som kaldes Zokotora og hører med til Afrika. Men herom ikke mere. Ud fra det røde Hav kommer ofte smaa Skibe og Skuder, som kaldes Barker, paa Indiefarernes Vej, og som disse konfiskere med samt hele deres Ladning. Mandskabet er Ægyptere og Arabere, nogle af dem bliver løsladte med tomme Hænder, men andre, som er Sørøvere og Mordere, bliver aflivede. Dér faar Indiefarerne ofte stort Bytte. Dette indtraf dog ikke under vor Rejse, og vi kom ikke til Land, før vi kom til *Ceylon.*[1])

Dér laa vi saa i to Nætter og gik saa i Land. Kort fra Stranden laa der en Fæstning, men uden Besætning, og der blev fortalt, at den havde været ubesat i 300 Aar, den var ogsaa mosgroet flere Steder. En Dør helt af Sten stod paa Klem, jeg antog, at 10 til 12 Mand vilde have nok at gøre med at bevæge den. Der var frygteligt og uhyggeligt at kigge derind. Udenfor Fæstningsporten var der en stor, muret ottekantet Brønd. — Grunden til at denne Fæstning laa saaledes ubesat hen, kender jeg ikke med Sikkerhed, men jeg har hørt fortælle, at der forhen har boet slette Mennesker, som blev ramt af Herrens Haand med et Hævnens

---

[1]) Det kan bemærkes, at Ove Gedde 1621 for at skaffe Penge, tænkte paa at lade et Par af sine Skibe sejle fra Ceylon til Sokotora for dér som Fribyttere „forvagte hvis Gud og Lykken dennem vilde tilføie". Schlegel I. 3. Side 106 og 141.

Slag, og siden den Dag har det ikke været nogen tilladt at bo dér og heller ingen har vovet det. Denne Fæstning kaldes Trinchlumala, som de Lærde siger betyder „Ondskabens Bolig“.[1])

Vi affyrede tre Skud for den Muligheds Skyld, at *Erik Grubbe*, om hvem jeg før har talt, endnu

H. Molls Kaart over Ostindien

kunde være i Live. Han var med paa den første Rejse til Indien og skulde være General, og blev sendt til Kejseren paa Ceylon for at bortjage Portugiserne, som havde tvunget Kejseren til at betale dem Skat i hans eget Land, men da dette ikke lykkedes ham, vendte alt sig til Ulykke for ham, saa at Kejseren ikke vovede at beholde ham ved

[1]) Sikkert Trinkonomali, hvis store Havn allerede dengang var vel kendt. I Nærheden af den findes endnu mægtige Ruiner.

sit Hof af Frygt for Portugiserne. Men han forsømte desuden at vende tilbage til de danske Skibe, som ventede paa ham i 12 Uger. Han havde saaledes brudt sin Troskabsed, saa at han ikke vovede at komme til de Danske og heller ikke til Kejseren af Ceylon. Han maatte derfor skjule sig i Skovene og tillige med sin Ledsager, som ikke vilde forlade ham, ernære sig ved Jagt paa vilde Dyr. Denne Svend sendte han til os, og med ham sendte vi nogle Fødevarer og noget Linned tilbage.[1])

Efter to Dages Forløb sejlede vi fra Ceylon til Cost van Caramandel, hvor vor Fæstning, ved Navn Dansborg, laa. — —

KAP. XIV

Da vi kom ud for Dansborg, tog vi Sejlene ind, lod Ankeret falde næsten ½ Mil fra Land, hejste vort Flag paa Stortoppen, afgav tre Kanonskud og lod Trompeterne blæse.

Et Skib, som var bleven udsendt fra Danmark halvandet Aars Tid iforvejen, og som hed „Waterhunden" („Vandhunden")[2]) eller „St. Laurentius",

---

1) Et halvt Aar efter „Christianshavn", 27. Marts 1623, afsejlede Skibet „Perlen" fra Kbhvn. til Ostindien. Præsten ombord Hr. Mads eller Mathias Rasmussen førte en Rejsejournal, der er trykt i Danske Magasin I. R. I. B. Side 104. I denne omtales ogsaa at Erik Grubbe og hans Tjener, Svend Due, var paa Ceylon, da „Perlen" kom dertil.

2) Det ostindiske Kompagnis Skib „Vandhunden" sejlede 21. April 1622, altsaa et halvt Aar før „Christianshavn" fra Kbhvn. til Ostindien, konvoyeret forbi Sørøverstaternes farlige Farvande til de kanariske Øer af Orlogsskibet „Nældebladet". Se Chr. IV.s egenhændige Breve, ved Bricka og Fridericia, I. Reg.

laa i Nærheden af vor Ankerplads. Det besvarede vor Salut ved os til Ære at afgive to Kanonskud, hejse Flag og blæse i Trompeterne. Deres Kaptajn ved Navn *Ernst* af hollandsk Slægt, kom strax ombord til os.[1]) Vi var glade ved at mødes, spurgte hinanden om Nyt, og vi havde begge gode Nyheder at bringe hinanden.

Da Fæstningens Besætning fik os i Sigte, kendte de os paa Flaget, og strax efter at vort Anker var faldet, hejste de Flag og affyrede de tre største Kanoner paa Murene under Trompeternes Klang.

Fæstningens Befalingsmænd var dengang Rektor ved Navn *Christopher Milner*[2]) og Gubernator *Henrik Hess*,[3]) den sidste var født i Helsingør af en bekendt Familie, men den første i Holland, begge var de ansete og dygtige Mænd. Samme Dag holdt begge Skibenes Kaptajner et

---

[1]) Kaptajn Ernst er uden Tvivl den Kaptajn Ernst Gerritsen Pricker fra Embden, der nævnes som Skibskaptajn 1612, men først faar kongelig Udnævnævnelse 1624. Han var paa mange Togter i og udenfor Marinens Tjeneste og faar Afsked 1651. Han døde 1656, 94 Aar gammel og blev begravet i Holmens Kirke. Han var blind i de sidste 6 Aar. Lind Chr. IV. og hans Mænd, og Frederik III.s Sømagt. Register.

[2]) Overkøbmanden eller „Rector", som Jon Olafsson kalder ham, var Christopher v. d. Møllen (Mohlen, Milner, Møller) født i Holland. Han var i en Aarrække i det hollandske Kompagnis Tjeneste paa Java, men blev 1621 ansat i det dansk-ostindiske Kompagni, og afrejste 1622 med „Vandhunden" for under Roland Crappes Fraværelse at bestyre dennes Forretninger. Jon Olafsson kalder ham en brav og udmærket Mand. Om hans uhyggelige Død fortælles senere.

[3]) Henrik Hess var en Søn af Raadmand Anders Hess i Helsingør og Dorthe Henriksdatter. Han deltog i Ove Gjeddes Togt som Lieutenant paa Kompagniets Skib „Kjøbenhavn" under Erik Grubbe, og blev 31. Maj 1621 Kommandant paa det nybyggede Fort ved Trankebar, Dansborg. Naar det siges (Lind S. 242), at han strax efter vendte tilbage til Danmark og atter rejste dertil med „Perlen" 1623, maa det være fejlt, ligesom at M. Rasmussen nævner ham som Chef paa dette Skib. Det maa betragtes som givet, at Henrik Hess var paa sin Post som Kommandant, da Jon Olafsson kom til Ostindien, og det er ham, som han benævner Gubernator.

stort Drikkelag, men de var nær kommen i Klammeri, thi Kaptajn *Ernst* drillede vor Kaptajn *Christopher Boye* med hans Hustrus Utroskab, da han første Gang var paa Rejse til Osindien, som jeg før har omtalt;[1]) herover blev han hæftig opbragt og vilde jage den anden sit Sværd gennem Livet, men en af de Tilstedeværende kastede sig imellem dem, thi de var paa ingen Maade hinandens Ligemænd i Tapperhed og Vaabenfærdighed. Da de alle efter bedste Evne søgte at forsone dem, lykkedes det endelig, og derefter sluttedes Drikkelaget inde i Kahytten.

Vi, som havde staaet og affyret Kanonerne hele Dagen,[2]) gik da fra vort Arbejde for at vadske Tøj, før vi skulde spise, men da hændte det, at en Mand ombord ved Navn *Ivar Jensen*[3]) af jydsk Slægt, en stor og voldsom Mand, havde nogle Skjorter liggende til Vadsk i en Balle. Han var Baadsmand og i stor Yndest hos vor Kaptajn, da han havde været med ham paa hans første Rejse til Indien. Da jeg stod og tørrede mig, saa han, at en af Skjorterne var bleven lidt tilsmudset af Krudtslam, han beskyldte mig strax for at have tilsmudset Skjorten, hvilket jeg i en venlig Tone benægtede, men paa Grund af hans Hovmod og Hidsighed nyttede det intet, og han skreg, at han vilde have mit Liv og udfordrede mig til Tvekamp næste Morgen, hvis jeg vilde bevare mit ærlige Navn og Rygte.

---

1) Se Side 14. Note.

2) Ved store Drikkelag blev Kanonerne affyrede ved Skaalernes Udbringelse.

3) Maa vistnok være den Baadsmand, der paa Skibslisten kaldes Iffuer Hansen.

Min Konstabel, *Niels Dreyer*,[1]) og mange af Folkene kom til og forsøgte at stille hans Hæftighed og det hele Klammeri, hvilket dog ikke lykkedes for nogen af dem. Kaptajnen var gaaet tilkøjs. Vi gav da hinanden Haandslag paa, at det skulde ske, som han havde forlangt, og jeg bad til Gud, at han vilde lade den af os gaa af med Sejren, som talte Sandhed og havde den bedste Sag. Konstablen og de andre holdt paa min Uskyldighed. Konstablen havde et godt Sværd, han gik strax hen og hvæssede dets Æg, gav mig det i Haanden og bad mig føre det mandigt, men hvis jeg bukkede under, vilde han hævne mig, og derpaa gav han mig Haanden. At han lovede mig dette, havde sin Grund i, at han vidste, hvad der laa bag ved den andens Hæftighed, hvilket jeg ikke havde Anelse om. *Ivar* gik ind i Kahytten, vækkede Kaptajnen og bad om Landlov for os, hvilket blev tilstaaet. *Ivar* blev saa sat i Land af nogle Indere, som var kommen ud til Skibet med deres Baad (af den Slags som de kalder Zelinger)[2]); han sagde, at han vilde vente mig til Middag, saa skulde Tvekampen finde Sted, og han truede mig med al Landsens Ulykker, hvis jeg ikke kom. Natten gik, og om Morgenen ved Sextiden blev der som sædvanlig blæst og ringet til Gudstjeneste, og da Morgensangen med Bøn og Velsignelse var forbi, gik alle hen for at spise

---

[1]) Se Side 14.

[2]) Den indiske Robaad „Selling“ er spids til begge Ender. De ved Varme og Pres krummede Teak-Planker er snøret sammen med Kokusreb. Den roes af 8—12 Mand med korte Aarer med skovldannede Blade.

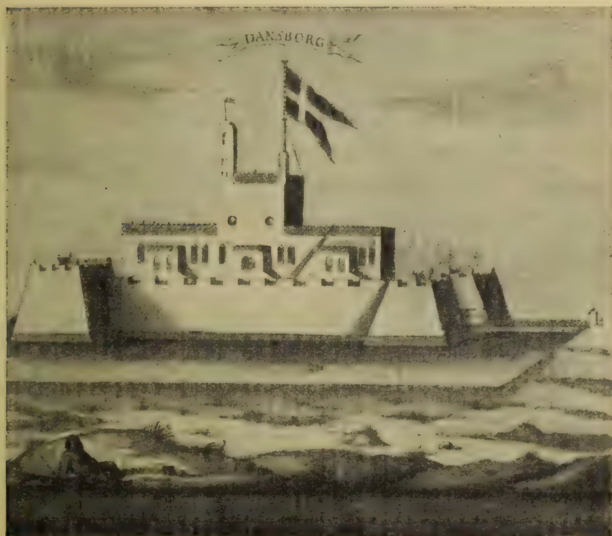
Frokost; men under Maaltidet raabte Dagvagten med høj Røst, at en indisk Baad roede fra Land og ud mod Skibet, og at han kunde høre et Menneske jamre sig i Baaden. Nogle mente, at der maaske var tilstødt *Ivar* en Ulykke, og da Baaden lagde bi ved Skibet, viste det sig, at han laa i den og var meget syg. Han havde saa frygtelige Smerter i Øjnene, at man næsten ikke kunde holde ud at høre paa hans Skrig og høje Veklager, og det blev strax sagt, at jeg nu ikke behøvede at frygte ham eller ulejlige mig til Tvekamp med ham. Han blev hejset ombord i et Tov og lagt i sin Køje, hvorpaa han strax lod gaa Bud til mig om hurtigst mulig at komme til ham. Nu havde hans hæftige Sind lagt sig, og han erkendte nu min Uskyldighed, bad mig grædende om Tilgivelse, og vi blev senere gode Venner. Men vor Konstabel indrømmede sit før omtalte Forsæt, som han havde omtalt for mig, og det hele blev saa klappet og klart.[1]) *Ivar* blev rask igen af sin haarde Sygdom efter 6 Ugers Forløb. Og hermed nok om denne Hændelse.

KAP. XV

Samme Dag, altsaa Dagen efter vor Ankomst, gik vore Købmænd og vor Kaptajn i Land til Fæstningen, hvor de fik god Modtagelse hos Rek-

[1]) Hele denne Beretning er noget uklar, det har vel været Konstablens Forsæt at tage Livet af Ivar, hvis denne dræbte Jon Olafsson.

tor og Gubernator.[1]) Der blev afgivet 9 Kanonskud fra Dansborg Fæstningsvold og ligeledes fra hvert Skib. Nogle Dage derefter blev Halvdelen af Mandskabet paa vort Skib „Christanshavn“ be-

Fortet „Dansborg“. Sepia-Tegning. (Fred. V's Atlas)

ordret i Land af Rektor og Gubernator for at tjene som Soldater paa Fæstningen, blandt hvilke ogsaa jeg var, og udføre Vagttjeneste ogsaa der. Men den anden Halvdel tilligemed vor Kaptajn *Christopher Boye* blev beordret ombord paa det andet Skib „Waterhunden“ eller „St. Laurentius“,

[1]) Disse to: Christopher v. d. Møllen og Henrik Hess udgjorde, som sagt, Stedets Øvrighed eller secrete Raad i den egenlige Overkøbmands, Roland Crappes Fraværelse.

og som skulde gaa til Tenasserim,[1]) hvor der endnu laa 7 Mand fra den første Rejse for Handelens Skyld.

For at komme derhen skulde man sejle 600 Mil, og dertil maatte man have sydlig Monsun og sejle, førend den var udblæst, og paa samme Maade maatte man dér afvente nordlig Monsun for at komme tilbage nordfra til vor Fæstning Dansborg. Skibet skulde ligge deroppe om Vinteren og komme tilbage til os henimod Paaske, hvis der intet kom i Vejen. Skibet maatte nemlig opholde sig der, eftersom der ingen Vinterhavn var ved Dansborg. Sejladsen mellem disse to Steder plejer at vare 6 Uger.

Kaptajn *Ernst*, som var kommen med dette Skib [„Waterhunden"] fra Danmark, skulde rejse hjem igen med „Christianshavn", thi det er Skik, at de, som har været der længst, faar Lov til — hvis de ønsker det — at sejle hjem med de Skibe, som først kommer dertil fra Danmark, Holland eller England.

Fire Mand af vore Folk [ɔ: „Christianshavn"s Besætning] tog hjem igen med deres Skib, blandt hvilke var min gode Ven *Peter van Bergen*,[2]) med hvem jeg fra Fæstningen Dansborg sendte Brev til Island til min Broder *Haldor Olafsson*.[3])

[1]) Tenasserim er et Distrikt og en By i Birma i Bagindien ved Martaban Bugten.

Med Kongen af Tanjaur som Mellemmand blev der, maaske allerede inden Ove Gjeddes Afrejse, sluttet en Traktat med Kongen af Siam, der gav de Danske Frihed til at handle i hans Lande. Vicekongen af Tenasserim, der paa den Tid hørte under Siam, bekræftede denne Frihed. Danmarks Forbindelse med Siam er altsaa af gammel Dato.

[2]) Skibsbesætningen afløste saa vidt muligt Besætningen paa Dansborg.

[3]) Se Oplevelserne I. Register.

Vor Præst, der hed *Christian*[1]) som saa mange andre, maatte sejle med vor Kaptajn *Christopher Boye* til Tenasserim, men døde paa denne Rejse, og det blev mig saaledes ikke forundt at se ham igen; han var en ung begavet og vellærd Mand og en god Prædikant. Jeg kendte ham godt, og han holdt af mig, ligesom jeg ogsaa stod mig særdeles godt med vor Kaptajn *Christopher Boye*, som holdt meget af mig, saa at jeg ofte var hos ham i hans Kvarter-Vagt[2]) for at underholde ham, og det hændte tidt, at han greb fat i mig og stoppede mig, naar jeg vilde gaa tilvejrs og bjærge Merssejlene, med de Ord, at han ofte havde lagt Mærke til, at jeg fremfor andre gjorde dette Arbejde og meget andet uopfordret, medens der var andre, der vægrede sig derved. Alle andre var ogsaa særdeles gode mod mig, og dengang blev jeg ikke agtet ringe paa Grund af Uduelighed, Gud være lovet![3])

Men det vil jeg sige til hver og én, som vil høre det, at enhver som vil give sig ud paa slig en Rejse og ikke har Slægtninge, Penge eller formaaende Velyndere ombord, han maa have tre gode Egenskaber: for det første Høflighed og Forekommenhed mod Overordnede og andre, som dette skyldes, for det andet Villighed, saa at ikke alting skal befales én, samt at kunne staa sig, naar det gælder; for det tredie, at kunne døje en Del uden

---

1) Hr. Christen Jensen Skielskør, se Kirkehist. Saml. III. 5. S. 349.
2) Det lader altsaa til at Chefen selv tog sin Vagt.
3) En Hentydning til hans senere Arbejdsudygtighed paa Grund af hans Lemlæstelse.

at kny, men dog ikke at taale, at andre er nærgaaende, men kunne forsvare sig ærligt, mandigt og besindigt. Summa: at skikke sig vel og høvisk baade i Tale og Gerning, saa at man frejdigt kan svare for sig selv. Hermed nok derom for denne Gang.

Vi var næsten halvanden Uge ombord paa Skibet, førend vi egenlig blev kaldt op til Fæstningen.

Paa Rejsen blev der til hver to Mand givet 10 Oste foruden anden Føde, som skulde spises, naar der ellers ikke var Lejlighed til at lave Mad, men det var mod Straf og Pengebøde forbudt at sælge dem til egen Fordel, naar vi kom til Indien. Nu havde jeg en brav Kammerat, nemlig *Bengt Andersen*,[1]) der med Hensyn til hans trofaste Omhu for mig var mig som en god Ægtehustru i alt, hvad mine daglige Nødvendigheder angik; han kunde gøre alt for at tjene mig og taalte ikke at se, at noget gik mig imod. Den almægtige Gud gav os begge et godt Helbred, saa at jeg aldrig følte mig utilpas, undtagen en Dag da jeg havde lidt Koldfeber, og han var mig saa hengiven, at han den Dag ikke spiste en Bid Mad. Han var kun lidt over 30 Aar og havde i sin Ungdom lært Skrædderhaandværket. Vi spiste én af vore Oste undervejs, men 8 solgte vi i al Hemmelighed i Indien og fik en Stück von Achten for hver, det vil sige en Rigsdaler, og hver Stück von Achten

[1]) Mellem Bøsseskytter nævnes Bennd Andersen fra Engelholm (9 Dlr.) paa Skibslisten.

gælder lige saa meget som to Daler hjemme. Nu hændte det sig, at nogle Indiere en Dag kom ud til Skibet, og til dem solgte vi hemmelig to Oste for 2 spanske Dalere. Da de kom i Land, mødte de vor Kaptajn, og strax da han kom ombord, blev alle kaldt op paa Dækket og meddelt, at han havde mødt de Folk, der gik med Ostene, og han truede dem, der havde solgt dem, med stræng Straf; men da det kom ham for Øre, at jeg havde en Finger med i Spillet, talte han ikke mere om Sagen.

Da vi en Dag skulde i Land, saa vi en frygtelig stor Søslange, der laa i Vandskorpen omtrent i 3 Timer lige paa den Vej, hvor vi skulde ro. Paa ni Steder gik Vandet over den, og den blev anslaaet til at være 900 Alen lang eller maaske mere. Paa Grund af vor Frygt for dette Uhyre og den Skræk, det fremkaldte, maatte vi blive 2 Dage ombord. Der blev kastet Bævergejl [1]) i Søen, som Søfarende altid fører med sig for at bortjage Hvalfiske, Slanger og andre Søuhyrer, naar det behøves. Det er Bæverens Testikler, et Dyr, der baade opholder sig paa Jorden og i Vandet, af dets Haar laves ogsaa de kostbareste Hatte [Kastor]. Bæveren bygger sig Huse af Træstykker ved Bredderne af Søer og maa altid have Halen i Vandet, naar den sover. Af disse Dyr findes der mange i Norge, og de fanges dér lige saa ofte som Oddere og Maarer.

---

[1]) Bævergejl er et Stof, der findes i Punge i Bæverens Indvolde og som anvendes i Medicinen.

KAP. XVI

To Dage efter at vi havde set Søslangen, forlod vi Skibet „Christianshavn“ og gik i Land med Halvdelen af vore Folk og overtog den Tjeneste i Fæstningen, som Befalingsmændene dér beordrede os til; vi aflagde Ed paany, og nogle af os, hvoriblandt jeg, fik forhøjet Maanedssold, dog kun en Gylden mere om Maaneden. Dette skete to Dage efter at vi kom i Land. Under Trommers, Pibers og Trompeters Lyd blev vi mønstrede og opraabte ved Navn, alt efter Ret og Orden og det strængeste Regimente. I den første Tid blev vi hver eneste Dag mønstrede, exercerede og indøvede i Vaabenbrug paa Krigsmanér samt tilsagte til Vagt hver tredie Nat, idet vi fik strænge Forskrifter om Lydighed, Agtpaagivenhed og Aarvaagenhed i dette fremmede Land og om at vise Troskab og Ærlighed mod vor Konge og Kompagniet efter vor Ed.

Hver Gang en Befalingsmand passerede Portene, hvor der var Vagt, skulde denne træde til Gevær i Orden og fuld Udrustning efter sædvanlig Krigsmaner til Honnør for vore Foresatte paa Kgl. Majestæt af Danmarks Vegne, saa at der vistes denne tilbørlig Respekt i fremmede Folks Nærværelse.

Da vi gik hjem fra denne Mønstring, blev vi, efter at Artiklerne var oplæste, inddelte i Bakker, 7 i hver. Hver Bakke fik tildelt sin Stue, og en Mand udtagen til Formand for at føre nøje Tilsyn

med, at alt gik ordentligt og kristeligt til i hver Stue baade Dag og Nat. En saadan Mand havde af Fæstningskommandoen fuld Myndighed, hver over sin Bakke. Denne Bestilling blev jeg ogsaa beordret til, og jeg fik anvist min Stue og mine Folk, og det ikke af de daarligste. Hver Stue blev kaldt efter vedkommende Baksforstander og blev forsynet med tilstrækkeligt Bordstel, Krus, Kander, Skaale, Tallerkener, samt med de Vandkølere, hvori Vandet skulde opbevares, og som var nedgravede i Jorden lige til Halsen for bedre at holde Køligheden. Der blev lejet gamle indfødte Kvinder til at hente Vand langt borte fra, og efter deres Skik bar de det i mindre Stenkrukker paa Hovedet. Enhver Kvinde fik sin særlige Stue at passe.

Da alt dette var blevet indrettet, og enhver havde faaet tildelt, hvad han skulde have, gik de andre, som skulde rejse hjem, ombord, medens vi bosatte os paa Fæstningen i de nævnte Stuer som fast Ophold Dag og Nat. Der blev givet os en Indier, *Atrumbus*, til at vadske vort Linned, og han blev paa Grund af denne Bestilling kaldt Maynath. Han afleverede vort Tøj hver Lørdag med stor Punktlighed, og jeg fandt ofte paa et eller andet for at more mig med denne Mand, hvilket han altid tog mig godt op.

Tredie Dagen efter at vi var kommen i Land og var bleven underrettet om alt, hvad der vedrørte Fæstningen, dens Regler og Orden, blev der efter endt Mønstring paa Fæstningens Allarmplads,

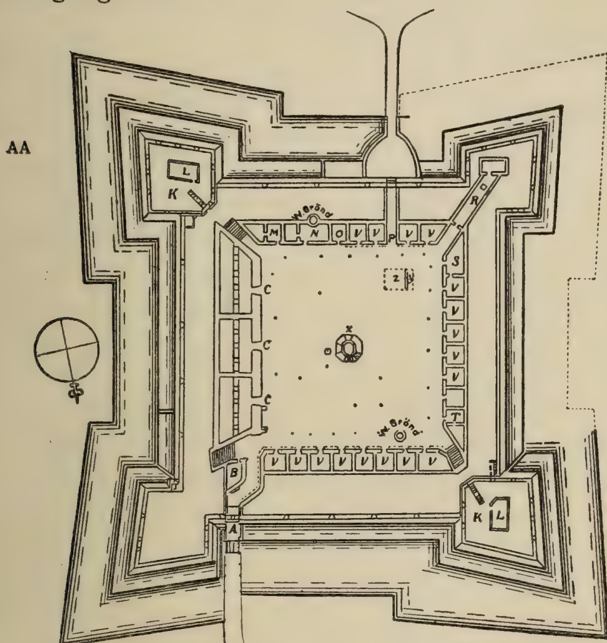
ringet til Maaltid, og vi fik derefter vor sædvanlige Ration, en knap Pægl fransk Rødvin og en Kande Øl til hver Bakke. Derefter begyndte Vagttjenesten, og hver Rode skulde saa vedblivende hver tredie Nat paa Vagt. Der blev udstillet Poster paa hvert af Fæstningens fire Hjørner, som stod der 2 Timer ad Gangen, men den femte Post stod foran Fæstningens Port. Paa hvert Hjørne eller Runddel [Bastion] var der et Slags Skilderhus af solidt Murværk, hvorinde Posten kunde staa, naar det var Lynild og Torden og Regnen strømmede ned om Natten i Bælgmørke, hvilket kunde være meget frygteligt og uhyggeligt at skue. Øverst oppe paa Skilderhuset var der en lille Kuppel af Sten med et lille Taarn og en forgyldt Fløj ovenpaa, saa at Regnen ikke kunde træffe den, som stod derinde under Kuplen.

De, som havde det Hverv at rondere om Natten og have Tilsyn med Posternes Aarvaagenhed, opholdt sig ikke paa Vagten. I Begyndelsen var det Gubernator selv og Vagtmesteren. Enhver, som af Ronden findes sovende eller bliver greben i en eller anden Forseelse, har efter Loven og Krigsartiklerne forbrudt Livet; saavidt mig bekendt gælder lignende strænge Bestemmelser overalt i alle Landsherrers og Kongers Fæstninger.[1])

Hvad vor daglige Tjeneste paa Fæstningen angik, var der intet andet end det jeg nu har fortalt, og hver Morgen før Frokost blev vi indøvede i

[1]) Krigsartikler 1611. Pkt. 45: Dersom nogen bliver befunden sovende paa Skildvagten eller og ganger derfra, før han bliver forløsset (ɔ: afløst), han skal straffes paa Livet uden al Naade.

Nedenstaaende Tegning, der har følgende Forklaring, findes i Frederik V's Atlas Nr. 48, i det Kongelige Bibliothek.

Grundrids af Danisburg, et Kastel ved Trangenbar paa Coromandel-Kysten i Ostindien, saaledes som det var Anno 1669 i Juni, og tilsendt Hans Kgl. Majestæt til Danmark og Norge.

A. Porten med Vindebroen.
B. Corps de Garde.
C. Pakhuse.
[1] D. Kirken.
E. Kommandantens Værelser.
F. Taffel-Salen.
G. Præstens Værelse.
H. Købmandens Værelse.
I. Kar til Badning.
K. Postej [Bastion] m. forhøjet Bolværk.
L. Vagtstuer.
M. Botleri [Forraadskammer].
N. Køkken.
O. Hønsehus.
P. Vandporten.
Q. Kanal.
R. Krudtkammer.
S. Rustkammer.
T. Fængsel.
V. Andre Beboelses-Kamre.
X. Dueslag.
Z. Hestestald.
Y. Smedie.
AA. Vartegnet, et højt Palmetræ.
... De smaa Cirkler er Træer, som giver megen Skygge.

[1] D. til H. er ikke anførte paa Ridset, men disse Lokaliteter laa i samme Fløj som Pakhusene, i øverste Stokværk. *Udg.*

Exercits og Vaabenbrug. Men naar der kom Peber fra Kongen af Tandjaur[1]) til Fæstningen, maatte vi „sarpe“ den, det vil sige rense den for Straa og al Smuds ved at ryste den i et stort Sold; men de, som var paa Vagt, var fri for denne Bestilling; vor Buttelerer eller Hovmester plejede at give os en Møschen Vin for dette Arbejde. Ligeledes blev der hver Lørdag udbetalt os en Fano i Vadskepenge, en indisk Mønt, der gælder 11 danske Skilling,[2]) der dog senere skulde trækkes fra vor Løn. En Fano havde samme Værdi som en Rigsdaler hjemme, og naar man skulde veksle en spansk Daler, fik man 10 Fanoer [?] udbetalte hos de Handlende paa Torvet.

Fæstningen var muret og herligt udrustet med Runddele [Bastioner] paa hvert Hjørne. Inden for Murene midt paa Mønstringspladsen stod Kirken, der var en gammel Bygning, der havde tilhørt en portugisisk Papist. I den blev der hver Morgen og Aften holdt Gudstjeneste med Sang, Bøn og Velsignelse, og hver Søndag og Onsdag Prædiken og Uddeling af Sakramentet. Fæstningens Præst hed Hr. *Jens*,[3]) da jeg kom derhen, en særdeles god Prædikant og en ypperlig Sanger, kraftig og djærv i sin Tale i alt hvad der angik Troen, baade hos Papister, Kalvinister og Lutheraner. Jeg blev ham anvist som Degn tillige med tre andre, medens jeg opholdt mig dér, og han var meget god og venlig imod mig.

---

[1]) Ved Naiken af Tanjaurs Mellemkomst skaffede Overkøbmanden sig Ladninger til de hjemgaaende Skibe.

[2]) En Fano er en mindre Sølvmønt, hvis Værdi varierede stærkt.

[3]) Om Præsten Hr. Jens kan ingen Oplysninger gives.

Erik Smed hed den Mand, som stod for alt Murerarbejde; men selve Arbejdet blev udført af indiske Murere, som er langt hurtigere og mere kyndige i den Slags Arbejder end Folk her i Europa. Ved den søndre Mur stod paa Mønstringspladsen en høj Bygning, et Pallads, hvortil mange Trapper førte op. Der boede vore Befalingsmænd, der spiste de og havde deres Residens og Soveværelser. Denne Bygning tjente ogsaa til Raadstue, Domhus og Skrivestue. Andre Smaabygninger og vore Soveværelser var paa Syd- og Sydvestsiden indenfor Voldene. Ved den østre Fæstningsvold var det store murede Køkken og en stensat Brønd. Men omkring paa Voldene laa Jærnkanoner i Murskaarene, baade store og smaa, de største var 9-pundige, de mindre $4^1/_2$-pundige. Der var i alt mellem 80 og 90. Fæstningen var ogsaa rigelig forsynet med to Slags Skydevaaben: Musketter og Fyrværk. Desuden fandtes der 4 Slags Kugler: Lænkelodder, Stanglodder, Korslodder (Saxlodder) og almindelige Kugler.[1]) Alle disse her opregnede Forsvarsmidler fandtes dengang paa Fæstningen Dansborg og meget andet af den Slags.

Hvad Kosten angik, saa var den omtrent som paa Rejsen, med Undtagelse af, at vi hver Morgen til Frokost fik Ris vel kogt i Mælk og ofte fersk Fisk, Flæsk, fersk Gedekød og forskellige Slags Fugle. Der blev til Brug for Besætningen, Vinteren efter at jeg var kommen, holdt hundrede

[1]) Se Blom: Christian IV.s Artilleri. Side 260 flg.

Geder paa Fæstningen, men de blev saa magre om Vinteren, at mange af dem styrtede af lutter Sult og Elendighed, thi paa Grund af de mægtige Regnskyl og de kolde Nordenvinde, der huserer der, er Jorden lidet frodig ved Vintertide.

KAP. XVII

Den indiske Konge [af Tanjaur], som fører Titel af Naike Ragnado, tilbeder en hornet Ko, der har sin Residens i et prægtig udstyret Gemak; den bliver ogsaa herligt opvartet, og pyntet og bedækket med Smykker af Guld og Ædelstene, Brokade og guldbroderede Tæpper. Hver Morgen og Aften gør Kongen Koen sin Opvartning og med Forlov at sige vadsker sit Ansigt og sine Hænder i dens Vand, og tilsidst overøser han sin Isse dermed.

Kongen havde en Søn med sin Dronning; han var udvalgt Prins og vordende Konge efter Faderens Død, hvis det blev ham forundt at leve. Denne Søn var den Gang 17 eller 18 Aar gammel, hans Portræt hang i vor Kirke tillige med hans Faders, og de var ikke utiltalende. Prinsen ønskede oprigtig at blive Kristen og at antage vor Tro, hvis han paa nogen Maade havde turdet for sin Fader, men denne modsatte sig paa det hæftigste hans Ønske, saa at han ikke kunde sætte sin Villie igennem. Men Udfaldet var længe tvivlsomt, og imidlertid blev der bedt til Gud for ham

i vor Kirke, om at han i sin Naade vilde oplyse hans Hjærte i den rette Tro.

Om Kongens Palads fortalte man, at det var herligt udstafferet. Hans Trone eller Kongestol var af Marmor, glat som Æg, og af omtrent 12 Alens Omfang. Der sad han daglig og lige overfor ham Præsten i sit Afgudstempel. De sad paa kostbare guldbroderede Hynder med korslagte Ben efter indisk Skik, hvilket man kun kan gøre, naar Lemmerne daglig salves og gnides med Olie og kostelig Balsam. Hos hver af dem staar tre Drenge, af hvilke den ene klipper Areca eller Paga [Pinang?], der i Størrelse, Farve og Haardhed er som Muskatnød. Først tager de det i Munden, tygger det og spytter Saften ud, dernæst tager de Bladene i Munden og tygger det sammen med det andet. Inde i Bladene er smurt noget Kalk, der brændes af Muslingeskaller, og af den hele Blanding fyldes deres Mund, ligesom af Blod. Naar det er tygget tilstrækkeligt, synker de det hele og bliver mere drukne deraf end af Tobak. Man kalder det Betelarek og det siges, at det er godt for Blodsot.[1])

En anden af Kongens Tjenere har det Hverv at holde den Guldpotte, i hvilken Kongen spytter, thi naar man bruger Betelarek, trænger man jævnlig dertil. Den tredie Tjener staar med en gylden Vifte, som han svinger frem og tilbage for at svale ved den frembragte Luftning. Dette er i almindelig

[1]) Der er her Tale om Frøet og Bladene af Areca catechu, Betelnødpalmen, der aldeles som af Jon Olafsson beskrevet bruges nutildags i Asien og dêr har endnu større Betydning end Tobakken i Europa og Amerika som Nydelses- og Oplivelsesmiddel.

Brug i ethvert Hus. Desuden gnider de hinandens Legemer for Sundhedens Skyld, før de lægger sig til at sove om Aftenen, hvilken Skik vi ogsaa brugte.

Kongens Hofpræst bliver opvartet paa samme Maade som han selv og Kongen holder meget af ham. Naar Fremmede vil søge Kongen for at forhandle med ham, faar de ikke Foretræde, før Præsten har meldt, at Timen er heldig til Forhandling, og selv om det er midt om Natten, maa de Fremmede da, naar der kommer Bud fra Kongen, være parate til Audiens. De maa medføre en Tolk, der med saa stor Ydmyghed er Mellemmand mellem dem og Kongen, at han skjuler sit Ansigt, hver Gang han henvender sig til en af Parterne. Og hermed nok herom.

Men for at berette mere om Kongen, saa havde han, da vi først kom dertil, foruden sin Dronning, 900 Friller, hvoraf han dog afgav de 300 til sin Søn, men ikke af dem han holdt selv, saa at han selv kun havde 600 paa sit Synderegister. Disse Kvinder opholdt sig i en herlig og pragtfuld Sal, der var omgivet af gyldent Gitterværk og havde Vinduer af Krystalglas. Kongen kom daglig i denne Sal for til kødelig Omgang at udvælge sig den, som hans Hjærte hver Gang begærede. De plejede at salve og balsamere sig og pynte sig med pragtfulde Smykker, om Midien havde de et guldindvævet Stof udsyet med ædle Stene. Guldringe havde de om Fingre og Tæer, i Ører og Næser, Ankelbaand og Armbaand af Guld, og juvelbesatte Gulddiademer om deres Pander.

Én Dag om Aaret, midt om Sommeren, naar Vejret er godt, faar de Lov til at forlade den omtalte Sal i selve Kongens Følge, men de er da omgivne af en tredobbelt Kres af Kongens ypperste Krigsfolk, medens der slaaes paa henved 60 Trommer og blæses i Basuner. Ellers kommer de sjældent ud, og hvis en af dem døer, optages en anden i Stedet, saa at de altid er fuldtallige. Men naar Kongen døer, brændes alle hans Kvinder med ham. Hermed nok om Kongen denne Gang.[1]) Men om deres Templer vil jeg fortælle lidt og om adskilligt angaaende deres Religion, Ofringer og Afgudsdyrkelser og slige afskyværdige Narrestreger, hvorved jeg vil tilskynde enhver til altid at takke Gud, fordi han fra sligt Forvildelsens Mørke og Fordømmelse har ført os til Kristendommen. Velsignet være vor milde Guds Navn i Evighed! Amen!

KAP. XVIII

I alle de Stæder i Indien, som jeg har hørt omtale eller læst om, er der et stort Hovedtempel. Disse Templer kalder de Synagoger eller Pagoder. Dette var ogsaa Tilfældet i den lille By, som laa ved vor Fæstning, som hed Tranquebar. Der var ogsaa et saadant opmuret Tempel med et højt firkantet Taarn og omgivet af en høj Mur. Inden for Templets Dør stod en høj og stor Vogn med alle

---

[1]) Den her omtalte Fyrste, Naike Ragnato, døde 25. Nvbr. 1626, og samme Dags Eftermiddag blev 119 af hans Kvinder brændt. Hans Søn fulgte ham i Regeringen. Schlegel. I. 4. 162 f.

Slags vederstyggelige og uhumske Billeder, der ikke er til at beskrive. Inde i Templet sad 6 Afgudsbilleder paa hver Side i Skikkelser som Oxer, Svin, Geder og Bøfler, hvilke sidste Dyr er skabte som Oxer, men er dog ikke af samme Art, og deres Mælk smager som Gedemælk. Midt for Bagvæggen, er et stort, herligt smykket og guldprydet Alter, hvorover deres tre øverste Guder troner. — — Disse tre Afguder bæres én Gang om Aaret ud i Procession. Den Dag er deres største Fest, og da udsmykkes Gudernes før omtalte Vogn; i dens Midte sættes en høj Mast og til denne fastgøres tre Mærskurve eller Sæder, i hvilke man sætter de næste tre Guder. — Alle Byens Borgere bliver mønstrede og opraabte ved Navn og maa hele den Dag trække denne Afgudsvogn Gade op og Gade ned indtil Aften, med 30 eller 40 Trommer og 3 Basunblæsere paa hver Side og omgivne af indfødte Soldater, som kaldes Talliarer. Men naar alle Borgerne gaar hjem til Maaltid, kommer alle de ugifte Mænd og trækker omkring med den store Vogn, indtil de andre vender tilbage og igen gaar i Gang med dette taabelige og unyttige Arbejde. Fra hvert Hus ofres der til disse Afguder, naar de trækkes forbi, eftersom enhver har Raad til. — Paa denne Dag bliver ogsaa de hellige Oxer slupne løs, efter at man først har foret dem saa godt, at de næsten er vilde af Overforing, saa man maa tage sig godt iagt for dem. Nogle af os gjorde ved Hjælp af vore Tjenere som Tolke de Indfødte mange Forestillinger, fordi de overførte Guds

Herlighed til disse umælende Bæster, men de svarede, at de ikke kunde se vor Gud. Henimod Aften blev Afgudsvognen trukken tilbage foran Tempeldøren, og saa kom alle Tempelskøgerne ud af Templet tillige med deres Mester, som kaldes Baldor,[1]) for at opføre Danse for Guderne. Han lejer daglig disse Kvinder ud for Penge, baade til Soldaterne og de ugifte Mænd i Byen, og disse Penge indgaar i Templets Rentekammer og bruges til dets Vedligeholdelse. Men Skøgerne faar deres faste Ophold af Templets Indtægter. Præsten, der som oftest sidder foran Tempeldøren, kaldes Bramin; han kom ogsaa ud for med dyb Reverens og stor Ydmyghed at tage mod Guderne.

Dernæst blev Guderne baaret ind i Templet under mange Ceremonier, Trommeslag, Basuners og andre Instrumenters Klang og Skingren, under Tempelskøgernes larmende Dans. Deres pragtfulde Dragter, som ellers, naar de ikke tjener Guderne, hænges op i Templet, ser saaledes ud: en Slags korte Benklæder af Guldbrokade, smykket med Perler og Juveler af en uhyre Værdi; en pragtfuld Brystdug; kostbare Ringe og Smykker pynter de ogsaa deres Legemer med ved slige Lejligheder og aflægger dem igen.

Disse Tempelpiger danser hver Nat for Guderne fra Kl. 9 til Midnat, og Kl. 12 bliver en af de 12 Guder trukken op ad én Gade og ned ad en anden paa en Vogn ledsaget af Fakler, Fyr-

---

[1]) Baldor, portugisisk Bailador af bailar, danse. Pigerne kaldtes paa portugisisk bailadeiras, hvorfra den gængse Benævnelse Bajadere.

værkeri, Dans, Basunklang og Trommer og al den Slags Herlighed. Dette hørte vi hver Nat, naar vi stod paa Post oppe paa Fæstningsmuren.

En Dag ved Middagstid blev jeg og en god Kammerat *Peder Lollik*[1]) af Vanvare tilbage udenfor Fæstningsporten, der altid blev lukket ved Middagstid, medens Maaltidet stod paa, og paa samme Tid spiste man sædvanlig ogsaa til Middag i Byen. Vi spadserede da omkring i Gader og paa Torve, og da vi kom til den store Pagode, sad Afgudspræsten udenfor Templets Dør og tyggede Betelarich [Betel]. Vi gik hen til ham og hilste venlig paa ham. Han modtog os med høflige Reverenser og Lader og indbød os til at sidde hos sig. Vi spurgte for Spøg, om han ikke, da der intet Menneske var i Nærheden, der kunde se os, vilde tillade os at se Templets Indre. Dette nægtede han, eftersom det kunde gælde hans Liv og Embede. Men som Følge af vore indstændige Bønner og Overtalelse fik vi, skøndt han var meget bange, Lov dertil, imod at give ham Betaling derfor. Han bød os at trække vore Sko af, ikke at røre ved noget eller beskadige noget, men kun at se os om, thi ellers galdt det vort og hans Liv. Vi vilde ikke aftage vore Sko, men gik forsigtig om i Templet uden at gøre Drengestreger, hvilket han ogsaa roste os for, da vi tog Afsked med ham efter at have betalt ham. Der var intet at se derinde, uden de 6 Afgudsbilleder paa hver

---

[1]) Skibslisten nævner en „Peter Jørgensen Laalike“ men han er Jungmand ombord, maaske kan han have taget Tjeneste som Bøsseskytte.

Side, de tre højeste Guder foran Gavlen, det herligt smykkede Alter og de nævnte Tempelskøgers Dragter.

KAP. XIX

I selve Byen og udenfor denne findes ogsaa mange Smaatempler, hvor der Dag og Nat brænder Lamper. Vi gik ofte ind i dem, naar ingen saa os, men jeg foretrak at holde Vagt udenfor og forbød mine Kammerater at gøre Fortræd derinde. Af og til slukkede de vel Lysene, men jeg truede dem alvorligt, hvis de slog Gudebillederne itu eller paa anden Maade bespottede dem, hvilket jeg ofte havde meget vanskeligt ved at hindre. Saaledes behandlede en Hollænder engang den højeste Afgud, som stod ved Gavlen paa en vanærende Maade, og vi var nærved at komme i Ulykke af den Grund, men der var ingen, som kunde bevidne, hvem af os der var den skyldige. —

Der er ogsaa Lunde, hvor der findes Afgudsbilleder af forskellig Skikkelse, som Menigmand og de Fattige tilbeder saavel som fremmede Folk af Almuen, der kommer vandrende til Byen for at sælge et eller andet. De maa svare Told af alt, endog af Kogødning, der har høj Pris, og hvorved de brænder deres Lig. Men al den Told, der indkommer baade tilsøs og tillands, har den hedenske Konge [i Tanjaur] lagt ind under Fæstningen paa

vor Konges Vegne, og alle de Skuder, de kalder Ziamponer [ɔ: Sampaner], som sejler forbi, skal ligeledes betale Told til Fæstningen. Naar de passerede forbi og ikke vilde erlægge Told, maatte vi ro efter dem i en tolv Aarers Baad, det vil sige de Indfødte roede, vi andre sad med vore brændende Lunter og tvang dem saaledes til at betale Tolden.

Da jeg nu har omtalt deres Templer og Afgudsdyrkelse, hvis Galskaber mange flere Ting kunde fortælles om, hvis der var Tid dertil, saa vil jeg nu tale om deres Fester.

Ikke ved lys Dag, men ved Nattetid fejrer de deres Fester med Dans og æventyrlige Lege og Skuespil, idet de udklæder sig i forskellige Skikkelser og med stor Kunst og mesterlig Snille opfører og spiller Afgudsskuespil belyst af store Baal og Fakler. Af disse Forestillinger fik vi engang ved Nattetid en at se fra vort Fort, skøndt ikke tydeligt. Den forekom os at ligne Profeten Jonæ Historie, da han blev slugt af Hvalfisken, da en af de Spillende var udstafferet som en Hvalfisk, der slugte en anden, som blev kastet hen for ham. Dragterne til disse Afgudslege hænges op i Templerne og opbevares dér. — — De kan mange andre morsomme og sjældne Kunster. En styg Leg øve de om Vinteren, og enhver Indfødt, som vil tjene Penge, kan deltage i den ved at lade Musklerne i sin Overarm bore igennem og derigennem lade trække en Snor, der bliver gjort fast til Toppen af et Træ. Dér bliver han

saa hejset op, og paa et givet Tegn slap man Linen, ved hvilken han hang og som laa ned paa Skraa mod Jorden, saa han faldt ned med Snoren gennem Saaret. Adskillige blev forstyrrede i Hovedet og faldt bevidstløse ned.

Atrumbus,[1]) der passede vort Linned, var en af dem, der paalagde sig disse Pinsler for Pengenes Skyld, og vi bebrejdede ham det alvorligt, saa han lovede aldrig oftere at tage Del i denne Leg.

Om Vinteren, hen imod Kyndelmesse, kom deres Ypperstepræst eller Biskop til Trankebar, som laa under vor Fæstning Dansborg. Da han kom til Floden Sydost for Fæstningen, i hvilken Flod der var mange Slags Fisk, store Slanger og Krokodiller, blev der sendt Bud, at han var undervejs. I Byen blev der et stort Røre, alle Tempelskøgerne iførte sig deres sædvanlige Pynt, og alle Soldaterne i Byen, Præster og Tempeltjenere fik travlt. Hele Skaren gik saa med Trommeslagere og Basunblæsere et kort Stykke Vej ud af Byen over en Sandstrækning, der er saa smuk, at naar man gaar mod Solen, synes hverandet Sandskorn som af det skønneste Guld, hverandet som af Sølv. Da denne Ypperstepræst var gaaet over Floden paa en Elefant med et stort Følge, blev han baaret i sin Palankin af Elfenben og Guld. Saa begyndte Trommehvirvler, Basunblæsen, Horernes Dans, Krigsfolkets Vaabenlarm, og den Støj og Glæde varede hele Vejen hjem til Byen, til de

[1]) Se Side 67. Navnet er antagelig malebarisk eller tamulisk.

kom til Templet; da slog de løs paa Trommerne, blæste i Trompeterne, og Kvinderne tumlede sig i vild Dans efter Anvisning af deres Baldor, som havde en klingende Kobberplade i sin venstre Haand, paa hvilken han slog med en smuk Hammer af Staal [ɔ: en Gongon], og hvert Slag var et Tegn for dem, hvilken Dansefigur de skulde fremstille.

Præsten gik derpaa ind i Templet, hvor han opholdt sig længe i Bøn til Guderne. Imedens blev der rejst en høj Mast udenfor Tempelgaardens Port, og øverst oppe blev gjort et Sæde, i hvilket han steg op ved Nitiden samme Aften. Dér forblev han stille omtrent i 3 Timer til Midnat og havde mundtlige Forhandlinger med Satan.

Thi med deres Tro er det saaledes fat, at de egenlig tilbeder Satan og dyrker ham, thi de siger, at selve den almægtige Gud, Fredens og Herlighedens sande Fyrste, behøver de ikke at tilbede, eftersom han er god og naadig, uden Ondskab og Vold, og saa blid og mild af Sind, at han ikke vil kives eller kæmpe med Satan eller have ham i sin Nærhed, men har givet ham et særligt Sted, hvor han kan opholde sig, og hvorover han kan herske, nemlig Luften, Jorden og Havet. Men da Satan er ond og tyrannisk, maa de tilbede ham, for at stille ham tilfreds med idelige Paakaldelser og Ofringer. Derfor skulde nu deres Ypperstepræst spørge Satan i al Venskabelighed, hvilken Naade de kunde vente sig af ham i det kommende Aar, og om hvad Aarstiderne vilde bringe tillands og

tilvands; og hvornaar der kom Skib fra Danmark, om Krig, om Handelsforretninger og andet af den Art. Medens disse Forhandlinger stod paa mellem Præsten og Satan, tændte de et stort Baal omkring Masten, og da de tre Timer var forbi, maatte Præsten styrte sig ned i det flammende Baal fra Mastens Top, til Bevis for, at hvis Baalet ikke skadede ham, skulde hans Samtale med Satan gaa i Opfyldelse. Da han uskadt steg ud af Baalet, blev der atter slaaet paa Trommer og blæst i Basuner og danset af Kvinderne, og med Soldaternes høje Sejersraab sluttede hele Forestillingen.

Næste Morgen rejste Præsten bort til næste By, som kaldes Trichlagour.[1])

Naar vi fik Tilladelse, tog vi ofte til denne By for at beundre det herlige Tempel og dets dejlige Mure. — — —

KAP. XX—XXII

Byen Trankebars Grænsesten saa jeg paa tre Steder. Paa hvert Sted fandtes der en firkantet tilhuggen Sten, glatsleben som et Æg, og i den var der udhugget et Bassin, hvori der for lang Tid siden var lagt Trækul. Omkring dette Bassin var der udhugget Bænke, i hvilke der var indsat en glat firkantet Sten med Rigets Mærke. Alle, der førte noget af Værdi paa sig

[1]) Landsbyen Trickelor, en Mils Vej N.V. for Trankebar, findes ikke paa nyere Kort.

eller med sig paa Heste eller Stude ind over Byens Grænse, maatte her betale Told, selv om de ikke skulde ind til selve Byen, og selv om de kun førte et Læs tørret Kogødning med sig. Hele Tolden baade tillands og tilvands tilfaldt som sagt Fæstningen, blev modtagen af Byens Købmænd og indbetalt til Fæstningens Øvrighed efter den hedenske Konges før nævnte Befaling.[1])

Jeg har omtalt Fæstningens Indretning og det daglige Liv i den, men jeg har ikke berørt den nye Kirke, som blev opført i Fæstningen med en meget høj Hvælving og et smukt Taarn med en forgyldt Fløj. Den blev opført af indiske Murere efter vor Anvisning og paa dansk Maade. Den store Pagode i Byen skal kun have kostet en 25 Daler at opføre, — saa billigt er alt Arbejde der tillands. Alle Landets Produkter faaes meget billigt, fersk Fisk, Høns, Geder, Faar, Svin, Mælk, Ris og alle Slags Æbler og Frugter blev daglig ført til Fæstning og solgt for smaa Priser.

Nogen Tid efter at jeg var kommen til Fæstningen, gik jeg med to andre af Fæstningens Folk, (som var kommen fra Danmark med „Waterhunden“ et halvt Aar før jeg) ind til en Skrædder, en brav og kristelig Portugiser ved Navn *Antonius*, da vi vilde lade ham lave os alle tre en Dragt af Kattun, som man bruger dér. — Disse Portugisere

[1]) Den danske Koloni omfattede i den første Tid kun Fæstningen og den lille Flække Trankebar (paa Tamulsk: Tarangambadi d. e. Bølgestedet, da Brændingen især N. for Byen er meget voldsom). Da Trankebar var saa uanselig og betydningsløs, blev Kolonien paa den Tid kaldt Dansborg efter Fæstningen. Aaret 1670 skete den første Udvidelse, da Kompagniet uden Forhøjelse af Afgifter fik overladt tre store Landsbyer.

var for 300 Aar siden de første, som begyndte at sejle paa Indien, og ejer dér mange Fæstninger og Byer, som de har faaet overladt af de indiske Konger og Fyrster. — Netop som vi havde sat os ned i Skrædderens Hus, kom en Indier derind, en af de syv saakaldte Dyfelsjægere.[1]) Han havde et Musikinstrument i Haanden, som de daglig spiller paa til Ære for de Afguder, som de tjener, og han tilbød at spille for os for Penge, men vi afslog det og vilde ikke have ham i vort Selskab, hvilket vi, med Portugiseren som Tolk og Mellemmand, tilkendegav ham. Men da han vedblev med endnu større Paatrængenhed at tilbyde sit Spil og at forlange Penge, blev jeg ærgerlig, og da jeg selv sad længst inde, bød jeg den ene af mine Ledsagere, *Peter Arendal*,[2]) at føre den ubehagelige Mand ud af Døren, hvilket han ogsaa gjorde, men han vendte strax tilbage og vedblev haardnakket med sin Tryglen og Plagen. Da rejste min anden Ledsager sig, han hed *Salomon*, skældte ham ud og førte ham atter ud af Huset. Men den nedrige Mand vendte for anden Gang tilbage og tiggede om Penge. Skrædderen befalede ham med haarde Ord at gaa, men da blev han uforskammet og raabte: „I lader Eder kalde Kristne og Sennores (Herrer), men er saa karrige, at I ej kan afse et Cash (det er en Kobbermønt, hvoraf der gaar 86 paa en Fano, som er 11 Skilling dansk), men I

[1]) Jon Olafsson fortæller et andet, her udeladt Sted om disse Tempeltjenere, der foruden at være Musikere havde det mystiske Hverv at strø Asken af en Urt, Dyfelsgræs, udover Byen som et Middel mod onde Aander.

[2]) Skibslisten nævner en Baadsmand ved Navn Peter Arendal.

burde kaldes Hunde og ikke Mennesker.“ Da forbandede Skrædderen den Vantro, og spurgte mig, om jeg forstod, hvad det Afskum sagde. Jeg svarede nej. Da han derpaa fortalte mig, hvad han havde sagt, blev jeg saa opbragt, at jeg hurtig sprang op over Bordet, og de andre, som sad derved, greb ham og jog ham med Prygl ud af Huset, men da han alligevel, mere og mere paatrængende, blev ved at tirre mig med Skældsord og Tiggeri, drog jeg tilsidst mit Værge og vilde hugge hans Instrument itu, men Huggene ramte ham selv, saa at han fik et Saar i Hovedet og et i hver Arm. Han faldt, og jeg troede, han var død. Men da Huset kun laa et Stenkast lige over for Fæstningsporten og Vagtmesteren stod ved Portvagten og saa, hvad der foregik, kom han til mig og begyndte opbragt at irettesætte mig og gav mig med sin Stok et Slag over Ryggen. Dette var imidlertid mere end jeg kunde taale, jeg rev Rottingen ud af hans Haand, slyngede den langt bort og sagde, at jeg ikke taalte, han slog mig, eftersom jeg var et voxent Menneske og selv maatte indestaa for min Brøde. Men han var meget ophidset og truede mig med Kongens Jærn, hvilken Trusel han strax udførte, thi han lod mig følge med ind i Portvagten, hvor han lod mig lægge i Lænker. Herover blev mine Kammerater højlig bedrøvede, især en Mand, ved Navn *Erik Lange*, som dengang havde opholdt sig dér i 5 Aar, alt fra den første Rejse [ɔ: Ove Gjedde's Togt] og indtil nu; thi ham var det engang hændt, at han i Ophidselse

havde slaaet en Indfødt med den flade Klinge over Ryggen, og derfor skulde have mistet Livet, i Følge den strænge Traktat, der var sluttet mellem Kongerne; dog blev han benaadet.

Da jeg nu sad lænket om den ene Fod, kom mine Kammerater og de indiske Købmænd, som kaldes Mercatores, ja de indfødte Soldater, Taliari, som tjente med os indenfor Porten, og som med Troskab og uden at give Grund til Klage gjorde Vagt i Fæstningens vestre Bastion, alle kom de for at vise mig deres Deltagelse. Min Tjener, en 14aarig indisk Dreng ved Navn *Sivile*,[1]) som var blevet kristnet af Portugiserne, var hel utrøstelig.

Klokken var omtrent tre om Eftermiddagen, da dette skete. Om Aftenen kom Vagtmesteren for som sædvanlig at lukke Porten, og da var hans Vrede næsten bortdunstet. Næste Dags Morgen kom vor Kaptajn *Christopher Boye* i Land, thi han var endnu ikke taget afsted paa sin Rejse til Tenasserim. Sammen med ham gik Kaptajn *Ernst*, Kaptajnen paa „Waterhunden“, gennem Porten, fordybede i Samtale, saa at de ikke saa mig. Men da jeg mærkede det, bød jeg Kaptajn *Christopher Boye* Goddag; han vendte sig da om og blev højlig forundret, da han saa mig stillet i Jærn, og spurgte, hvad der var hændt mig.

Da jeg fortalte ham Sandheden, blev han meget ilde tilmode paa mine Vegne, men sagde, at siden det var sket, maatte Sagen vel have sin Gang. Da

---

[1]) Navnet staves meget forskelligt i Haandskrifterne: Siveli, Sivile, Svelchi, Siveti.

sagde den anden Kaptajn: „Det er godt, at I engang imellem selv faar at mærke, hvorledes I er, I uregerlige Mennesker!“ Men min Kaptajn, *Christopher Boye* svarede: „Nej, *Ernst*, denne Mand er ikke, som I mener, men et bravt og skikkeligt Menneske.“ Og han undskyldte mig paa en faderlig Maade saa godt han kunde, og lovede mig, at det med Guds Hjælp nok skulde blive godt igen, selv om det ikke blev strax samme Dag; jeg skulde blot være uden Bekymringer, han vilde altid være rede til at gøre mig en Tjeneste.

Da *Ernst* hørte dette, blev han forbavset og vilde gerne have det sagte utalt, men jeg var bleven ærgerlig over hans uvenlige Ord og spurgte ham, hvorfor han var saa haard imod mig, der var saa ulykkelig stillet, da han ikke kendte mig. Men han bad mig undskylde ham og lovede, at han skulde indlægge mange gode Ord for mig hos Rektor og Gubernator. Det modtog jeg med Glæde og Tak. Kaptajn *Christopher Boye* sagde, at han vilde komme igen om Aftenen, naar han gik ombord og bringe mig gode Efterretninger. Sent om Aftenen, da han gik fra Øvrighederne, kom han ind i Vagten til mig og sendte sin Tjener efter en Pot Vin, som han drak sammen med mig. Saa gik han ombord efter at have velsignet mig og Fæstningen, samt lovet næste Morgen at ville komme i Land, og da skulde alt med Guds Hjælp og Bistand blive godt igen.

Næste Dag Kl. 3 om Eftermiddagen kom Vagtmesteren ind i Porten og spurgte om min Tjener;

da denne var blevet kaldt ind, sagde Vagtmesteren til ham: „Gaa og kald paa den Vantro, som Din Herre har saaret, og sig, at han skal komme og forliges om Skaden.“ Nu var imidlertid den Vantros Saar blevet helede, thi min gode Ven, Mester *Henrik*, vor Bartskærer[1]) havde af Venskab for mig forbundet hans Saar. Da han kom ind i Portvagten, sagde min Dreng til ham: „Se her, og betænk, hvad min Herre maa lide for Din Skyld, Du elendige Træl af Satan!“ Han svarede; „Abba!“ d. e. „O Fader!“ og kastede sig fladt ned med sit Ansigt paa Jorden og krøb hen til mine Fødder for at kysse dem. Men jeg forbød ham det og befalede ham at rejse sig. Dernæst spurgte min Tjener ham paa Vagtmesterens Opfordring, hvormeget han vilde have af mig som Erstatning for Saarene. Han svarede først, at det maatte være, som jeg selv vilde, men da min Tjener *Sivile* vedblev at spørge ham, nævnede han: 2 Stück von Achten, d. e. 2 Rigsdaler. Tjeneren svarede, at da hans hele Liv ikke var saa mange Penge værd, kunde han ikke forlange saa meget, og han lod sig da nøje med 2 Fanoer, som jeg dog ikke selv fik Lov til at betale ham; thi den ene efter den anden af mine Kammerater vilde betale hver sin Fano eller hvor meget jeg end maatte behøve, hvorfor jeg hjærtelig takkede dem.

Derpaa forbød Vagtmesteren — gennem Tjeneren — den Vantro nogensinde at møde mig paa

---

[1]) Mester Henrik Bartholomæus — Se Side 14 — var altsaa ogsaa blevet tilbage i Fæstningen.

Gaden eller sige eller gøre nogetsomhelst, der kunde vække mit Mishag, aldrig vise sig for mine Øjne og vige bort, naar han saa mig, thi ellers skulde han blive rettelig ihjelslaaet af min Haand. Mester *Henrik* lovede mig at faa hans Saar til fuldstændig at lukke sig, og tilføjede, at han hellere vilde læge hans Kød og 10 andres som hans end en af os andre. Men den Vantro var herefter saa bange for mig, at han, naar han blot fik Øje paa mig langt borte, tog Benene paa Nakken og fik sine Fæller til det samme, idet han raabte: „Fly! fly! Der kommer han, som hugger os ihjel og dræber os!“ — Dette fortalte vore indfødte Tjenere os.

Da dette var bragt i Orden, gik jeg med Vagtmesteren op til vor Øvrighed, som sad i det høje Slot, for skyldigst at takke dem for den mig beviste Naade og milde Straf, uagtet jeg aabenbart havde forbrudt mig mod Kongens Traktat og Forbundets Vilkaar, om det end var sket i Hidsighed og Ubetænksomhed. Alle de fire Befalingsmænd, nemlig Rektor, Gubernator, Kapt. *Christopher Boye* og Kapt. *Ernst* drak mig til med venlige Ord og Tiltale, og paalagde mig for Følgernes Skyld at se mig godt for, at jeg ikke kom i Ulykke for de Indfødtes Skyld.

Selv om min Kaptajn *Christopher Boye* ikke havde været tilstede for at gaa i Forbøn for mig, saa havde flere indiske Købmænd aftalt med hinanden, at gaa i Forbøn for mig hos vor Øvrighed, hvilket de ofte gjorde, naar vore Folk forsaa sig

i et eller andet, thi derved søgte de at gøre sig yndede og agtede af os.

KAP. XXIII

Skibet „Christianshavn", med hvilket jeg var sejlet ud til Fæstningen Dansborg, fik fuld Fragt om Sommeren og blev gjort i Stand til Hjemrejse og afsejlede i Tillid til Guds Beskærmelse i Midten af September.[1]) Det fik en gunstig Bør, og der var godt Helbred ombord mellem Folkene. Med en af disse, *Peter van Bergen*, skrev jeg fra Dansborg Fæstning til min Broder *Haldor Olafsson* [2]) paa Island i Sudavik ved Alftafjorden, og man mente, at det vel aldrig forhen var sket, at et Brev blev sendt til Island fra Indien. Brevet blev givet til *Hans Olufsson* i Øresund, som var paa Hjemrejse med alle de andre Islandsfarere, og denne Mand, der var Købmand i Skutilsfjord, var en gammel Bekendt af mig. Det gode Skib „Christianshavn" var 10 Maaneder om Hjemrejsen, og to Aar senere gik det igen tilbage og fik god Rejse.[3])

I November Maaned samme Aar, Anno 1623, afsejlede min Kaptajn *Christopher Boye* fra vor

---

[1]) Christian IV Skrivekalender 1624: „27. Maj kom det Skib Christianshavn vel beladet fra Ostindien". D. Saml. II. 3. 373.

[2]) Se Oplevelserne I. Register.

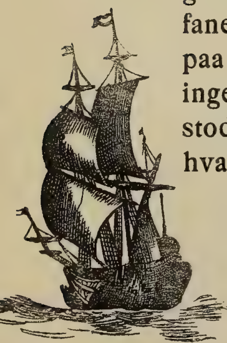
[3]) Det ostindiske Kompagnis Skib „Christianshavn" omtales ofte i den indiske Skibsfart. Muligvis er det dette „Christianshavn", som gik under ved den bengalske Kyst 1683, men det er næppe rimeligt, at det kan være bleven saa gammelt i den opslidende indiske Langfart.

Fæstning mod Nordvest til Tenasserim, som er 600 Mil borte, og havde god Bør for sydlig Monsun. Han blev der hele Vinteren indtil Passionem.

Nu skal kortelig fortælles om det vigtigste, der hændte os, som levede paa Fæstningen i denne Vinter, Anno 1624.

Af vore egne Folk var der paa Fæstningen i alt 80 Mennesker, Øvrigheden iberegnet, efter at Skibene var sejlede. Men samme Vinter døde omtrent de to Trediedele af Besætningen af Blodgang, som er en almindelig Landfarsot derude, og som angriber baade Fremmede og Indfødte; Resten var endnu tilbage om Foraaret. Jeg var syg deraf i 11 Uger og 5 Dage, men laa i hele den Tid kun to Dage i Sengen og forsømte aldrig min Vagttjeneste, thi paa Grund af at saa mange døde, maatte vi andre anstrænge os desto mere. De fleste af dem, der overstod Sygdommen, laa kun 2, højst 4, Dage i Sengen.

Der var for de Døde et særligt Hvilested udenfor Fæstningen, omgivet af et højt Stakit med en Dør med stærk Laas, hvortil Nøglen blev afleveret til Præsten, naar en Død skulde bæres derud. De Døde blev hæderlig fulgt til Graven af Fæstningens hele Besætning under Vaaben med en Æresfane, Piber og Trommer. Efter Ligtalen blev der paa militær Vis skudt tre Gange, men vi havde ingen Kirkeklokke paa Fæstningen. De Indfødte stod altid der omkring i store Hobe og saa paa, hvad vi foretog os.

Om Søndagen kom undertiden nogle af dem ind paa Fæstningen, inden Porten blev lukket, og blev derinde, saa længe Gudstjenesten varede; de stod saa udenfor Kirkedøren og saa, hvorledes Alterets Sakramentum blev uddelt. De sagde, at de ikke lastede vor Lære, men at de ikke vilde opgive deres egen gamle Tro, saa længe deres Herrer og Øvrighed ikke paabød dem det. De er blinde — som jo ventes kan, thi deres Førere er blinde, men desto mere maa man undre sig over, at de, som selv er seende, i Ord og Gerninger, Optræden og Færd ikke kommer til at synes bedre, men maaske værre end disse Hedninger, der vanker blinde om i evigt Mørke; thi paa deres Vis er der overalt Lov og Orden, rigtig Maal og Vægt, og ingen har Lov til at gøre en anden Uret, de dadler Laster og Fejl, saasom Fraadseri og Drukkenskab og al anden Umaadelighed, men de vil aldrig modtage Vin eller berusende Drikke, og naar de ser en drukken Mand, ryster de paa Hovedet, slaar sig for Brystet, spytter og siger, at han er „buratze“, det vil sige: ilde forvandlet.

En af vore Folk ved Navn *Morten*, en ung Mand, der skrev en ypperlig Haand, men var opfarende, hoven og spottesyg, kom en Dag ved St. Hans Tide beruset hjem til Fæstningen, medens Middagsmaaltidet stod paa, og fandt altsaa Porten lukket, saaledes som det var Skik. Han vilde da klatre op over Muren, men da han var fuldstændig fra sine Sanser, faldt han ned og brækkede Halsen. Han blev saa taget op og næste

Morgen efter Øvrighedens Befaling skaaret op og undersøgt, og det viste sig da, at han havde beruset sig og paa den Maade var sin egen Banemand. Derefter blev han af lejede Indfødte ført en Fjerdingvej bort, og, for at han ikke skulde dele sit sidste Hvilested med vore hensovede Kammerater, begravet adskilt fra dem, til Advarsel for os Efterlevende.

To af vore Folk, *Stephen Andersen* og *Lars Simonsen* drak sig engang om Vinteren meget fulde, og da de i den Tilstand satte sig op mod deres Befalingsmænd, blev de sluttet i Jærn og sat i Fængsel, hvor de forøgede deres Synder ved at udskælde Øvrigheden og bruge Trusler, samt tydeligt at udtale deres Hensigt, at løbe deres Vej og bryde deres Troskabsed, hvilket Befalingsmændene, der stod skjulte, hørte altsammen. De blev da dømte til at vippes og Lykken raade for, om de slap levende derfra eller ikke. Den Straf er saaledes beskaffen: der rejses en Stige op til Enden af en Tværbjælke, der rager ud fra en høj Husgavl. Forbryderen staar paa Stigen under Bjælken, hvorpaa der er en Tridseblok med et Reb igennem. Rebet bliver fastgjort om Forbryderens Arme, som er fast sammenbundne paa Ryggen. Paa et givet Fløjtesignal tager Profossen Stigen bort, og Forbryderen fires næsten helt ned til Jorden, og i et Nu trækkes hans Arme op over hans Hoved, og enten rives de da af eller gaar af Led. Præsten og Bartskæreren er ved Haanden, hvis der er Liv i dem, naar de fires ned.

Da de to nævnte Mænd var kommen til Straffens sidste Øjeblik, gjorde Fæstningens Soldater, som stod i fuld Udrustning i befalet Parade, Alarm, og raabte til Befalingsmændene om Naade for dem. Da de ikke gav Svar strax, men vi maatte vente paa dette, vendte vi vore Bøsser med brændende Lunter imod dem, hvorved de blev meget ydmygere. I samme Øjeblik kom alle Byens Købmænd gaaende med de tre Tolke, der var Brødre fødte i Morland, og som kom ind paa Fæstningen, naar der var Brug for dem. De gik hen til Befalingsmændene og bad med stor Underdanighed om Forbrydernes Benaadning, ligesom vi. Dette skete da ogsaa, og de blev givet fri paa Stedet. Soldaterne affyrede strax deres Bøsser, hvilket de indfødte Købmænd ansaa for en stor Æresbevisning, hvorfor de bragte Øvrigheden deres Tak. — —

En af vore Folk hed *Cornelius*, han var Tømrermand, meget begavet, og Gud havde udstyret ham med mange Talenter og Færdigheder. Han var en af de smukkeste Mænd, man kunde se, beleven i daglig Omgang, havde et roligt Væsen og en meget køn Sangstemme. En hollandsk Hex havde bragt ham i Ulykke ved onde og giftige Ting, fordi han, lige før han rejste fra Holland, ikke vilde gifte sig med hendes Datterdatter. Ved Hexens Kunster var han geraadet i en unaturlig Tilstand og begik nogle frygtelige Misgerninger. Det skete saaledes en Dag, at da han med sex af sine Bakskammerater gik for at bade, — hvil-

ket Fæstningens Besætning gjorde hver Dag, — mistede én af dem, *Claus* Tømmermand, en spansk Daler af sin Pung nede ved Floden; og det blev paavist af en gammel Troldmand, at *Cornelius* var den skyldige, hvilket alle blev højlig forbavsede over. En anden frygtelig og i højeste Grad vederstyggelig Forbrydelse, som han begik, var at han, med Forlov at sige, havde kønslig Omgang med en Ged, i hvilken Misgerning og Synd han en sildig Aften i Bælgmørke blev greben i Smedien af den engelske Kvinde *Temperance*, som var gift med Bogholderen *Jeronymus.* [1]) Han var en af mine Bakskammerater og var næsten bleven Lutheraner og var meget ivrig efter at læse i lutherske Bøger. Jeg havde lært ham hele Psalmebogen paa Dansk. Han var bleven min særdeles gode Ven, og jeg var derfor højlig bedrøvet over den sørgelige Ulykke, han var kommen i ved sine Misgærninger. Fristelsen greb ham i Søvne, saa at han pludselig vaagnede og sprang ud paa Gulvet. Da jeg saa vaagnede og spurgte, hvad der gik af ham, svarede han, at han maatte et Ærinde ud. Han var længe ude, og da han igen kom ind og lagde sig i Sengen, sukkede han dybt. Da jeg spurgte ham, hvad han havde bestilt saa længe derude, svarede han ikke, men laa længe og græd. Allerede Morgenen efter begyndte det slemme Rygte at brede sig, og jeg raadede ham til kraftig

---

[1]) Jon Olafsson fortæller et Sted, at paa Ove Gjeddes Togt 1618 tog de i England ved Øen Wight en smuk Pige ombord, der hed Temperance og som strax blev gift med Flaadens Overskriver eller Bogholder, der hed Jeronymus, en brav og flink Mand. Dette Ægtepar er altsaa blevet tilbage i Fæstningen.

at gendrive det. Det lovede han mig, men da Rygtet kom vor Øvrighed for Øre, blev den meget bedrøvet, især Rektor, thi de var Ungdomsvenner og Skolekammerater.[1]) Næste Morgen gik han [Cornelius] syngende ud af Porten i sin bedste Dragt og med sin Tommestok i Haanden. Skildvagten spurgte ham, hvor han skulde hen, og han svarede, at han skulde et Ærinde til *Antonius* Skrædder. Men vi saa ham aldrig mere, og Øvrigheden var i sit stille Sind glad over at han var løben bort, men irettesatte dog Vagten, fordi den ikke havde hindret ham i at gaa. Rektor lod Stikbreve udgaa efter ham overalt, men det sidste vi hørte fra ham var, at han var kommen til Pulicat,[2]) hvor Hollænderne havde en Handelsplads, som laa 60 Mil fra vor Fæstning Dansborg. Kort før havde han gjort en Tegning af denne, der senere blev sendt hjem til Kongen og Kompagniet med „Perlen", og som blev meget rost og beundret. Han var en stor Kunstner ved alt Snedkerarbejde paa Huse, Taarne og deslige, men især en udmærket Skibsbygger.

[1]) Cornelius og Christopher v. d. Møllen var vel begge af hollandsk Herkomst.

[2]) Pulicat, en lille Kystby S. f. Bugten og Øen af samme Navn, c. 8 Mil N. f. Madras.

KAP. XXIV

Den omtalte Dreng *Sivile* tjente mig i godt og vel 12 Uger, og før han tog sin Afsked, skaffede han mig en anden indisk Dreng, 11 Aar gammel, en udmærket flink Fyr, hvis Moder var Enke. Jeg saa hende kun to Gange, og hun bad mig inderlig om at jeg vilde ave og tugte ham, som jeg fandt for godt, lære ham de Kristnes Levemaade og tage ham med mig til Danmark, hvilket jeg lovede hende, hvis Generalen[1]) vilde tillade det, naar han kom fra Danmark. En anden af hendes Sønner var taget til Danmark med de første Skibe og hed *Catthay*, senere *Christian*; men den yngste tjente mig saa godt og trofast, at mange misundte mig ham; han hed *Agamemnon*. Gud havde givet ham en smuk Skabning og en lys Hud. Han bad mig undertiden om at maatte gaa udenfor Porten om Natten for at se paa Afgudsfesterne og de Skuespil og Lege, som derved opføres. Han faldt altid paa Knæ, naar han bad mig derom, og hver Aften gik han hen til mig, knælede for mig og lagde min højre Haand paa sit Hoved og bad mig velsigne sig; i mange Ting viste han mig sin Hengivenhed, og hans Moder sendte mig hver Lørdag i hele Aaret en Messingæske med Sukkerbagværk.

En Dag sent paa Sommeren fik vi syv Bakskammerater Lov til at gøre en Tur op i Landet

---

[1]) Ved Generalen menes naturligvis Roland Crappe, der senere, da han 1635 blev adlet, kaldte sig Crappé.

et Par Mils Vej for at strække Benene lidt. Da vi var kommen noget uden for Byen, saa vi en Mængde Folk fra Landet, der bar al Slags Frugt og andre Varer i Kurve paa Hovedet, som Skik og Brug er. Disse Folk raabte til os „pampe!“, hvilket betyder Slange, men vi mente, de sagde Bambus, de Rør af hvilke de røger Tobak. Vi sendte da vore Tjenere til dem for at købe nogle Bambusrør, men da de kom til Vejen, vendte de forskrækkede tilbage til os og fortalte, hvad det var. Vi løb strax derhen, og da de saa det, blev de bange paa vore Vegne, thi vi saa en Slange, der forfærdede os ved sin Størrelse og sit grusomme Blik. Saasnart den mærkede, at vi forfulgte den, rejste den sig imod os i Raseri, saa vi sprang tilside og trak vore Sværd for at være parate til Hug. Slangen forsvarede sig længe, men da den saa, at vi blev ved at angribe den, tog den Flugten gennem Buskene, men vi forfulgte den af alle Kræfter. *Peter Arendal* fik givet den et kraftigt Hug ved Halen, men da Huden vanskelig kan gennemskæres, var Saaret kun ringe. Omtrent $1^1/_2$ Time forfulgte vi den uafbrudt, da begyndte mine Kammerater at blive trætte, og fire af dem opgav det hele og sagde, at de ikke længere vilde vove deres Liv. Dens Bevægelser var baade hurtige og vel rettede, og hvis den ramte os, var vi sikre paa det værste, enten ved dens giftige Aande eller ved dens Brod, som sidder paa dens Tungespids. Den var trefarvet, sort, graa og hvid, og dens Bid er saa farligt, at faa slipper fra det med Livet;

nogle lever kun 12 Timer, efter at de er bidte. Da de 4 af mine Kammerater rømmede Valpladsen, bad de os andre 3 om at holde op, medens Legen var god, men jeg syntes, det var en Skam for os, og bad derfor *Peter Arendal* og *Salomon* at blive tilbage hos mig, hvilket de ogsaa gjorde for min Skyld, da de saa, hvor ivrig jeg var, og hvor stor Umage jeg gjorde mig for at overvinde Slangen. Vi forfulgte den da videre af alle Kræfter, til den slap ind i en Busk, som den brød igennem med en saadan Kraft, at hele Busken og Jorden under vore Fødder rystede og bævede. Jeg løb da dumdristigt omkring Busken, og i samme Øjeblik kom Slangen i fuld Fart ud af den. Den var frygtelig at se, den rejste Forkroppen næsten to Alen i Vejret og foer rasende, hvæsende og blæsende ind paa mig, og det syntes mig, som en blaalig Røg gik ud fra den. Men Gud styrkede mig, saa at jeg ikke lod mig skræmme af den og dens frygtelige Blik. Mine Kammerater skreg af Rædsel og bad mig i Guds Navn vare mig, men jeg svang mit brede Sværd med begge Hænder, og i samme Øjeblik den vilde bide, gav jeg den et Hug med alle de Kræfter, som Gud havde forlenet mig med. Jeg stod omtrent i en Alens Afstand fra dens Hoved, og det gik af i ét Hug. Sværdet foer ned i Jorden helt op til Fæstet, og vi maatte grave Klingen op. Jeg sprang strax ind mellem de to Dele af Kroppen, for at de ikke skulde krybe sammen igen, thi saadan plejer det at ske, hvilket de Indfødte kort i forvejen havde

fortalt mig. Men da jeg med velberaad Hu vilde skære Tungen ud af Slangens Hoved, forhindrede mine Kammerater mig deri, hvilket jeg ærgrede mig over, thi jeg havde hørt en Del om dens Egenskaber, og en Bartskærer i Kjøbenhavn fortalte mig, at jeg kunde have faaet 60 Daler for den; men en klog Mand i Irland sagde, at jeg dér i Landet havde faaet 100 Daler for den, paa Grund af den Lægedom, der var ved den for mange Sygdomme og Smærter.

Derefter fortsatte vi vor Vej op i Landet og købte Mælk og hvad der ellers var at faa. Da Fæstningens Befalingsmænd erfarede, hvad der var sket, gik de hen for at se Slangen. De blev i høj Grad forbavsede over dens Størrelse, den var mere end 2 Alen i Omkres, men dens Længde var 8—9 Alen. Det blev optegnet i vor Rejsejournal og anset for en berømmelig Gærning, baade blandt os og blandt Indierne, hvorved jeg steg meget i alles Agtelse og Yndest, især i den nærmest paafølgende Tid, da det endnu var i frisk Erindring. Strax samme Aften blev jeg hentet op til det høje Slot til Rektor og Gubernator, og Rektor tiltalte mig særdeles venligt og sagde, at han i syv Aar havde opholdt sig paa et Sted, som hed Jakatra paa Java[1]) og senere i Palicat, men aldrig før havde han set saa stor en Slange. De drak mig alle til og skænkede mig et 4 Potters

---

[1]) Hollænderne havde 1610 sluttet et Forbund med Sultanen af Jakatra paa Java, hvor de anlagde et Fort, og her havde Christopher v. d. Møllen været ansat, før han kom i dansk Tjeneste.

Stob fuldt af Vin; derefter gik jeg bort i deres Gunst og Naade.

Hver Gang jeg kom ned paa Byens Torv, gik Købmændene mig i Møde fra deres Kramboder, især var der en ung Købmand, som altid omfavnede mig og kaldte mig Sennor Joam.

En Aften sent kom jeg i Kiv paa Vagten med en, som hed *Peter Johansen*, der havde været med et Skib, som i Aaret 1620 blev sendt fra Danmark, saa vidt jeg husker til Spitzbergen eller Grønland paa Hvalfangst; men Besætningen kom i stor Livsfare og maatte døje store Lidelser paa Grund af den mægtige Drivis; tilsidst blev de, 80 Mil Nordost for Island, saa betrængte og indeklemte af Isen, at de maatte forlade Skibet i deres Baad og roede i stor Livsfare paa Grund af det truende Hav, Kulden, Sulten og Udmattelsen, indtil de kom i Land paa Island i Nærheden af Húsavík, saa vidt jeg husker, mange af dem helt forkomne af deres store Lidelser. Om Vinteren var de saa hos gode Mennesker der paa Egnen. Denne *Peter Johansen* var en af de Skibbrudne, og sammen med deres Bartskærer havde han været paa Mödruvellir hos salig Lagmand *Haldor [Olafsson]* [1]) indtil Sommeren efter, da der kom Skibe fra Udlandet. Anledningen til vor Uenighed var kun den, at den utaknemlige og uopdragne Slyngel omtalte Island paa en uforskammet Maade, hvilket var hans Tak og Gengæld for modtagne Velgærninger, hans Genkaldelse til Livet og hans Ophold i

[1]) Haldor Olafsson var Lagmand i Nord- og Vest-Island 1619—38.

Landet. Jeg blev derfor vred og harmfuld og gav ham en Lussing, med hvilken han løb til vor Øvrighed og anklagede mig, saa at vi begge blev sat op paa Træhesten. Men det blev ham strængt forbudt at fornærme mig eller ægge mig til Vrede, hvilket han ogsaa holdt sig efterrettelig.

KAP. XXV—XXVI

I Oktober Maaned sendte Kongen af Tanjaur en af sine Herremænd, en meget fornem Mand til vor Øvrighed. Han havde 7 Svende i sit Følge, der gik bag efter ham med dragne Sværd i Hænderne. Denne Naike[1]) og Herre fik en god Modtagelse af Fæstningens Besætning. Foran ham gik 12 Taliarer eller indfødte Krigere med høje Krigsraab, som de plejer der tillands. Alle Fæstningens Soldater stod i fuld Udrustning paa begge Sider af Porten og affyrede Geværsalver, ligeledes blev der afgivet tre Salutskud fra Fæstningens store Kanoner.

Denne Fyrste overbragte et Brev fra Kongen, der forlangte, at Rektor og Gubernator skulde overlade ham saa meget Bly, som kunde fylde tre Vogne. Rektor, der havde Ansvaret for alt Fæstningens Gods, svarede, at han vilde afgive saa meget Bly, Kongen ønskede, naar han fra Kongen fik en skriftlig Meddelelse om, hvor meget han vilde give for hvert Skippund; tilsidst bad han

[1]) Titelen Nico eller Naike bæres ikke alene af de regerende Fyrster, men ogsaa af Høvdinger og Mænd af gammel Fyrsteslægt.

Kongen ikke at tage ham dette hans Svar ilde op. Men Kongens Sendemand blev meget vred og tog højlig fornærmet strax afsted med alle sine Svende, de steg ind i deres Palankiner uden at sige Farvel, og uden at give Honnør for vor Fæstning rejste de tilbage til Tanjaur til *Nico de Ragnato.* Da denne hørte Rektors Svar, blev han saare vred og sendte strax næste Morgen Brev og Bud om, at hvis der ikke blev udleveret saa meget Bly, som han forlangte, uden at der blev ham afkrævet Regnskab derfor, vilde han erklære den Traktat for brudt, der var oprettet mellem ham og Danmark. Han truede ikke alene med at lade Blyet hente med Magt i Kraft af sin kongelige Myndighed, men ogsaa med at tage hele Fæstningen med alt, hvad der fandtes i den og vie den til Undergang; thi Grunden, den stod paa, var hjemfalden som hans, eftersom vi havde brudt Traktaten. Selv da Rektor skriftlig undskyldte sig og henviste til sin vanskelige Stilling og Umuligheden af at gøre noget uden Ordre og imod sin Instrux, formaaede det ikke at formilde Kongens Vrede. Da skrev Rektor og Gubernator alvorlig til Kongen, at han kunde gøre, hvad han vilde, vi vilde vente og tage, hvad der fulgte efter.

Kongen sendte da strax Bud efter sin Feltherre, der hed *Calicut,* at han skulde ruste til Kamp imod os og derefter indtage Fæstningen og nedlægge Besætningen. Denne Kongens Feltherre, *Calicut,* laa altid i en Teltlejr med sin store Hær paa 40000 Mand, og hans Folk kom aldrig under Tag.

Kongens Budskab indtraf hos ham om Aftenen, og næste Morgen skulde de være marschfærdige. De tænkte at hente sig en fed Steg hos os, men samtidig rustede vi os ogsaa i største Hast og traf alle Forberedelser til Kamp. Alle Kanonerne paa Fæstningsvoldene blev ladte, først med Krudt og Hamp, derefter ladede vi nogle med Knipper af 9 Tommers Jærn-Spiger, fast sammenbundne med stærkt Hampegarn og med Spidserne fremefter, andre Kanoner ladede vi med Stangkugler, Saxekugler og Lænkelodder.[1] Da vi var færdige med dette og vi havde sat Skraasække i nogle Kanoner for derved at ødelægge Folk, Elefanter, Kameler og Heste med al Slags Skyts og Ammunition, lavede vi os til at rykke ud med dem, der skulde hente Vand, og det lykkedes os at forsyne os med 80 Fade Vand, det vil sige 800 Tønder, inden vi blev indesluttede. *Calicut* havde i sin Hær: 1000 Elefanter, 1000 Heste og 1000 Kameler.[2]

Vore Befalingsmænd lod alle Byens Købmænd kalde op paa Fæstningen og gav dem Valget mellem enten at begive sig til deres Landsmænd og følge dem eller at døje godt og ondt med os, hvad der saa end hændte. De sluttede sig da alle til os, og til synligt Tegn derpaa lod de alt deres Gods bringe op paa Fæstningen, men om Natten sov dog de fleste i Byen. De indiske Soldater eller Taliarer, der hver Dag gjorde Vagttjeneste paa

---

[1]) Med Hensyn til de nævnte Projektiler osv. se Blom. Chr. IV's Artilleri. S. 260.

[2]) Mon ikke Jon Olafssons Talangivelser med Hensyn til den nævnte Hær er temmelig overdrevne?

Fæstningen sammen med os, blev ogsaa givet frit Valg, men de faldt alle paa Knæ og sagde, at de var vore med Liv og Sjæl, og gav med livlige Lader og Miner tilkende, at de før vilde lade sig levende partere end forlade os og bryde deres Troskabsløfte.

Nu hændte det sig, at Folk daglig blev syge i Fæstningen, og at mange døde, og det ikke de daarligste af vore Folk. Dette kunde ikke skjules, og det kunde ikke forhindres, at det rygtedes til *Calicuts* Lejr, hvilket bestyrkede ham i hans onde Hensigter imod os. Vi havde ogsaa vore Spejdere ude, der daglig bragte os hemmelige Efterretninger om, hvorledes hans Hær rykkede os nærmere og nærmere Dag for Dag. Spredte Blænkere fra Hæren saa vi flere Gange, naar vi var ude med dem, der hentede Vand, omtrent en halv Mils Vej fra Fæstningen. Vi vogtede os gensidig for hinanden, men efterhaanden som deres Antal forøgedes Dag for Dag, syntes vi, det var bedst at ophøre med Vandforsyningerne og rolig vente i Fæstningen paa hvad der vilde komme og hvad Gud vilde tilskikke os. Vi fik Efterretninger om deres forskellige Planer og deres mange frygtelige Trusler, men Gud havde slaaet deres Hær med Frygt, trods deres Pralerier, og trak deres Angreb i Langdrag. Deres Patrouiller i Fæstningens Nærhed blev ogsaa sjældnere. Endelig naaede *Calicut* med sin Hær til Trichlagore, [1]) hvor han laa i 14 Dage uden at foretage sig noget. Dette skete midt i Fasten og den nærmeste Tid derefter.

---

[1]) Se Side 83.

Den forrige Vinter, to Nætter før Juleaften, var et stort Stykke af Fæstningsmuren styrtet ned af sig selv, og vore Folk mente, at denne Hændelse betød alt andet end godt. Medens der før havde været udsat Poster paa fem Steder, blev der nu sat en Post paa dette Sted baade Dag og Nat; men ved Breschen blev de Soldater anvendt til Vagttjeneste, som Befalingsmændene havde størst Tillid til, og paa hvis Aarvaagenhed, Troskab, Mandemod, Dygtighed og Kræfter de stolede mest. Jeg uværdige og 3 andre af mit Kvarter blev denne Post tildelt, 4 Timeglas ad Gangen til hver, idet vi afløste hinanden. Det var meget vanskeligt at have Post ved denne Bresche især om Natten, thi det var, som om man hørte og saa mange Ting. Men man vovede ikke at udbedre Muren under de for Haanden værende Omstændigheder.

I denne Frygt og Spænding levede vi hele Vinteren og tilbragte saaledes Jul og Nytaar og Tiden lige til Passions Søndag; da saa vi vort Skib „St. Laurentius“ [1]) komme sejlende fra Tenasserim. Med Skibet kom vor Kaptajn *Christopher Boye* og Arkelimesterens Mat *Herman* [Sydward] [2]), min besynderlig gode Ven, der havde levet i Island i 3 Aar som Købmand i de danske Rhederes Tjeneste. Men vor Præst fra Udrejsen Hr. *Christian* [Jensen] havde de mistet, sammen med otte andre, der ogsaa var afgaaet ved Døden, befalet til Herrens Naade.

---

[1]) Det er „Vandhunden“ der menes.

[2]) Herman Sydwart rejste hjem med „Christianshavn“ og sejlede atter 1624 med samme Skib til Indien, men denne Gang som Arkelimester.

Men den af os, som først fik Skibet isigte, var *Jens Andersen*, han fik en Silkeklædning og et stort Stob Vin for den glædelige Efterretning, og som man kan tænke blev vi overordenlig glade, da vi, efter den stærke Blodgang, var temmelig faatallige, hvortil kom Fjendens tiltagende Magt, onde Hensigter og truende Belejring. Vi maatte Nat og Dag frygte de onde og grusomme Hedninger udenfor Murene, og indenfor disse vore Overordnedes strænge og ubøjelige Tilsyn og stadige Irettesættelser, hvor om der turde være talt nok.

Da Skibet kom ud for Fæstningen, hejste vi Flag, og der blev saluteret baade fra Skibet og fra Land. Da *Calicut* hørte Drønet af disse Skud i sin Lejr, der laa omtrent en Mils Vej fra Havet, sendte han strax Bud til Stranden for at faa at vide, hvad der gik for sig. Da han hørte, at vort Skib var kommet, tav han en Tid lang stille, men fattede atter Mod og besluttede ikke at skaane os. Han gav Ordre til at bryde op, rykke hurtig frem med hele Hæren og først at gøre Holdt $^1/_2$ Mils Vej Vest for Fæstningen. Dér blev han liggende hele Ugen til Palmesøndag uden at foretage sig noget, men Gud selv formildede og blødgjorde hans haarde Sind, saa at han ikke ret fik begyndt eller iværksat noget Ondt imod os, andet end sket var. Herrens Navn være evig lovet!

Tidlig om Morgenen Palmesøndag gik jeg til Gubernator, som var i Færd med at klæde sig paa, da han var indbudt til et Gæstebud om-

bord hos min Kaptajn *Christopher Boye*. Jeg bad om Orlov for at gaa ombord og besøge to af mine Venner *Herman* og *Bengt Andersen*. Han mente ikke at turde give mig Lov dertil, paa Grund af den overhængende Fare ved Fjendens Nærhed, thi hvis jeg fik Lov, vilde flere forlange det samme. Min Bakskammerat *Henrik [Andersen]* [1]) stod bag ved mig og bad om Lov til det samme, hvorved Gubernator blev ærgerlig, men endelig gav han os Lov med strængt Paalæg om, at vi om Aftenen skulde komme i Land og passe vor Tjeneste.

Da vi fra Fæstningen gik ned til Stranden, hvor fire Indiere ventede os med en Baad, saa vi et nyt Syn, der opfyldte os med stor Glæde: to Skibe med snehvide Sejl og vajende Vimpler paa Mastetoppen kom sejlende fra Syd! Vi kendte strax „Perlen“, det store Skib paa 700 Læster, og „Jupiter“, det lille Orlogsskib. [2]) Der blev strax hejst Flag paa Fæstningen og afgivet lige saa mange Skud, som Skibene affyrede. Alt dette forhindrede os ikke i at gaa ombord [i Vaterhunden], hvor vi blev modtagne med fuld Honnør og fik Foræringer, som de havde bragt med sig fra de Egne, de kom fra. Alle Befalingsmændene paa Fæst-

---

[1]) Bøsseskytten Henrik Andersen fra Lund nævnes i Skibslisten.

[2]) I Følge Præsten Mads Rasmussens Rejsejournal var Ankomstdagen 14. Marts 1624.

En tysk Fyrste, der opholder sig i Kbhvn., er ombord i „Perlen“ kort før dette Skibs Afrejse. Han fortæller, at „Perlen“ saavelsom Orlogsskibene „Patientia“ og „3 Kroner“ „alle drey sind inwendig mit gebührenden losement gar fein accomodiert“, „Perlen“ er paa 500 Læster, har én Række Kanoner paa 32 Stykker, og dets fuldstændige Udrustning vil koste tre Tønder Guld. Se Tagebuch Christian des Jüngeren, Fürst zu Anhalt. Leipzig 1858.

ningen roede ud til Skibene efter endt Prædiken for at besøge General *Roland Crappe*, som var kommen med „Perlen“.

Han havde gjort syv Rejser til Indien som Købmand og var nu naaet til denne Værdighed. Han var ugift, af fattig hollandsk Slægt og var som ganske ungt Menneske gaaet tilsøs. Han havde først tjent som Kahytsdreng og fejet Gulv og Dæk, blandt Søfolkene fik han sin første boglige Lærdom, efterhaanden gjorde han Fremskridt, forøgede sine Kundskaber og naaede tilsidst sin Lykkes Tinde. Det fortalte han mig engang paa en kort Spadseretur, tilligemed meget andet, om sin Ungdom og sin forladte Stilling.[1])

Næste Dag tog alle de indiske Købmænd ud til Skibet [Perlen] for at hilse paa *Roland Crappe*, og da han kom i Land lod de alle Tempelpigerne med deres Baldor og alle Byen Trankebars Soldater møde ham ved Landgangen, og alt dette Pak fulgte ham dansende til Fæstningsporten. Der blev affyret 9 Stykker til Ære for ham fra Muren, hele Besætningen paraderede i fuld Udrustning indenfor Porten og affyrede deres Bøsser.

Da Feltherren *Calicut* fik at vide, hvad der var sket, indfandt han sig midt i Ugen før Paaske. Han selv, hans syvaarige Søn og hans fornemste Ledsagere blev efter Skik og Brug baaret i 9

---

[1]) Om General Roland Crappe se Side 8. Han var med „Perlen“ og „Jupiter“ afsejlet fra Kbhvn. 27. Marts 1623 og kom til Dansborg 14. Marts 1624. Om hans Rejse kan læses i Præsten Mads Rasmussens Rejsejournal, idet det dog atter skal bemærkes, at det her fejlagtigt fortælles, at det var Henrik Hess og ikke Roland Crappe, som var dér ombord.

Palankiner, og hans Følge af 500 Krigere stillede sig i Geledder ved Fæstningsporten. Da han selv passerede denne, blev der affyret 9 Stykker, Besætningens Soldater afgav 3 Salver, Fæstningens store Flag blev hejst, og der blev blæst i Trompeter. Da han var kommen ind, gik jeg og en Kammerat ud for at se paa deres Palankiner og andre af deres Ting. Men da jeg lukkede den Palankin op, hvor Feltherrens Søn laa, blev han meget overrasket, og jeg ikke mindre. Han laa paa Silkehynder og Puder overalt broderet med Perler, Guld og Juveler, et stærkt Sengebaand, som var fæstet over Sengen, var besat med Perler og Krystaller og andre ædle Stene. Palankinerne var lavede af udmærket forarbejdet Elfenben, der saa ud som poleret hvidt Glas. Da en af Tjenerne saa, hvad jeg gjorde, kom han strax løbende til os, slog ud med Armene og raabte: Ille, ille, ille! d. e. Nej, nej, det er ikke tilladt. Det var en smuk ung Mand af en herlig Skabning og med en bleg Hud, tatoveret over det hele med forskellige Farver, tilmed bar han efter deres Vis mange Guldprydelser, ogsaa i Ørene.

Under Forhandlingerne med vore Befalingsmænd fremførte *Calicut* hæftige Anklager mod vor Rektor og sagde, at han var Skyld i al den Splid og alle de Stridigheder mellem os og dem. Han havde 9 Elefanter og 500 Heste i sit Følge; de fleste af Følget bar tyrkisk Dragt og havde Lov til at nyde, hvad de vilde, ogsaa til at beruse sig.

Generalen viste *Calicut* alle vore krigeriske Herligheder, gjorde ham opmærksom paa vor Udrustning og alle de Kanoner, der, glatte som Æg, laa paa Fæstningens Mure paa deres Underlag. Til hans Ære blev hver Kanon affyret, som han standsede ved, og disse Skud blev strax besvaret fra Skibene. Ombord paa „Perlen“ var der 2 store Kanoner af Kobber, af den Slags man kalder Halvkartover, hvis Kugler vejer 24 ℔. De stod foran Rorpligten ved Kahytsdøren og blev ogsaa affyrede tilligemed de andre store Kanoner fra „Perlen“ til Svar paa de tre Kanoner, jeg havde saluteret med og havde Kommandoen over paa Skansen. *Calicut* spurgte paa Portugisisk vor General, om Skibets Kanoner var større end disse. Han svarede ja. Det gjorde et stærkt Indtryk paa ham, og da han hørte de to nævnte Kanoner blive affyrede, slog han sig for Brystet med begge Hænder og sagde: „Abbai, O, Fader!“

Det var en Onsdag, en overordenlig varm Dag, saa at vi, i hvis Lod det var faldet at have Post paa Fæstningsmuren ved Totiden, stadig maatte vende og dreje os lige som en Steg, der ikke maa brændes. En af de Elefanter, som ved det ene Bagben stod bunden til Træerne udenfor Porten, rev sig løs og rykkede Træet op med Rode, medens dens Vogter sad i et Hus der i Nærheden og røg Tobak med sine Kammerater. Han gik hen til Elefanten med en Høvisk dyppet i Olie og fik den endelig beroliget. Disse Elefanter forstaar menneskelig Tale og er saa forstandige, at de i

Grunden kun mangler Mæle. *Peter Lollik* og jeg red engang for Betaling et kort Stykke paa en af dem, og vi syntes, at dens Gang var alt andet end behagelig for Rytteren.

Calicut var en smuk Mand med lys Hud og en overordenlig tyk Mave. Han bar en Mængde Smykker af Guld og Juveler, et guldindvirket Skærf om Livet og et andet besat med Juveler om Hovedet. En Page bar en forgyldt Elfenbens Kommandostav af herligt Arbejde efter ham. Da Admiral [skal være General] *Roland Crappe* og han havde forhandlet og der var sluttet Fred, afrejste han og hans Følge, efter at de havde forrettet deres Andagt i Templet. Han drog strax til sin Konge og snart efter tog ogsaa vor General derhen med Breve og Gaver fra Kongen af Danmark; de bestod af 2 nye Kobberkanoner, prydede med syv støbte Billeder af menneskelige Figurer. Kongen lod dem opstille i sit Sovekabinet og betragtede dem som en ganske særlig hædrende Gave, ikke mindst formedelst Billederne paa dem. Endvidere sendte vor Konge ham en opredt Seng af Cyprestræ og hans eget Contrefej, udmærket malet. Den hedenske Konge sendte sit eget Portræt tilbage, smukt malet, samt en Elfenbens Seng, vel opredt med kostbare vævede Tæpper, der blev taxeret til 100,000 Daler eller en Tønde Guld.

Før vor General rejste derhen, kom der Brev og stræng Befaling fra Kongen af Tanjaur, at vor Rektor skulde følge med til ham, hvilket ogsaa skete, og han havde nær mistet baade Livet og

vor Generals Naade, da han ved sin Handlemaade havde sat saa mange Menneskers Liv og saa meget af Kongens og Kompagniets Gods paa Spil. En saadan Uretfærdighed maatte han lide paa Grund af sin Troskab og Pligtfølelse. Han blev dog taget til Naade igen, men maatte foretage en lang og farlig Rejse til de molukkiske Øer, hvortil der blev sendt Folk fra vor Fæstning for at hente Kryderier og andre Varer.

Den samme haarde Skæbne ramte ogsaa vor Præst, Hr. *Jens*, paa Grund af Generalens Haardhed, thi jeg mener, at han var uskyldig i det, som man havde fortalt Generalen om ham. Sagen var den, at han i al Hemmelighed bad Mester *William*, den Bartskærer, der kom med „Perlen“, om at stikke Hul paa en Byld, som han havde paa et hemmeligt Sted. Men samme engelske Bartskærer var saa ondskabsfuld, at han meldte Generalen, at Præsten havde faaet den ved Samleje med en indfødt Kvinde. Efter som Generalen havde et gammelt Nag til Hr. *Jens* paa Grund af hans dristige Tiltale paa Prædikestolen angaaende Kætteri og Vantro, blev han veltilfreds ved denne Efterretning og vilde nu hævne sig paa ham. Han befalede, at han med Magt og Vold skulde indlægges i en afsides Bygning og der prøves af Bartskæreren med de stærkeste Drikke, der driver alle den Slags Sygdomme frem, saa at alt deres Haar og Skæg falder af, hvis de er smittede. Paa den Maade søgte Generalen at ødelægge ham, men Gud sørgede for, at det ikke gik, som hans Fjender vilde. Det blev

alle forbudt at komme ind til ham, pleje ham eller forsyne ham med nogetsomhelst, og ingen vovede derfor at gaa derhen. Men da jeg var ham kær, besøgte jeg ham af og til i al Hemmelighed, hvor over han blev hjærtelig glad, men meget bange for min Skyld. Da han havde ligget i 9 Nætter med Graad og Klage, Sukke og Bønner til Gud, rejste han sig fra sin Sotteseng uden de Tegn paa Sygdom, som de havde ventet sig. Da fandt Generalen paa, at han skulde sværge paa at være ubesmittet af nogen Kvinde i Indien. Men der var en Enke, en portugisisk Kvinde, som hed *Maria*, hos hvem han lod sit Tøj vadske, og derfor vilde han ikke aflægge den Ed. Gud véd bedst, hvorledes det hele hang sammen. Men Generalen forbød ham da at udføre sin Præstegærning og forvalte Kirkens Tjeneste. Præsten erklærede, at han ikke agtede hans Forbud, eftersom han ikke erkendte sig skyldig i nogen Misgærning, og at Generalen ikke havde det i sin Magt at fratage ham hans Embede, og han appellerede fra hans og al anden verdslig Dom til Biskoppen og Gejstligheden i Kjøbenhavn. Da nu Generalen saa, at han intet kunde udrette, befalede han ham (som en Art Straf) at følge Rektor paa den farlige Rejse til Molukkerne med Skibet „Jupiter“ og dermed afsone sin Skyld. Den præstelige Klædning, han tidligere havde skænket ham og atter havde frataget ham, gav han ham nu tilbage.

Den Præst, som kom med „Perlen“, var medens Striden stod paa, Præst paa Fæstningen. Han

hed *Matthias*[1]), og han var tillige Præst paa „Perlen“, saa at jeg bl. a. fulgtes hjem med ham.

Med Generalen var der fra Danmark kommen en Mand ved Navn *Olaf Wismar.*[2]) Han boede i Skaane Øst for Øresund. Han var overordenlig høj af Væxt og gik smukt klædt i røde Klæder, besat med Sølvsnore, men der var ikke noget hovmodigt i hans Væsen. Han havde længe tjent Kong Christian IV som Kaptajn, og samme Embede overtog han i Indien, da han strax, da han kom i Land, fik Kommandoen over mig og mine Kammerater. Med ham fulgte en anden Mand, ved Navn *Poul Arnesen*, hans særlige gode Ven. De havde fulgt hinanden i lang Tid baade hjemme og i fremmed Land, og deres Venskab havde aldrig været afbrudt. *Poul Arnesen*, som i mange Aar havde været Foged eller Sysselmand i Skaane, var meget god imod mig.

Der fandtes paa Fæstningen en ung Hjort, som tilhørte vor Gubernator,[3]) og som skulde sendes til Danmark, men den var ofte saa ondskabsfuld, at den listede sig hen til Folk, stangede dem slemt og mishandlede dem undertiden meget alvorligt; men af Frygt for Gubernator vovede ingen at tage sig tilrette imod den. Da hændte det sig en Aften, at jeg gik fra Portvagten for at skynde mig

---

[1]) Hr. Mathias er den omtalte Præst Mads Rasmussen, Rejsejournalens Forfatter. Han gik hjem med „Perlen“ samme Aar og blev senere Sognepræst i Vallensbæk i Kbhvn.s Amt. Han var Fader til Præsten Henrik Madsen Wallensbeck, Forfatteren til det bekendte Diarium om Kbhvn.s Belejring 1658—60.

[2]) Kaldes i Rejsejournalen Kaptajn Ole Viseer. Han døde 1634. Kbhvn.s Dipl. Register.

[3]) Ved Gubernator forstaaes stadig Henrik Hess, ved Rektor: Christopher v. d. Møllen, ved Generalen: Roland Crappe.

hjem til mit Kammer, at Hjorten stod skjult et Sted og pludselig foer løs paa mig, kastede mig omkuld og stangede mig, saa at jeg ikke kunde rejse mig. Dette saa *Poul Arnesen*, løb til fra Porten og gav Hjorten flere Slag over Ryggen med sin Forkædestok [?]. I det samme kom Gubernator løbende, drog sit Sværd og vilde hugge efter *Poul*, men da jeg var kommen paa Benene og saa, at *Poul* ogsaa havde trukken blank, trak jeg hurtig mit Sværd og gik imellem dem, saa skiltes de, men meget vrede. Vagtmandskabet, der stod ved Porten, kom alle løbende, da de saa, hvad der gik for sig, og var alle beredte til at tage Parti for *Poul*, hvis det var nødigt. Vi indgav alle Klage over Hjortens Ondskab, men Gubernator sagde, at han nu saa meget mindre vilde skille sig af med den, hvortil *Poul* svarede, at hans Uretfærdighed da var saa meget større. Da Generalen hørte dette, fik han dem strax forligt.

Da Gubernator, Rektor og Generalen med deres Tolke, de tre morlandske Brødre, og Tjenerskab kom tilbage fra Tanjaur, efter at have sluttet Fred og Forlig og truffet Aftaler om flere Sager, saasom om Skibenes Befragtning med alle Slags Varer, der i Følge den afsluttede Kontrakt maatte købes og bringes til vor Fæstning af Landets Folk efter den hedenske Konges Befaling, herskede der atter Fred og Ro os imellem. Og fra den Tid, indtil vi sejlede hjem med „Perlen“, sendte Kongens Feltherre *Calicut* hver Lørdag 3 Vildsvin, som han havde fældet paa Jagten, til Fæstningen

for at vise os sin Agtelse og sit venskabelige Sindelag.

Alt det Peber, som den hedenske Konge overlod os til en fastsat Pris, købte han selv af Kongen i Cotzina, der lod det bringe til Peita, en By, der ligger 8 Mil fra os.[1]) Derfra blev det saa bragt til Fæstningen paa Kongens Elefanter, Kameler, Heste og Oxer, alle disse Dyr havde Klokker om Halsen, saa at man kan høre dem længe, før man ser dem.

KAP. XXVII

I Juni Maaned[2]) kom et engelsk Skib til Byen Carical, en Mils Vej Syd for vor Fæstning. Skibets Officerer rejste strax op til den hedenske Konge [Naike Ragnato i Tanjaur] og bad om Tilladelse til at drive Handel dér i Landet. Da de havde meddelt Kongen deres Begæring, sendte denne strax Brev og Bud til vor General om at han hurtigst mulig skulde komme til Tanjaur med 12 af sine bedste Soldater og marchere baade Dag og Nat. Jeg var blandt andre udset til denne Tur og glædede mig meget til den, men paa Grund af Blodgang blev jeg og fire andre forhindrede fra at tage med. Da Generalen afrejste, blev alle trakterede med Vin, men om Natten blev tre Skildvagter fundet sovende hver paa sin Post af Vagt-

[1]) Sikkert nok Cochin paa Malabarkysten, en af de bedste Pladser for Peber. De Danske fik snart efter direkte Handelsforbindelse med Cochin.

[2]) Rejsejournalen siger 11. Juni 1624.

mesteren, som plejede at patrouillere og rondere sammen med Gubernator og Lieutenanten. Men paa den fjerde Runddel holdt de indiske Soldater god og trofast Vagt den Nat som sædvanlig. De tre Mand, som forbrød sig, *Peter Arendal*, *Salomon* og *Lennart*, en skikkelig Hollænder, blev sat i Fængsel, indtil Generalen kom tilbage fra Tanjaur.

Nu er at berette, at da Generalen kom op til Kongen, adspurgte denne ham, hvilket Svar han skulde give Englænderne, og om han paa sin Herres og Konges Vegne samtykkede i at de fik Tilladelse til Ophold dér i Landet og til at drive Handel dér. Men Generalen bad med stor Ærbødighed om, at det maatte blive dem nægtet. Kongen tog hans Svar naadigt an og roste ham for hans Troskab. Da de havde forhandlet om Sagen, lod Kongen Englænderne kalde, og da disse havde nedlagt deres Gaver for Kongen og gentaget deres Begæring, svarede han dem, at det var dristigt af dem at begære Ophold i hans Land, thi de var berygtede i alle Lande for deres Troløshed, selv mod deres egen Konge og Herre, og saa meget mere var der Grund til at antage, at de ogsaa vilde være utro mod ham. Da han havde sagt dette, befalede han dem hurtig at forføje sig bort, idet han raabte: „Pao! pao!“ d. e. Bort! bort!, og med Skam forlod de saaledes hans Gemakker. Generalen overværede Audiensen, og efter at være bleven trakteret paa det bedste ved Kongens Bord fik han Lov til at rejse hjem igen, og Kongen

skænkede ham to Desmerkatte, men af forskellig Art: en hvis Testikler var vellugtende, naar den var død, og en hvis Excrementer var vellugtende, saa længe den levede; og den sidste var 60 Gange mere værd end den anden.

Da Generalen og hans Følge lykkelig var kommen tilbage igen, blev de Mænd, som havde sovet paa deres Post, kaldt for Retten, men da vort Tal paa Grund af Sygdommen var svundet meget ind, blev det bestemt, at der skulde lægges tre Sedler i en Hat, to blanke og én, hvorpaa der stod skrevet „Døden“, og den af de tre, som trak Dødens Seddel, skulde miste Livet. Det faldt i den skikkelige *Lennarts* Lod at dø, og Præsten meddelte ham strax Alterens Sakramente. Derefter blev han ført ud til en Pæl, som stod udenfor Fæstningsporten, hvortil han blev bundet, og der blev bundet ham et Tørklæde for Øjnene. Men først havde han selv udvalgt sine fem bedste Venner mellem alle Soldaterne til at skyde sig. De skulde alle skyde paa én Gang, to skulde sigte paa Hjærtet og tre paa Hovedet. Men da han blev ført ud, havde jeg Dagvagt i Porten, og da han saa mig dér, sagde han, at han nu var gaaet glip af min Bistand til at dø. Men en svag Anelse sagde mig, at han ikke vilde blive henrettet den Dag, og skøndt han sagde, at det var umuligt andet, da han havde gjort en halsløs Gærning, bad jeg ham stole paa Guds Naade og Barmhjærtighed. Han tog kærlig Afsked med mig, kyssede mig grædende, og bad mig og de andre at bede for ham

til Gud i Jesu Navn. Da han saa stod bunden til Pælen, og de fem Mand var parate til at skyde ham, blev der raabt og vinket fra Volden til Tegn paa, at han var benaadet. Det var Generalens Tjener, der paa sin Herres Ordre raabte og viftede med et hvidt Tørklæde. Alle priste Gud, Soldaterne affyrede strax deres Geværer, og *Lennart* blev med Trommer og Piber fulgt ind i Fæstningen, hvor han bragte Øvrigheden en ydmyg og inderlig Tak.

Dagen efter fik Fæstningen Besøg af Officererne paa det engelske Skib. De fik en festlig Modtagelse, og der blev affyret mange Kanoner. Vi skiltes i al Venskab, og de opsøgte sig et andet Sted til at drive deres Handel.

Den *Poul Andersen,* som jeg før har omtalt, blev meget syg, og hans gode Ven, Kaptajn *Olaf Wismar* spurgte *Jeronymi* Bogholders Hustru *Temperance*, der var engelsk, om hun kendte én iblandt os, som man kunde betro at pleje ham. Men da jeg havde plejet et Par Kammerater en Smule, indtil de døde, sagde hun, at hun ikke vidste nogen bedre end mig, og han traf saa Aftale med mig om Betalingen derfor; men da der ikke maa bortloves eller gives noget af de Folks Løn, som har Hustru, Børn eller Søskende undtagen deres Sengklæder og Vaaben, lovede han mig i Generalens, Rektors, Gubernators og Præstens Paahør disse som Betaling, hvis han skulde dø; herpaa blev der givet Haandslag; men hvis han kom sig, skulde han selv erstatte mig disse Genstande med deres fulde Værdi.

Den brave Mand laa syg i otte Dage, hvorpaa han døde. Der var en Kvinde, som rejste om til Byer, hvor der var syge, og naar hun blev hentet til dem for at helbrede dem, traadte hun dem under Fødder, Lem for Lem. Alle, der ikke var Dødsens, kom sig hurtigt under hendes Behandling. Denne Kvinde lod *Olaf Wismar* hente til sin kære Ven, hvilket dog hverken denne selv eller jeg syntes om, men Kaptajn *Olaf* vilde raade, da han længtes haardt efter, at *Poul* skulde blive rask og leve. Strax da hun saa ham, sagde hun, at her kunde hun intet udrette, hvilket ogsaa viste sig at være sandt, men hun vilde dog have sin betingede Løn, thi derved ernærede hun sig rundeligt hele sit Liv. Da han var død, fik jeg hans Sengklæder efter hans eget Ønske og Øvrighedens Bestemmelse, og dermed fulgte to smukke Hatte, nogle Huer, Skjorter og Linned, samt en 5 Dalers Kaarde med smukt Gehæng. *Olaf Wismar* bad mig paa den Afdødes Hustrus Vegne om at sælge sig disse Ting og lovede mig om 8 Dage at give mig to Silkeklædninger derfor og 2 Skjorter i Tilgift.

Nu skulde alle vi, som vilde hjem, snart sige Farvel til Fæstningen. Hele Fragten var indladet og blev vurderet til 10 Tønder Guld.

Den bestod af $3^1/_2$ Læst Peber, simple og fine Kattuns Tøjer til en Tønde Guld, Silke og guldindvævede Stoffer og andet mere af den Slags til en Tønde Guld, Juveler til 60000 Daler i 5 smaa Poser, en enkelt Juvel blev vurderet til 500 Daler.

Endvidere en Farve, kaldet Indigo, til en Tønde Guld; den brændes af en særdeles smuk Urt. Endvidere Tøjer, halvt vævede af Silke, halvt af Kattun, som kaldes Salvecat og Bengalli, som kommer fra Bengalen og er at føle paa som Skind; af disse Tøjer var der til en Tønde Guld, samt mange andre Ting, som sjældent ses hos os.

Vore Folk fik Lov til at forlade Fæstningen og rejse hjem med Skibet. Men da Kanonerne paa „Perlen" havde vist sig at være vanskelige og farlige at haandtere, saa at endog tre af de bedste af den forrige Besætning var omkomne derved, og da Generalen desuden tilbød mig og en anden Mand ved Navn *Anders Olufsen* at blive tilbage hos ham sammen med min Konstabel *Niels Dreyer* — hvem han, tilligemed 2 andre Mænd samt 4 Kanoner, laante til Kongen af Tanjaur i Krigen mod Kongen af Bengalen, efter at vi var bortsejlede, — blev jeg svært fristet til at modtage hans Tilbud. Men uagtet min store Ulyst til at sejle hjem med „Perlen" paa Grund af dens gamle Kanoner, blev jeg dog ikke tilbage, da mine Kammerater raadede mig stærkt derfra, og Generalen heller ikke bød mig mere end en Gylden om Maaneden i Tillæg til vor Sold, hvilket jeg syntes var for lidt. Saalænge disse Underhandlinger stod paa, trak det ud med vor Afgang fra Fæstningen, saa at vi blev de sidste, der var færdige til at tage hjem.

Paa Grund af de strænge Forbud, som Generalen havde ført med sig fra Danmark, at ingen

Indiere maatte bringes med hjem, thi man mente det kunde være til Skade for vor Handel i Indien, hvis en af dem senere løb sin Vej og kom tilbage til sit Fædreland, fik jeg ikke Lov at medtage min Tjener, hvorover han og jeg blev meget bedrøvede. Han fulgte mig da ned til Stranden under megen Graad, og da vi skiltes, greb han min Haand, lagde den paa sin Isse og bad mig velsigne sig og hilse sin Broder. Saa gravede han sig ned i Sandet under Kølen paa en Baad, som laa paa Stranden, hvilket var saare sørgeligt at se, og senere at tænke paa; mange foruden mig følte Medlidenhed med ham. Jeg har ofte savnet ham.

Den 28. August tog alle de Folk i Land fra „Perlen“, der skulde blive tilbage i Indien, men vi som skulde hjem, gik alle ombord i Jesu Navn. Tre Herremænd fra Negapatnam, 4 Mil Syd for Fæstningen, kom Dagen efter for at besøge vor General og blev modtagne med de største Æresbevisninger. Næste Morgen sejlede „Perlen“ fire Mil vestpaa for at hente Vand ved et Sted, der kaldes Pularom. Der laa et Slot eller Fæstning, som havde ligget øde i 40 Aar, omgivet af en ottekantet Mur. Kongen vilde ikke tillade nogen at bo der, fordi en Feltherre engang tidligere havde gjort Oprør mod Kongen og forsvaret sig der i 15 Aar. Der løb en Flod langs med Fæstningsvolden, af hvilken vi øste Vand i vore Fade.

Den 7. September, som var den 10de Dag, jeg tog bort fra Fæstningen og fra Land, henimod Klokken to, hændte det sig, som saa ofte, at der

blev skudt fra Fæstningen, og Generalen havde befalet, at hver Gang, der blev skudt fra Fæstningens Volde, skulde der svares fra Skibene med lige saa mange Skud. Nu traf det sig denne Gang, at vor Baad lige var taget i Land, og jeg sad med 2 Assistenter forude i Skibets Gallion i ligegyldig Samtale om, hvis Forældre jeg skulde besøge næste Vinter, naar jeg kom hjem, og derom kivedes de i stort Daarskab, men jeg sagde dem, at ingen af os kunde vide, hvorledes det stod til med os til den Tid, eller om vi kom levende og raske hjem. I det samme var det, at der blev skudt fra Fæstningen.

Konstablen raabte strax paa Bøsseskytterne for at svare paa Skydningen. *Anders Olufsen* var utilpas og kunde ikke deltage i Arbejdet. Jeg havde denne Gang saa stor Ulyst til at gaa til Kanonerne, at man gentagne Gange maatte kalde paa mig, hvilket man maatte sige sjældent var sket før; thi en Udlænding og Fremmed vil snart erfare, at i et saa blandet og ukendt Selskab er det nødvendigt at tage fat, hvis man vil faa Øjnene op og ikke gøre sit Fædreland Skam. Nogle indiske Skuder, som de kalder Sampaner,[1]) vilde liste sig fra at betale Told og lagde ikke Mærke til, at vor Baad roede efter dem, og da vi ikke havde noget bedre Maal at sigte efter, fik vi Ordre til at skyde efter dem, dog uden at gøre dem Skade.

Da jeg havde affyret 18 Skud, lige saa mange

[1]) Zampaner, [Siampaner, Champagner], store indiske Fartøjer, der er bygget uden Anvendelse af Jærn, men sammentømrede med Nagler af Træ. Schlegel I. 2. 171.

som der var afgivet fra Fæstningen, var der en Kanon, som jeg lige havde afskudt, og som jeg skulde lade igjen, men jeg lagde ikke Mærke til, at der skjulte sig Ild i Kanonens Huller fra sidste Skydning. Der var nemlig bleven skudt med Karduser, det vil sige Lærredsposer, der indeholder en bestemt Ladning til hvert Skud og indpakkede paa den Maade, for at Kanonen kan lades hurtigere; men naar den affyres, bliver der let Ildgnister fra Lærredet tilbage i de bedrageriske Huller, som findes inde i Kanonen, og som opstaar ved Fejl i Støbningen fra først af. Disse Kanoner var 300 Aar [!!] og blev kaldt Surlandskanoner.[1]) Da jeg paa vanlig Vis havde visket Kanonen tre Gange og igen havde ladet med Krudt og skulde til at lukke, mærkede jeg, at Krudtet var i Færd med at antændes inde i Kanonen og da det skete, søgte jeg med alle mine Kræfter at hindre Krudtet [i at sprænge Kanonen] ved Hjælp af Forsætteren og Stemplet, som dertil plejes at benyttes. Da sprudlede en vældig Flamme op af Fænghullet, men da dette var for snævert, søgte Ilden sig andre Veje. Men endskøndt Krudtet [Ilden] søgte at bane sig Vej ud af Kanonens Munding, lykkedes det mig dog at holde saa fast, at det ikke kunde brænde [ɔ: explodere] saa hastigt som dets Art er, indtil Stemplet tilsidst blev knust i smaa Stykker. Tre af mine Fingre paa min højre Haand blev brækkede, og tre paa min venstre

[1]) Om surlandske Jærnkanoner fra Landskabet Sauerland Ø. for Düsseldorff, se Blom. Chr. IVs Artilleri. S. 237.

kvæstedes, medens Ildstrømmen brændte begge mine Arme helt op til Skuldrene, og samtidig med dette blev jeg slynget 60 Favne bort fra Skibet.

Dér hvor jeg faldt i Søen, sank jeg næsten tilbunds, der var næsten 100 Favne dybt, og alt som jeg sank dybere og dybere, befalede jeg min Sjæl i den almægtige Guds Haand uden Haab om at komme igen til denne Verden. Men da jeg dog forsøgte at komme op igen og at redde mig ved Svømning, mærkede jeg, at jeg ikke kunde føre mine Hænder i Svømmetag paa Grund af de brækkede Fingre. Men ved Guds naadige Bistand kom jeg ved Hjælp af mine Ben endelig op til Overfladen igen. Ære og Pris og Tak være og vorde, synges og jubles i vor Guds hellige og velsignede Navn, thi han lod sin Naade, Miskundhed og Barmhjærtighed blive aabenbar ved mig arme og uværdige Menneske, alene for dermed at bevise sin Naade, alle troende Sjæle til Husvalelse, Trøst og Opmuntring, og for at hans hellige Navn endnu mere kan lovprises, og hans vidunderlige Gerninger ihukommes af mig og hans Børn og mindes med Tak og Ydmyghed i al Evighed.

I samme Øjeblik dette skete kom vor Baad fra Land, og da de saa mig, vendte de for at tage mig op, som jeg flød der paa Ansigtet, blodig over mit hele Legeme. Jeg kunde tale lidt, men intet høre, da Blod og Hjærne flød ud af mine Ører. Mit Hoved var forstyrret og fortumlet af Kanonens frygtelige Knald, og ved at jeg var slynget bort; mit Bryst og min Bug var forrevet og frygteligt kvæstet.

Den Mand, som først fik fat i mig, var vor Understyrmand *Marcus*, en klog og kyndig, brav Mand; jeg var barbenet og havde ikke andre Klæder paa end Skjorte, Lærredsbenklæder og en Silkehue. Da jeg kom til Skibet, stod Folkene saa tæt de kunde paa begge Sider af Trappen og støttede mig, da jeg gik op. Men begge Kaptajnerne, *Sixt Jakobsen*,[1]) Skibets Chef, og *Christopher Boye*, (der var Passager paa Hjemrejsen tilligemed mig og mine Kammerater, men jævnstillet i Kommando med Chefen) stod ved Rælingen og modtog mig i deres Arme. Jeg vover knapt at nedskrive min Kaptajns rosende Ord, som han udtalte, da han grædende kyssede mig og tog mig i sin Favn. Dog vil jeg med Forlov meddele, at han sagde, at han hellere vilde have mistet 2 eller 3 Mand end mig, hvilket nu kan synes underligt, men det er dog visselig sandt.

De førte mig begge agter ud midt hen paa Skibet til Spillet, men da besvimede jeg. Kaptajn *Christopher Boye* løftede mig op og bar mig ned og lagde mig paa Bartskærerens, Mester *Arend* Kiste. Mester *William* var i Land (han var en Englænder og var over de andre Bartskærere), og man ventede ham først ombord næste Morgen. *Christopher Boye* befalede strax Mester

[1]) Sixt Jacobsen skal have været engelsk af Fødsel, han var Skipper paa „Kjøbenhavn“ paa Ove Gjeddes Togt til Ostindien, som saadan blev han Jan. 1619 idømt en svær Pengebøde for nogle Udtalelser han lod falde ombord, der nær havde foraarsaget Mytteri blandt Folkene. 1622 var han, som man ser, Kaptajn paa Kompagniets Skib „Perlen“, men fik Bestalling som Kaptajn i den kgl. Flaade 1628. Han var derefter paa forskellige Togter, indtil han 1629 blev Chef paa „Flensborg“ til Ostindien, men dette Skib blev taget af Franskmændene 1632.

Arend at stille Blodet og, saa hurtigt det kunde lade sig gøre, at aabne en frisk Aare, hvilket Bartskæreren erklærede for umuligt, eftersom Blodet piblede frem fra mere end hundrede Steder, og han sagde, at han var nødt til at sætte den venstre Haand af ved Haandleddet. Herover blev Kaptajnen saa opbragt, at han gav ham et Par Lussinger og forbød ham at foretage sig nogetsomhelst andet end at stille Blodet. Da Bartskæreren forlangte Bandager og andet, hvad der behøvedes, greb Kaptajnen en rigt broderet Skjorte, som i Kjøbenhavn vilde have kostet en Rosenobel, rev den itu og gav den til ham og befalede at hente, hvad andet der var Brug for. Der blev saa bragt en stor Skaal med lunken Vin, hvori begge mine Hænder blev lagt, og han søgte ogsaa paa andre Maader at stille Blodet, hvilket dog ikke helt lykkedes før henimod Midnat.

Derpaa tog jeg Sakramentet, og man mente nu jeg vilde sove hen med det samme og indgaa til Herren. Men efter Midnat begyndte mit Aandedræt at blive livligere, saa at man efterhaanden kunde mærke, at jeg var ilive og kunde røre mig. Tømmermændene fik Befaling til at tømre mig en bred Træseng med fire smaa Stolper, hvori jeg kunde føres om paa Skibet.

Strax samme Aften sendte Kaptajnerne en Skrivelse i Land til Generalen for at meddele ham dette Ulykkestilfælde, hvorover han tillige med alle paa Fæstningen, ja ogsaa de Indfødte (som vare blevne mine gode Bekendte) blev meget be-

drøvede, og næste Morgen kom han i egen Person ud til mig i en indisk Baad tillige med Gubernator, Præsten og flere indiske Købmænd. Alle lod de sig ro ud til Skibet og aflagde mig et ærefuldt Besøg.

Da de alle var samlede, maatte Mester *William* og Mester *Arend* med den største Omhu og Nænsomhed undersøge mine forbrændte og brækkede Fingre og overskaarne Sener og anvende hele deres Kunst og Kløgt. Mine Besøgende lovede dem gode Drikkepenge, hvis det med Guds Hjælp lykkedes dem at helbrede mig. Bartskærerne undrede sig mest over at mine Ben var hvide, som om de havde ligget i Ild.

Alle Befalingsmændene beklagede mig, mange med Taarer i Øjnene, men mest af alle min Kaptajn *Christopher Boye*, som befalede 6 Mand at holde sig rede til at lægge sig over mig og holde mig fast, medens Bartskæreren *William* behandlede mig paa sædvanlig Maade. Men jeg bad om, at ingen maatte røre mig uden i yderste Nødstilfælde, thi det var mig nok, at Præsten og de andre var tilstede. Bartskæreren sagde, at han aldrig havde truffet et taalmodigere Menneske, men dette skyldtes kun Vorherres Naade. Bartskæreren maatte med sin Tang brække Fingrene der, hvor det behøvedes, og med sine sløve Instrumenter pille Bensplinterne ud, afklippe de forbrændte Hudtjavser, save de knuste Fingre over, og søge i selve Haanden mellem hver Finger og hvert Led med forskellige Instrumenter efter Træsplinter og plukke

dem ud. Han sagde, der var over 300. Kaptajnen bad ham ikke pine mig paa den Maade for hans Øjne, men han svarede, at det var nødvendigt at gøre det, han gjorde. Alle disse Pinsler og meget mere maatte jeg lide og udstaa. Og eftersom jeg øjensynlig ikke blev reddet fra denne Dødsfare ved Menneskekløgt, men alene ved en Guds Undergærning og i hans hellige Navn, det være lovet og priset, gav man ogsaa Gud alene Æren, som skyldigt og tilbørligt var, lige som det og blev optegnet i vor Skibsjournal som et Herrens Underværk, at Gud havde lægt mig mere end Menneskene.

Generalen bød mig ofte at komme i Land til Fæstningen, og sagde, at dér skulde jeg have det saa godt som han selv, men jeg afslog stadig hans Tilbud, da jeg altid længtes hjem til Island. To af Skibets Folk blev sat til at vaage over mig Nat og Dag og desuden to af Vagtmandskabet. Jeg laa i alt i 14 Uger, hvoraf de 8 paa Ryggen med udstrakte Arme paa 30 Puder. Alle udviste stor Elskværdighed og Velvillie imod mig, og jeg haaber Herren i sin Naade har erindret deres Velgærninger imod mig. Der blev mig tildelt 7 Mötschen eller Pæle Vin hver 24 Timer, lige som jeg og fik den bedst tilberedte Mad, og jeg kan ikke opregne alle de Vidnesbyrd paa kærlig Omhu af Høje og Lave, som vederfores mig.

Men uagtet den største Omhu og Venlighed kunde jeg ikke i Førstningen tage nogen Næring til mig. Vor Kok *Hans Petersen* beklagede sig

ofte over, at jeg intet vilde nyde, men jeg kunde hverken taale at se Mad eller at smage Vin paa Grund af de Kvaler og Piner, jeg følte indvortes i mig, og som langt overgik alle mine Legemssmerter; thi Kanonen havde fuldstændig ødelagt mig indvendig, skamferet mit Hoved, forvrænget og forandret min Skikkelse fra Top til Taa, saa at jeg var ukendelig for mine Venner.

Min forhenværende Tjener kom to Gange ud til mig og deltog i min Lidelse og Sorg, den gode *Temperance* sendte mig Mælk og Frugter, som hun mente vilde smage mig, Generalen var tre Gange hos mig og indbød mig atter til at tage i Land, men jeg havde ej heller Tillid til de Bartskærere, som var paa Fæstningen formedelst deres Ungdom; dog troede Generalen, at jeg nærede Mistillid til ham, hvilket langt fra var Tilfældet.

KAP. XXVIII

Sytten Dage efter at jeg var bleven ramt af denne Ulykke, den 24. Septbr., sejlede vi bort i Jesu Navn med „Perlen“ efter at have taget venlig Afsked med dem, der blev tilbage og efter at der var holdt Bøn og Velsignelse ombord.[1])

[1]) Saavel Embedsmænd som Mandskab blev idelig afløst i deres Stillinger af de sidst ankomne Mænd, rimeligvis af Sundheds Hensyn. At Præsten Mads Rasmussen atter gik hjem med „Perlen“, kom af, at den Præst, han skulde afløse i Embedet var syg og „trøstede sig ikke til Hjemrejsen“.

Henrik Hess blev vistnok afløst af Kaptajn Oluf Wismar, da han tog hjem til Danmark. Her ankom han i Efteraaret 1625 efter den besværlige Rejse, og der var god Brug for ham i Krigens Tid. Han var 1625—27 Kompagnichef i Enevold Kruses Regiment (Pers. Tidsskr. V. I. 140) og fik ogsaa mange Hverv

Skibets Befalingsmænd var egenlig: *Sixt Jacobsen* og tvende Skippere; men *Christopher Boye*, to Adelsmænd: *Arent von Coten* og *Søren Harrebo*, [1]) samt Gubernator [Henrik Hess] var Passagerer hjem med Skibet tilligemed de fleste Skibsfolk ombord; thi Skibets gamle Mandskab var for Størstedelen blevet sat i Land paa Dansborg Fæstning, og vi var i deres Sted gaaet ombord i „Perlen“.

Vi fik efter Aarstiden god Bør derfra.

En Papegøje havde vi taget med paa Hjemrejsen, den kunde tale som et Menneske baade paa Indisk, Portugisisk og Tysk. Da vi havde været 11 Uger paa Søen, blev den syg og bebrejdede Generalen stærkt, at han havde sendt den paa saa farlig en Rejse; den sagde, at hvis den døde, var han Skyld deri, men hvis Gud vilde dens Død, skulde den dog være tilfreds. Inden tre Dage døde den og blev kastet overbord.

Jeg levede efterhaanden op alt som Tiden gik, om jeg end havde store, ja rent ud ubeskrivelige Smerter, baade indvendig og udvendig. — — Der brændte altid en Lampe hos mig fra Mørkets Frembrud, men naar ingen Skærm eller Skygge

i den kgl. Flaades Tjeneste. 1630 blev han Major og Kommandant paa Aggershus og 1636 fik han for „hans lange og tro Tjeneste“ sin Løn forhøjet. 1649 blev han Oberstlieutenant. Han var gift med Dorthe Lucht, Datter af Tolderen David Lucht i Helsingør. Det er dog næppe ham, der blev begravet i St. Petri Kirke i Kbhvn. 20. November 1672 som „Generalavditør Heinrich Hesse in Norwegen“. Se Lind, Christian IV og hans Mænd, S. 244.

[1]) Søren Harbôe, Søn af Christen Harboe og Birgitte Mund, havde deltaget i Ove Gjeddes Togt og er rimeligvis blevet i Indien til han nu tog hjem med „Perlen“. 1629 blev han udnævnt til Kaptajn tillands og tilvands og skal være død 1629—30. Pers. Tidsskr. II 2 S. 227.

En Arent von Kalden eller Kolden nævnes 1626 som Skibschef. Han var Søn af Erik von Kalden eller Kollen til Pederstrup i Halland. (Meddelt af Arkivar A. Thiset).

dæmpede dens Lys, var det som om mit Øje blev gennemboret med et Sværd. De, som passede mig, paastod, at saavidt de kunde skønne, havde jeg ikke sovet i 11 Uger.

Da der var gaaet 14 Uger fra den Dag jeg kom til Skade, blev jeg rejst op i Sengen og sat paa en Bænk ved Butleriet med Puder om mig og med 2 Mand til Pasning. Derefter blev jeg paa Kaptajnens Befaling baaret op paa Dækket i Sengen, hvor han og de andre daglig førte venlige Samtaler med mig, især talte jeg med vor Præst Hr. *Matthias*, indtil jeg ved Guds Bistand og Naade endelig kom paa Benene igen. Jeg blev ikke anvendt til noget Arbejde, og alle fik Tilhold om at være mig til Trøst og Glæde.

Der skete i Begyndelsen intet mærkeligt paa vor Hjemrejse, naar undtages at vor Kok, *Hans Petersen*, som de mente havde sluttet en Kontrakt med Satan, engang yppede et vældigt Klammeri, saa at alle var imod ham. Dette brød han sig ikke om, thi paa Udrejsen havde han alene udfordret 180 Mand og var da blevet lænket til stærke Jærnringe under Dækket paa Hoved, Hænder og Fødder, saa at han stod med Benene i Vejret. Jeg var alene nede under Dækket, da han nu igen paa Hjemrejsen slap fra alle Folkene og sprang ned ad Lugen ved Stormasten og hen til sin Køje. Jeg spurgte, hvad der var paafærde. Han svarede, at han vilde slaa Kaptajnen ihjel, og greb to store Køkkenknive, men før han fik vendt sig om, var Kaptajn *Christopher Boye* bag paa ham og greb

om begge hans Haandled. Da begyndte Kokken at bede om Naade, thi der kom mange Mennesker til, og de bandt ham, uden at han gjorde nogen Modstand, og satte ham i Bolten. Han bad selv om at tre Mand maatte holde Vagt over ham med Bøsser og brændende Lunter, for at han ikke skulde afstedkomme større Ulykker. Næste Morgen blev han løsladt, thi han brød sig dog ikke om nogen Straf, og det nyttede derfor ikke at anvende anden Straf paa ham end den største af alle: den eneste Straf, som kan tæmme den Slags Mennesker, thi de spotter ad alle andre. En anden Gang vilde han jage Kaptain *Christopher Boye* en gloende Ildrager gennem Livet, hvis jeg ikke havde set det og grebet fat i Kaptajnen. Hermed foreløbig nok om Kokken, men vi er ikke færdige med ham endnu.

Da vi afsejlede fra Indien, var der 140 Mand ombord — jeg mener et stort Hundrede[1]) —, men efterhaanden som vi naaede længere frem paa Hjemvejen, begyndte vore Folk at blive syge af den almindelige Vattersot, som angriber de fleste paa denne lange og farlige Rejse, og før vi kom til Afrika, var 5 Mand døde og kastet overbord. Da vi kom paa Højden af Caput de Bona Sperantia,[2]) fik vi en saa stærk Storm af N. V., at kun

---

[1]) Meningen er uklar, et „stort Hundrede“ betegner paa Islandsk ellers altid 120, men i Haandskriftet staar tydeligt 140.

[2]) Da Jon Olafsson endnu paa den Tid laa syg, har han ikke mærket sig, at „Perlen“ den 6. November kastede Anker ved Kap det gode Haab og blev liggende i 7 Uger til 2. Juledag, da der sejledes til Saldanha Bugten. Her blev „Perlen“ liggende fra 2. Jan. til 13. Jan. Stormende Vejr og Sygdom blandt Mandskabet har rimeligvis været Grunden til disse Ophold. Se Mads Rasmussens Rejsejournal. D. Mag. I. 110.

faa kunde mindes en lignende. Søerne var meget store, men naar man er kommen saa langt, er Luften meget køligere og Varmen til at udholde.

Vi landede ikke dér, men sejlede meget langt fra Land. Derimod besøgte vi Øen St. Helena, som ligger næsten under Linien Æqvinoctialis, hvilket de Søfarende ofte gøre, naar de kan finde den. Det er en lille Ø, omtrent en Sømil i Omkres, der rager op af Søen som en stejl Klippe, og Opgangen er ret vanskelig.

Man kan kun lande ét Sted, som kaldes Kirkehavn, thi der havde Portugiserne i sin Tid deres Kirke, som endnu var i ret god Stand, da vi kom der 1625. Efter at Spanierne og Hollænderne var blevne Fjender, bekrigede de hinanden, hvor de traf sammen over hele Jorden; paa Grund af Hollændernes Angreb og Forfølgelser vovede Portugiserne ikke at blive længere paa Øen, men forlod den tilsidst helt og opgav deres Ejendomme dér. Der findes derfor i Bjærgene og Dalene en stor Mængde Svin, som de har efterladt, og som nu er blevne saa vilde, at de kun fanges, naar de med stor Udholdenhed jages. Vore Folk fangede med stort Besvær 9 Svin. Jeg slæbte mig op paa den høje Klippetop og laa dér om Natten i et stort Telt med mine Kammerater. Vi tændte et Baal og sad omkring det og havde baade Vin og Mad, da vi stegte en Ged, som de lige havde dræbt, og holdt Maaltid paa den. Medens vi sad og spiste, kom en stor Orne rolig spankende hen til vort Baal, strax kastede de allesammen deres

Knive og deres Mad og løb efter den og fik den tilsidst dræbt. Vi fik i alt 4 paa den Tur.

Ved Middagstid tog vi atter ud til vort Skib. Henimod Aften fik vi fra Toppen [ɔ: Mastetoppen] et stort Skib i Sigte, der sejlede ind mod Øen. Vi frygtede ikke Spanierne, thi Kongerne var paa den Tid gode Venner, men der blev strax hentet en Kikkert for at se hvilket Flag de førte, og vi saa, at det var en hollandsk Ostindiefarer [for Hjemgaaende], og at Skibet tilhørte Kompagniet i Amsterdam. Det hed „Den smukke Falk", Kaptajn *Johan Cather.* De manglede Proviant. De tilbød os Følgeskab, saa længe vi ikke blev skilte ved Storm eller Ulykker, hertil var vi villige og Fornøjelsen ved Mødet var saaledes gensidig. Vor Hovmester *Peter Frandsen* blev kaldt ned i Kahytten og adspurgt, om vi kunde afse noget Brød til dem. Han mente, at det kunde vi nok, thi han troede, vi var godt forsynede med al Slags Proviant. Han gjorde dette for sine Landsmænds Skyld, men betænkte ikke de Muligheder, som kunde indtræffe, da alting dengang stod saa godt til, og vi havde Bør i begge Skøder.[1]) Den Fejl blev dengang begaaet, og dem begaar man ofte, ikke mindst, naar det gælder endnu mere. Han lod dem altsaa faa mange Sække udmærket Brød, da vore Officerer fuldstændig stolede paa ham. Ogsaa en hel Del anden Proviant og Vin overlod han dem

---

1) „Bør i begge Skøder" er et gammelt nordisk Udtryk for at sejle med Vinden, at „have Vinden agten for tvers", der er blevet fortrængt af det hollandske „rum", „rumskøds".

og var alt andet end karrig overfor disse Flamlændere. Vi gav dem ogsaa Halvdelen af det Vildt, vi havde fanget paa St. Helena.

Da vi havde ligget dér i 5 Dage, afsejlede begge Skibene og fik udmærket Bør. En Hollænder *Peter Alkmaar* blev, medens han sad i Skibets Gallion,[1]) brændt paa sin Bagdel af et Skud, som blev affyret i Forstavnen. Han laa længe under Bartskærerens Behandling, og denne fandt ham vanskelig at have at gøre med, formedelst hans Utaalmodighed, og omtalte ofte den herlige Guds Gave, der havde været en Trøst for mig i mine Ulykker.

Mester *Arend* og jeg var en Tidlang ikke rigtig fine Venner paa Grund af, at han havde beholdt mine to aftagne Fingre, idet han paastod, at de tilhørte ham, hvilket jeg aldeles ikke syntes om. Han lod i Smug gøre et Hylster til dem, hvori han nedlagde dem i en herlig Salve, men dette vilde han dog ikke vedgaa, men han havde, engang da han var fuld, sagt, at han ikke vilde miste dem for 100 Daler, naar han skulde rejse paa fremmede Steder.

En skøn Dag da vi havde Bør i begge Skøder og alting efter menneskeligt Skøn saa meget lovende ud, laa nogle af os forude paa Dækket i ligegyldig Samtale. En af mine gode Venner og Kammerater i Leg og Idræt, især Fægtning, ved Navn *Bartel* førte Ordet og snakkede temmelig enfoldigt om mange Ting, og sagde, at Gud maatte

[1]) Folkene forrettede deres Nødtørft i Gallionen.

vide, hvordan det kunde være, at vi alle kom hjem sunde og raske paa Liv og Lemmer med Undtagelse af mig! Før nogen af os anede det, stod Kaptajn *Christopher Boye* imellem os, gik hen til *Bartel*,[1]) gav ham et Par Lussinger, og sagde, at det vilde være ham tjenligere hellere at sige mig noget til Trøst end til Ærgrelse, og at han selv jo ikke var kommen hjem endnu. Han formanede os dernæst ikke at stole for blindt paa paa Lykken og forbød dem alle at sige eller gøre noget, som kunde volde mig Sorg. Denne Ordre blev ogsaa efterkommen.

Det lakkede nu mod Slutningen af vor Rejse, og vi befandt os allerede 19 Mil paa denne Side Berberiet. Vi havde hele Tiden havt god Vind og Tilstanden ombord var god, vi havde kun mistet *Jacob* vor Styrmand,[2]) en Bøsseskytte og tre Matroser. Da hændte det, at nogle af Folkene *selve Palmesøndag* efter Prædiken og Maaltid nede under Dækket begyndte en styg Leg med Danse paa indisk og hedensk Maner, ligesom naar de indiske Tempelpiger danser for deres forbandede Afguder, og blandt Deltagerne var vor Bartskærer *Arend*, thi han var et ungt Menneske. Da jeg saa, hvad der gik for sig, blev jeg meget vred og forbød med strænge Ord Bartskæreren og *Peter Lollik* at deltage i denne Djævelens Leg, thi jeg holdt meget af dem, og jeg skændte i saa stærke Udtryk, at det kom Kahytten [Officererne] for Øre. Mester

[1]) Rimeligvis Baadsmanden Bartel Gundersen fra Tønsberg, der i Følge Skibslisten var med paa Udrejsen.

[2]) Jakob Adriansen, 1. Styrmand paa Udrejsen i Følge Skibslisten.

Arend og *Peter Lollik* hørte strax op, og den stygge Leg døde hen, og adskillige af Deltagerne indsaa, at de var gaaet for vidt. Vor Præst Hr. *Mathias* takkede mig og bad mig ogsaa for Fremtiden alvorligt at irettesætte dem, der forsaa sig mod den rette Tro. Han var nemlig selv begyndt at skrante lidt. Ogsaa begge Kaptajnerne billigede, hvad jeg havde gjort. Saa gik den Dag tilende, og om Aftenen efter Maaltid, da Vagten var afløst, gik alle til Hvile. Henimod Midnat drømte jeg en frygtelig Drøm.[1]) — — Da min Kaptajn fik den at vide, sagde han, at han syntes denne Drøm bebudede alvorlige Ting, og at han havde mørke Anelser om, hvad Fremtiden vilde bringe. Man bad ham om ikke at bryde sig derom eller tage sig det nær, thi Drømme var ikke fuldt at stole paa. Denne Dag kunde jeg ingen Mad nyde, thi jeg var meget beklemt om Hjærtet.

Ved Midnat kom *Peter Alkmaar* ned efter sin Vagt. Han sagde, at vor sædvanlige Bør var holdt op, og senere kom han atter ned til mig og bad Gud naade os, thi nu havde vi faaet Modvind[2]) fra N. O.

Ved Solopgang kom der en saa stærk Storm paa, at Skibet næsten ikke kunde holde sig. Mærssejlet blev taget ind, og lidt efter tog Stormen endnu mere til, saa at Storsejlet og Fokken fløj

---

[1]) Den meget vidtløftig fortalte Drøm indeholder kun, at den omtalte Bartel kommer til ham med en stor Kniv og erklærer, at han har faaet guddommelig Befaling til at dræbe alle paa Skibet undtagen Jon Olafsson. Denne tager naturligvis Drømmen som et Varsel om kommende Ulykker.

[2]) Mads Rasmussen fortæller, at Linien passeredes 4. Marts.

bort, som om det havde været Papirsstumper, Storsejlet var af fire Lag, Fokken af tre. Der var en svær Bølgegang fra Vest og Drivsøerne fra Nordost voxede stadig, og langt ud over alt, hvad vi havde kunnet tænke os, blev det store Skib, efter at Sejlene var bortblæste, kastet fra den ene Bølge til den anden, ligesom en Kiste. Endskøndt der var 7 Favne fra Skansen til Havfladen, kunde man med Haanden øse Søen udenbords fra ind paa Læbord, naar Skibet krængede.

1. Den første Ulykke skete om Morgenen, da Mærssejlene skulde tages ind, og *Peter Alkmaar* af en vældig Bølge blev slaaet ned fra Raamulen, men han fik fat i Brasen og holdt sig fast, til der kom Hjælp.

2. Den anden Ulykke ramte os, da Sejlene fløj bort som Tang.

3. Den tredie Ulykke var, at vor lille Baad blev slynget overbord over Hovedet paa en Mand, som stod ved Rælingen paa Styrbordssiden i Læ, dog uden at skade ham, hvilket var en af Guds Undergærninger. Denne Baad plejede at staa løs i den store Baad.

4. Den fjerde Ulykke var den, at da de vilde stryge vor Storstang med Bramstang og Flagstang, saa de, at der var et Knæk paa Stormasten. Begge Tømmermændene var oppe for at forsøge at kappe Storstangen, hvilket ikke lod sig gjøre, da Skibet stadig laa paa Styrbordssiden, og skøndt der stod Mand ved Mand op ad Vanterne og raabte til dem, at de skulde komme ned, før Stormasten knækkede

over, naaede vore Raab ikke deres Øren, og tilsidst gik den overbord og Tømmermændene med den. Den ene ved Navn *Anders Johnsen*, en Nordmand, blev ramt af dens hele Tyngde, da han stod i Læ og blev fuldstændig knust, men den anden *Claus From*[1]) var paa Vindsiden og blev reddet ved et Tov, som blev kastet til ham. Derefter blev hele Takkelagen kappet fra, for at alt skulde være frit og Skibet ikke tage Skade af det.

5. Den femte ulykkelige Hændelse skete lidt efter, da Skibet blev ramt i Stævnen af en vældig Sø, som knækkede Bovsprydet og slog Fokstagen itu, som ogsaa blev kappet løs fra Skibet.

6. Lidt efter igen knækkede vor Fokkemast, der ligeledes i en Fart blev kappet og hugget løs. Alt dette tilsammen kostede en stor Sum Penge. Nu stod kun Mesanmasten tilbage af hele Skibets Rigning, og selve Skibet var et sørgeligt Syn at skue. Alt dette skete Tirsdagen før Paaske. [12. April].

Søerne stod i vældige Masser ind over Skibet. Folkene gik til Pumperne, men kunde ikke pumpe Skibet læns, skøndt der var 13 Pumper i alt med Slagpumperne. Det stod da klart for alle, at efter al menneskelig Beregning og paa Grund af Mangel paa Hjælpemidler var der ikke andet at vente end Døden og en hurtig Bortgang fra denne usle Verden, og alle befalede vi os i Guds Vold og Villie, og overgav ganske vor Sjæl til hans Varetægt i Tid og Evighed. Der blev da blæst til Bøn og

1) Se Side 27.

ringet med Klokken, og da vi alle var forsamlede, blev vi af Præsten Hr. *Matthias* faderligt og kærligt formanede til Anger og Bod for vore Synder, og at sætte al vor Lid til Forjættelsen om Guds Naade i Troen paa vor Frelser Jesus Christus. Overalt var der Suk og Graad at høre. Heraf lærer alle og enhver at være betænksom i Gammen og Alvor, at undgaa ubesindigt Levned og Færd, at betænke at Lykken er ubestandig og frem for alt erindre, at vel er Døden sikker, men Dødens Stund, den kender man ikke. Før den Sermon, som Præsten holdt, blev sunget den Psalme: „Med Glæde og Fred fa'r jeg nu hen", og bag efter: „Naar i største Nød vi staa". En Mand ved Navn *Adrian*, en Hollænder, spurgte mig midt under Bønnen, om jeg mente, det var en smertefuld Maade at dø paa, den at drukne i Søen. Jeg bad ham tie med den taabelige Tale og tænke paa det evige heller end paa det timelige og kun at befale sig i Herrens Varetægt i Jesu Navn. En Mand ved Navn *Johan Christiansen*, som paa den første Rejse var bleven tagen af Portugiserne og holdt i Fangenskab i 4 Aar, søgte senere at faa at vide, hvad vi da havde talt om, men jeg vilde ikke aabenbare ham eller andre *Adrians* kødelige Skrøbelighed, for at han ikke skulde haanes derfor af sine Kammerater.

Efter Bønnen bad min Kaptajn *Christopher Boye* Folkene om at gaa til Pumperne igen, saa at vi ikke selv blev skyldige i vor Død, hvis vi forsømte det. Vi indsaa, at det, som Herren vilde

lade os vederfares, var det bedste for os, og lige som Jesus Christus i Gethsemane Have bad vi, at hans naadige Villie maatte ske og aabenbares ved os, og anbefalede vor Legeme og Sjæl i hans Haand.

7. Da Klokken var lidt over to, rev Kættingen til „Perlen“s Livanker sig løs. [1]) Den laa paa nederste Dæk forude i Stævnen og var endnu ikke bleven brugt paa denne Rejse, den var 300 Favne lang og saa svær, at hver Favn vejede 80 Pund og kostede 5 Daler. Hver Gang Skibet rejste Forstavnen mod de mægtige Søer, blev den svære Kætting kastet længere agter ud i Skibet, og slog mod begge Sider, saa hele Skibet rystede, og vi vidste ikke, hvilket Øjeblik den vilde knuse Siderne. Uden at kunne udrette noget, maatte vi længe se, at den blev tumlet omkring paa den mest faretruende Maade, og den Ødelæggelse og Fordærvelse, som den anrettede paa al vor Proviant, med Undtagelse af den Smule Brød, som var tilbage paa Grund af Hovmesterens ødsle og uoverlagte Gaver til hans hollandske Landsmænd ved St. Helena. Ankerkættingen knuste Fade, Tønder og Kar, al vor Vin gik tilspilde, den gode spanske Rødvin, næsten 10 fulde Piber, hver paa 10 Tønder, to Fade Smør, paa 2 Tønder hvert, og 8 Fade Kød, som blev ødelagt ved at blandes med Tjære og Tran, saa at det blev uspiseligt. Al vor Proviant af Ris, Ærter og Bønner blev fordærvet. Fuldstæn-

---

[1]) Udtrykket „Livanker“ maa være forældet. Her maa være Tale om et af Bovankerne.

dig uskadt blev kun vore Vandtønder, der laa længst nede i Skibets Fragtrum, sammen med hele Fragten, der bestod af Peber i blikbeklædte Rum, der ofte maatte kastes med Spader og Skovle paa Grund af den Varme, der kan opstaa i Peber lige som i tørret Hø her tillands [paa Island], men hele vor indiske Varebeholdning blev fuldstændig uberørt.

Skibets egenlige Kaptajn *Sixt Jacobsen* var aldeles raadvild i al denne Nød og Fare og laa grædende paa sit Leje, men min Kaptajn *Christopher Boye* tog Kommandoen og søgte at gøre, hvad der gøres kunde. Der var ingen ombord, som havde Evner eller Kræfter til at hjælpe os eller redde vort Liv uden han og vor Styrmand Mester *Mutten*,[1]) der var en erfaren Mand og en gammel Sø-Ulk, der i mange Aar havde faret som Fribytter med 5 Skibe, men som paa Grund af en eller anden berømmelig Gærning var bleven benaadet af Kongen af England.

Kaptajn *Christopher Boye* forsøgte nu at standse Ankerkættingens Omtumlen og lod 5 Mand sætte Stolper for den, medens den laa nogenlunde stille, samtidig med at disse Stolper blev fastgjorte til Loftsbjælkerne, saaledes at den ikke mere kunde vælte om eller slynges rundt.

8. Samme Dag henimod Aften kom tre frygtelige Bølger, der rev Roret fra Skibet, og disse Søer syntes ligesom at komme ned fra Luften. Det var umuligt for nogen at være paa Dækket;

---

[1]) Mads Rasmussen nævner i sin Rejsejournal „Mester Muttes Skib“ S. 110.

de, der forsøgte derpaa, blev slaaet ned af Bølgernes uhyre Kraft. Nu var vor Undergang næppe tvivlsom. Men min Kaptajn *Christopher Boye* fik ligesom ved guddommelig Indskydelse mere Styrke. Han opmuntrede sig selv og os andre og sagde, at nu var hans egne og alle vore Kræfter næsten udtømte, og vi maatte derfor bede Gud om Kraft, og selv om vi nu led et legemligt Skibbrud, maatte vi bede om, at vor Sjæl maatte bevares for et Skibbrud paa vor Tro. Derefter satte han Mandskab til Afløsning ved Pumperne og befalede os andre at lægge os til Hvile. Mig bød han at følge sig op paa Dækket, hvor han førte mig hen til Spilstolpen [Spilstammen], og bad mig bønfalde Gud saa inderlig jeg kunde om Lindring i vore Lidelser, og om at Gud i Naade vilde se til os i vor store Nød og Ulykke. Han gik saa lidt bort fra mig, men kom saa igen og førte mig atter ned til min Køje.

9. Stormen stillede af om Aftenen. Om Natten brækkede *Johan Falk*, en smuk ung Mand, sit Ben og var i 12 Uger under Bartskærerens Behandling.

10. Det viste sig næste Morgen, da Faren var fuldstændig forbi, at Bøjlen paa vort største Anker var forsvunden.

Samme Morgen krøb Folkene op paa Dækket med sørgmodige Miner, stirrende i alle Retninger og spejdende efter vort Følgeskib, men det var ude af Sigte, og vi traf dem ikke senere. I den store Storm forliste ved Afrika et hollandsk Skib

paa 500 Læster, hvis Fragt blev taxeret til 13 Tønder Guld, og et andet hollandsk Skib, som fulgte det, maatte kaste 100 Tdr. Peber overbord, og var nær gaaet tilgrunde.

KAP. XXIX

Henimod Middag saa vi et lille Skib nærme sig fra Ø.S.Ø. og vi troede først, at det var vore Kammerater, men det var Buscaviere,[1]) som farer paa Hval- og Fiskefangst. De sejlede tre Gange omkring vort Skib i den Tro, at vi havde været i Søslag, og vovede ikke at komme os nær trods vore indstændige Anmodninger om at hjælpe os i vor Nød og bringe os i Land for tredobbelt Løn. Vi var nu kommen 90 Mil paa denne Side Berberiet og var langt ude i det vestlige Hav; 150 Mil S. O. for os laa Spanien, og England var 500 Mil borte fra os. Skibet var uden Sejl og uden Ror og var helt blottet for Proviant.

Vore Folk var modløse og fortvivlede og mente, at vi maatte gaa tilgrunde, hvis vi ikke mødte et Skib paa Vejen, som kunde hjælpe os i Land. Jeg ærgrede mig meget over den Slags Mennesker, eftersom de baade i Medgang og Modgang viste, at det var, som om de ingen Anelse havde om at frygte eller elske Gud og derfor intet at vente af ham. De hørte taalmodig paa mig, skøndt de syntes, at mine Ord var for haarde. Jeg hævdede, at

[1]) Se Oplevelserne I. S. 151. Noten.

den Gud, som hidtil saa faderlig havde beskyttet os og frelst os fra Døden, ogsaa vilde føre os i Land, naar han fandt det for godt. Præsten bad mig ikke at blive træt af at formane Folkene i hans Sted, thi nu blev han stadig mere og mere syg af Vattersot ligesom daglig flere og flere af Folkene.

Vi havde havt det Held, at vore Ræer var bleven liggende paa Rælingen, da Sejlene blæste bort, og Kaptajn *Christopher Boye* lod nu hugge en Fokkemast og en Sejlraa til. Vi havde ogsaa to nye Sejl ombord. Han lod derefter tømre et Ror af en 7 Alen lang Bjælke, som de kalder Pentelbjælke, og slog Bolte ud af Skibet til Kroge til Roret og lagde Jernlænger derom; det blev alt boret koldt. Men Sejlene kunde vi ikke tage ind igen, thi hele Takkelagen med dens Træer[1]) var borte.

Da vort lille Ror med store Anstrængelser var blevet anbragt og vort Sejl var hejst og rettet efter Vinden, fik vi Nordvest-Vind i en fjorten Dages Tid, hvilket bragte os lykkelig og vel fremad.

En Dag kort efter vor store Ulykke saa vi et stort tyrkisk Skib S.V. for os. Nogle af Folkene vilde hellere, at Tyrken tog os end at vi skulde dø af Sult, thi vi havde jo Kongens skriftlige Ord for, at vi skulde blive løskøbte af deres Magt, hvis den Ulykke skulde ramme os. Derimod bad jeg og mange andre denne Nat til Gud om at lade os slippe og komme dem af Sigte, hvilket ogsaa blev os forundt.

---

[1]) „Træer“ er det gamle danske Ord for Stænger, Ræer osv., som senere blev fortrængt af „Holt“.

Dagen efter Ulykken blev der sendt Folk ned i Brødrummet for at undersøge, hvad der forefandtes af Levnedsmidler. De fandt kun nogle faa Smuler, og selv disse var fordærvede af Kakerlaker, som der vrimler af ombord og som i Indien flyver ud paa Skibene om Natten. Da dette blev meldt til Skibets Raad, vilde min Kaptajn *Christopher Boye* og flere andre, at vor Hovmester *Peter Frandsen* skulde hænges, men da Købmændene var hollandske ligesom *Peter*, var de af anden Mening, og de blev enige om, at han skulde straffes senere, hvis vi slap derfra med Livet.

I Kahytten led de samme Kvaler som vi andre paa Grund af Mangel paa Føde, thi alting var blevet ødelagt, og vi havde kun denne Smule fordærvet Brød. Gubernator [Henrik Hess] havde to Dyr, en Hjort og et stort indisk Svin hjem med sig, men vilde paa ingen Maade lade dem dræbe, selv om han havde sin egen Død for Øje. Folkene aftalte da en Aften, at de vilde dræbe disse Dyr, og man mente, at de høje Herrer i Kahytten ikke vilde spise selvdøde Dyr. Om Morgenen blev det saa foregivet, at Dyrene var omkomne i Mørket om Natten ved egen Skyld. Men glade blev de høje Herrer alligevel ved at spise de „selvdøde“ Dyr, thi der var nu Nødstilstand ombord, og de delte Kødet med os. Sent en Aften tilbød en Hollænder ved Navn *Jon* at dræbe Katten, for at vi kunde spise den. Men jeg sagde, at jeg vilde vente noget, før vi greb til den Udvej. Vi havde tilstrækkeligt Drikkevand og et Fad med Fedt,

som Kokken havde tænkt at sælge til Skomagere, men som han overlod til os alle. Sammen med Brødkrummerne slog det lidt til baade i og udenfor Kahytten.

Da vi havde havt Nordvestvind i 14 Dage og var kommen saa langt paa Hjemvejen, at vi kun havde 100 Mil tilbage til England, fik vi stærk Modvind fra S.O. og Ø., der slog os ud af Kurs og drev os N.V. langt bort fra Land, saa at vi tilsidst kun var 150 Mil her fra Island. Den 4. Søndag efter Paaske [15. Maj] blev jeg kaldt ind i Kahytten og spurgt tilraads, om vi skulde sejle til Island, hvis Vinden holdt sig. Men jeg sagde, at det langtfra var raadeligt, eftersom vi næsten var uden Ror og Sejl, thi hvis det Ror vi benyttede blev ubrugeligt, vilde vi komme i den største Livsfare, og da jeg havde paavist dette og anført mange andre Grunde, opgav de Tanken om at sejle til Island.

Da der var taget Beslutning om denne Sag, gik jeg bort og sagde, at vi med Guds Naade snart vilde faa Hjælp. Lidt efter fik vi atter N.V. Vind med Taage og Slud.

Men der var en stadig voxende Jammer og Elendighed ombord paa Grund af den Vattersot, som angreb Mandskabet, og af hvilken man blev oppustet som en Blære; medens vi drev omkring der i 8 Uger, mistede vi 15 af vore bedste Folk, før vi fik Land isigte; de blev indsvøbte og kastede i Søen, og en Psalme sunget over dem paa kristelig Vis.

Næste Søndag før Christi Himmelfartsdag [22. Maj] omtrent ved Sextiden om Eftermiddagen saa vi Land. Det var en Ø, V. for England, som kaldes Scilly.[1]) Der blev stor Glæde ombord, alle takkede Gud og mange af dem, der laa syge, slæbte sig op paa Dækket. Men da Natten var for Haanden, syntes Styrmændene og Skibets øverste Befalingsmænd, at det var bedst at søge tilsøs for Natten og styre fra Land, eftersom man kunde vente at støde paa Grunde tæt inde ved Land.

Næste Morgen var alt Land forsvundet. Vi fik stærk Storm fra N.V., der varede i otte Dage, og og i dette Uvejr mistede vi vort lille, skrøbelige Ror, som havde været os til stor Nytte i Modvind, men ikke i Medbør, og vi var da atter igen i den største Fare. Vi vidste ikke om vi var ved Frankrig, England eller Irland, thi disse Lande ligger tæt ved hinanden og har rød Ler paa Havbunden ved Kysterne.

Da Stormen fra N. V. endelig lagde sig, gik Vinden til S. O., og da Styrmændene loddede ved Midnatstid, fandt de 28 Favnes Dybde. De lod da Ankeret falde og Ræerne fire ned til Rælingen, men paa Grund af Udmattelse hos Mandskabet maatte de lade Sejlskøderne hænge i Søen, thi der var kun tre Mand paa Benene. Selv min Kaptajn *Christopher Boye* var nu ogsaa i Køjen, men mindst de 8 sidste Dage, før han lagde sig, havde han krøbet om paa sine Knæ.

Tidlig næste Morgen hørte jeg Kahytsdøren

[1]) Scilly-Øerne, 50 Kilometre ud for Englands sydvestligste Spids.

paa øverste Dæk blive lukket op, saa hørte jeg intet mere, før en kom hen til mig, — jeg havde laant min Seng til min gode Ven *Anders Olufsen.*[1]) Det var Gubernator *[Henrik Hess]*, som stod derude og spurgte, om jeg kunde komme ud til ham. Jeg svarede, at det kunde jeg vel, hvis han vilde hjælpe mig. Da jeg kom ud, sagde han, at vi var i stor Fare, thi vi vidste ikke, hvor vi var. Jeg sagde, at vi maatte vel snart se Land. Han førte mig tværs over Skibet til Styrbordssiden. Det var Bygevejr med Solskin imellem. Jeg sagde, at det forekom mig, at jeg saa Land dér, hvor jeg pegede med Haanden. Han svarede Nej og sagde, at han vilde holde en Rosenobel mod en Daler. Dette stadfæstede vi med Haandslag. Kort efter drev Bygen over og Solen skinnede frem paa en dejlig hvid Mur i Land. Han gik da bort fra mig og raabte „Land! Land!“ og klappede i Hænderne. Da lovpriste alle Gud med stor Glæde. Jeg blev ledet hen til Kanonerne og affyrede 15 Skud, thi Kanonerne var ladte. Mester *Joris*, vor første Styrmand, sagde at det var Irland, som ligger 29 Mil V. for England, omflydt af Havet.[2])

---

[1]) Den Seng, som var blevet lavet til ham i Ostindien. Anders Olufssen havde ogsaa været ombord paa „Christianshavn“ paa Udrejsen, se S. 13.

[2]) I Mads Rasmussens Rejsejournal omtales den hele Rejse kun med følgende Linier. „D. 4. Martii passerede vi Linien paa Hjemrejsen i Norden, og leed vi megen Nød og Angest i Skibet fra d. 4. Martii til d. 1. Junii, som varede i tolf samfelde Uger og 4 Dage, at vi ikke saae andet end Himmel og Vand, Himmelen som et Dekke, og Vandet, som da var bleven mange vores Grav. Vi leed Sygdom, vi havde stor Storm, og med vore Hænder selv udkaste endeel af Skibets Redskab og Stor-Masten, vi leed stor Tørst, vi forsøgte stor Sult, at mange deraf døde, og var dog intet videre kommen, end vi da omsider kunde see Irland. D. 1. Junii Onsdag for Pindsedag ankom vi til Caput Irland, og var i Skibet intet mere end en Sek med Risengryn.“ (D. Mag. I. S. 111).

En Mand fra Byen Youghal[1]) var gaaet ud at spadsere paa et Næs, der strakte sig østpaa, da han hørte Skuddene og saa vort Skib, skøndt vi var omtrent to Mil fra Land. Han skyndte sig ind til Byens Øvrighed og fortalte, at han havde set et stort Skib, som stadig affyrede Kanonskud, og at det forekom ham, at dets Takkelage var saare lille. Havne-Lodserne fik Befaling til at skaffe Oplysning om Skibet. De to Lodser, *William* og *Robert* sejlede, hver paa sin Sildeskude, omkap ud til vort Skib, thi de ventede, at den, der kom først, vilde erholde en stor Pengebelønning. Men Vejret var uroligt med Byger og Vindstød, og vi kunde ikke tro andet end at de maatte kuldsejle, indtil den ene opgav Sejladsen og Fortjenesten. Han, som kom ud til os, raabte højt, hvorledes det stod til hos os, og hvorfra Skibet var? Vi svarede ham i al Korthed, og at vi blot ønskede at faa Skibet bragt i Havn. Han tilbød sin Hjælp og forlangte et Tegn og et Pant af Skibets Chef paa, at vi ikke vilde benytte os af andre end ham, og Kaptajn *Sixt Jacobsen*, „Perlens“ egenlige Kaptajn, gav ham som Pant sin røde Fløjls Pung med et vedhængende forgyldt Signet, som, naar al Aftale var opfyldt paa begge Sider igen skulde være frit og indløses af Kaptajnen.

Som jeg tidligere har omtalt, var der hver Dag død nogle af Besætningen ombord, de allerfleste var dødssyge, den ene kunde ikke bringe den anden Hjælp, end ikke hente dem noget at drikke,

[1]) Youghal er en lille By omtrent midt paa Irlands Sydkyst.

saa at man kun hørte afmægtige Jammerklager overalt baade af Sult og af Sygdom. Ingen af Lodserne havde Fødemidler med sig, med Undtagelse af en uopskaaren Torsk, som strax blev kogt og uddelt til 117 Mand; mig tilfaldt det forreste Finneben og en Smule Kød hængende derved, hvilket jeg tyggede op altsammen.

Folkene i Lodsbaaden fik vor Baad bragt i Vandet ved Hjælp af nogle af vore Folk, som knap havde Kræfter nok til det Arbejde. De hejste saa min Kaptajn *Christopher Boye* ned i den, siddende i en Stol, samt Præsten og nogle andre, som ikke paa nogen Maade kunde hjælpe sig selv. Da min Kaptajn var kommen i Baaden, stirrede jeg ned paa ham, raabte til ham og bad ham huske paa mig, hvis han og jeg levede, saa at jeg kunde komme i Land hurtigst mulig. Men han vinkede til mig med et Tørklæde og lovede, at hvis han levede, skulde det ske, saa hurtigt det kunde lade sig gøre. Før vi skiltes fra dem, tog vi en hjærtelig Afsked med dem, idet vi overgav det i Guds Haand og Villie, om vi nogensinde skulde mødes igen.[1])

To af vore Folk døde, inden de naaede ind til Land og to andre strax efter ved deres første Maaltid, da de fik fersk Føde at smage i Land. Vore Folk fik en kærlig Modtagelse i Byen Youghal og blev beværtede med al Slags Mad og herlige Drikke. Min Kaptajn *Christopher Boye* levede 2 Nætter og døde saa. Han fik en hæderlig Bi-

[1]) Præsten og Kaptajn Boye blev ført i Land d. 3. Juni.

sættelse, der kostede 300 Daler. Den store Jærnklokke, hvor med der ikke var ringet i 13 Aar, blev brugt paa hans Begravelsesdag med andre passende Ceremonier, ham til den sidste Ære og Honnør.

Da dette skete, var jeg endnu ikke kommen i Land. Natten efter at vor Baad var roet ind, blev den sendt tilbage af Byen Youghals Øvrighed med al Slags Mad og Drikke, nemlig: 2 hele Oxer, 12 slagtede Faar, 12 Tønder Strong Beer, 2 Tønder Tvebakker, 2 Tønder Skonroggen,[1] 1 Tønde Smør, 3 Tønder Vin, hvoraf 1 med fransk Brændevin, 2 med spansk Vin og den tredie med fransk Kirkevin. Dermed fulgte nye Tallerkener, Hvede, Salt, Eddike, Kar og Kander. Endvidere Urter og Lægeplanter, mange Slags destillerede Vine og Tobak.

Med samme Baad kom nogle faa af vore Folk tilbage sammen med de Irlændere, som skulde ro os ind. Desuden blev der paa Stadens Raadhus udtaget 100 Mand, som skulde danne en Beskyttelsesvagt for vort Skib, medens Sundheden ombord var saa daarlig, og Skibet ikke var bragt i Havn. Disse 100 Mand aflagde Ed paa at holde ærlig og retskaffen Vagt uden al Svig. De skulde ogsaa, naar de var i Land og hørte Skud fra Skibet, i største Hast tage derud; thi det traf sig netop paa den Tid, at en berygtet Sørøver og Fribytter krydsede i Farvandene og øvede Vold mod Handelsskibe og fredelige Søfarende og var ved Ran og Manddrab en Skræk for dem. Han blev al-

[1]) Skonroggen (plattysk) er haardt Skibsbrød, Tvebakker, af sigtet Rugmel.

mindelig kaldet Kaptajn *Compan*, var af flamsk Herkomst og havde en Flaade paa 7 Skibe. Han var en erfaren Mand, udmærket Sømand og en vældig Sviregast. Generalstaterne i Holland, hvor han havde Kone og Børn, havde skrevet ham til, om at afholde sig fra sine onde Gerninger og havde tilbudt ham en Stilling som Admiral samt Adelsrettigheder i Holland; dermed fulgte ogsaa en kærlig Skrivelse fra hans Ægtehustru. Men han vidste godt, hvor meget deres Tilbud og Raad var værd og vovede derfor ikke at modtage det. Hans Trommeslager *Cornelis* blev, syg af Skørbug i Hovedet, bragt i Land i Youghal, hvor han fik Kost og Tæring hos os og rejste siden til Danmark med „Perlen". Han fortalte os udførlig om hele hans [ɔ: Compans] Færd ombord og i Land, hvorledes han lod holde Gudstjeneste ombord Morgen og Aften og paa mange Maader overholdt kristelig Skik, men alligevel vedblev med sine umenneskelige Røverier og Overfald.

KAP. XXX

Nu vender jeg tilbage til, da de omtalte Fødemidler blev bragt ombord og vi skulde nyde fersk Føde. Inden der kunde blive tillavet et egenligt Maaltid, gav vor Hovmester alle Lov at vælge, hvad de ønskede at faa først af Mad eller Drikke. Nogle bad om Brød, andre om Ost, andre om Æg. Jeg bad om en Drik Øl, og da jeg havde

drukket omtrent en Pægl, rakte jeg Halvpotkanden med Resten til Hovmesteren, og blev derpaa hjulpet op paa Dækket og frem i Gallionen, hvor jeg viklede et Reb om begge Arme og satte mig paa en Stol. Jeg var da omtrent en Times Tid fuldstændig bevidstløs og anede intet som helst om, hvad der gik for sig omkring mig. Da jeg endelig kom til Sands og Samling igen, forekom det mig, som om jeg var befriet for et helt Bjærg, og som om Gud havde givet mig nyt Liv. Da jeg igen kom ned under Dækket, blev de andre forbavsede ved at se mig ilive, thi de troede at jeg laa død etsteds, thi 2 Mand var døde i den korte Tid jeg var borte. Kort efter døde min gode Ven *Erik Lange*[1]) og den brave gamle Mand *Niels Geertsen*;[2]) saaledes mistede vi den ene efter den anden. Fra den Tid vi sejlede fra Indien og til vi kom i Havn, døde i alt 35 af vore bedste Folk, hvoriblandt *Jacob* Styrmand, *Niels Geertsen*, den første af Assistenterne; hans Stedsøn *Anders*, Mester *William* Bartskærer, den ene Sejlmager og vor Konstabel *Søren Knabstrup*, en meget voldsom Mand.[3])

Det varede næsten 8 Dage, inden der blev lavet et Nød-Ror af Fyrretræ for at bringe Skibet i Havn, naar der kom Springflod, thi derpaa maatte vi vente, da der var tre Rev tværs for Havne-

---

[1]) Niels Lange var vistnok Bøsseskytte og havde været i Indien lige siden 1618.

[2]) Underkøbmanden Niels Geertsen, se Side 15.

[3]) Mads Rasmussen fortæller: „af 143 Matroser og Under-Officerer vare ikkun overblefne 75 Siæle, som dog en Part boede i en legemlig siug Bolig". (D. Mag. I. S. 112).

mundingen, hvor man skulde løbe ind, og som var betegnede med forankrede Tønder som Sømærker.

Dagen før vi fik vort store Skib i Havn — det stak 22 Favne[1]) med Fragten, var 7 Favne bredt mellem Rælingerne paa øverste Dæk, 7 Favne fra Skansen til Havfladen, 40 Favne langt og havde samme Højde til Mastetoppen — saa vi to store Skibe omtrent en Sømil tilhavs, men set fra dem syntes vi at ligge under Land. Der blev strax skudt, og de 100 Edsvorne kom strax ud til vort Skib for at forsvare det, men Gud lod i sin Naade Skibene sejle bort. Det var Kaptajn *Compan*, der senere, da han erfarede, hvorledes vi var stillede, skal have været meget ærgerlig over at have ladet os slippe sig af Hænderne.

Lørdag efter Pinse [11. Juni], Kl. 9 om Formiddagen blev vort Skib af den Havnelods, som først var kommen til os, og under hans Kommando uden Skade paa Skib og Gods for den fastsatte Betaling bragt over de nævnte Rev og lagt for Anker, hvor der var den bedste Ankerplads nogen kunde ønske sig. Medens denne Indsejling stod paa, var saa at sige alle Byens Indbyggere ude paa Stranden, baade dem paa Bysiden, saa vel som alle Folk fra Landsbyerne paa den anden Side af Floden lige over for Byen. Det var en yndig og herlig Egn, hvor man saa hen. —

Da Indsejlingen begyndte, bad vor Lods først

---

[1]) Her maa vel højst menes Alen?

alle om at knæle til Bøn og bede Gud om Lykke til et heldigt Udfald. Da der var holdt Bøn, befalede han alle at tie, og at ingen maatte sige et Ord, før Skibet var over Revlerne, men staa stille langs Rælingen paa begge Sider, saa at Rorgængeren ikke hørte nogen anden Stemme end Lodsens. Da vi slap over det inderste Rev, udbrød Lodsen og alle ombord i et mægtigt Jubelraab, som enstemmigt og med blottede Hoveder blev besvaret fra Land af den store Menneskemængde. Tilsidst takkede alle ombord Gud i al Ydmyghed, for at vi lykkelig var kommen i Land. Saa blev der skudt med Kanoner, blæst og trommet, og vi blev ført i Land paa den smukke sandede Strandbred, hvor der var samlet en stor Mængde Mennesker.

En brav Kvinde ved Navn *Elisabeth*, der var gift med en Skibskaptajn ved Navn *William Grayer*, gik hen til mig, efter at hun havde set sig om i vor hele Skare, tog mig i Haanden, saa lidt paa mig, og spurgte mig hvad jeg hed og hvad Landsmand jeg var. Da jeg havde fortalt hende det, spurgte hun mig, om jeg vilde følges med hende og betro mig til hendes Pleje og Omsorg. Jeg modtog hendes Tilbud med Tak. Hun ledede mig saa ved Haanden som en Moder sit lille Barn, og mine syge Kammerater stirrede efter os. Da jeg kom i hendes Hus, bød hun mig velkommen til alt hvad hun kunde gøre for mig, og satte fersk Mad for mig og godt Øl, skar selv Maden for mig og sagde, at hendes salige Fader havde havt den

samme Skade paa sin højre Haand som jeg, og ved Mindet om hans Lemlæstelse var hun, da hun saa mig, bleven tilskyndet at gøre godt imod mig. Hun bad mig om at tillade hende at opsøge endnu en Mand, for at vi kunde være to i samme Pleje. Hun gik da ud og kom igen med vor Hovmester, *Peter Frandsen*. Hun beholdt os under sin moderlige Pleje og Omsorg i samfulde 11 Uger.

KAP. XXXI

Nu er at berette, at Kaptajnen paa „Perlen“, *Sixt Jacobsen*, var ærgerlig paa fem af os, som ikke vilde ligge i Sygehuset, hvor der naturligvis maatte være megen Uro, hvor 52 Mand laa syge, alle ude af Stand til at hjælpe sig selv. Han truede os med, at vi skulde faa Lov til at betale for os selv, ikke en Penning vilde han betale for os, naar vi forsmaaede hans Tilbud og Kompagniets naadige Velgerning, hvilket var en stor Usandhed, thi vi troede først, at enhver af os havde Lov til selv at skaffe os Vært og Logis, hvor han kunde. De fem Mand var Præsten Hr. *Matthias*,[1]) Hovmesteren *Peter*, *Christian Johansen*, *Anders Olufsen* og jeg, *Jon Olafsson*. Jeg kom hurtig til at

[1]) Præsten Hr. Mads Rasmussen kom til at bo hos en dansk Kvinde, Anne Bagers, hvor han laa syg i elleve Uger: „Kom da omsider saa vidt, at ieg dette mit udmattede Legeme opreise kunde fra Sengen, dog i samme Svaghed af den salte Sø forgik mig min Lugtelse, at jeg fra den Dag og indtil denne Dag ei haver haft nogen Lugtelses Brug“. Han fortæller, at Folkene blev befængt med en forfærdelig Sygdom: „levendis Orme faldt af deris Laar og Legemer med allerstørste Ynk og Elendighed at see“.

savne min kjære faderlige Ven, Kaptajn *Christopher Boye*, som i Herren var hensovet.

Landets Folk søgte at gøre os Opholdet behageligt paa alle Maader. De fleste velhavende Folk i den nærmeste Omegn besøgte os af Barmhjærtighed og bragte os Mad og Drikke, Vin og Frugter til Forfriskning, ja endog mange adelige Mænd, højbaarne Fruer og Jomfruer, baade engelske og irske, besøgte os med stor Høflighed og Nedladenhed og priste Gud, som havde bragt os levende ud fra en saa stor Fare. Vi fik ogsaa Besøg af en højfornem Greve, nemlig Greven af Cork, som var den fornemste af de tre Grever, der førte Regeringen over Irland paa den engelske Konges *Caroli* Vegne og blev kaldt Præsident.[2]) Han var ledsaget af sin kære Frue med to Børn, de skænkede 3 Jacober, som er lig med 12 Daler, til vore Folk, som Drikkepenge. Næsten hver Dag fik vi Besøg af Fremmede, som gav os Drikkepenge, hvorfor vi daglig holdt Gilde med Musik og stor Glæde. Greven indbød Halvdelen af Folkene til at besøge sig i Cork, og da vi kom til hans Slot, fik vi en herlig Modtagelse og blev trakterede med Mad og Drikke og meget andet godt paa den elskværdigste og kærligste Maade, 3 Dage og 3 Nætter. —

Da vi kom tilbage, sendte Befalingsmændene de to Herremænd, som havde været ombord paa „Perlen“ *[Søren Harboe* og *Arend von Kalden]* til

2) To Maaneder før Jon Olafsson kom til Irland var Kong Jacob I. død den 27. Marts 1625 og efterfulgt af sin Søn Carl I.

Danmark for at berette Kongen og Kompagniet om vor Ulykke og Skade og bringe Breve fra os til Slægt og Venner.

KAP. XXXII

Disse Herremænd rejste tidlig om Sommeren fra Irland til London, hvor de blev opholdt i en hel Maaned paa Grund af en Farsot, som rasede dér og var saa hæftig, at man regnede ud, at der i en halv Maaned døde 600 Mennesker daglig. Den ene af disse Adelsmænd blev ogsaa syg i London, hvorved deres Hjemrejse blev forsinket, men tilsidst kom de dog i god Behold til Kjøbenhavn og berettede det ostindiske Kompagni om vor ulyksalige Hjemrejse og om alt andet, som vedrørte os. Men Kongen var da nylig rejst til Tyskland for at kriges med Kejseren og Papisterne.[1]) Denne Krig fik et sørgeligt Udfald, Danmark til stor Skade, thi Kejserens Krigsmagt faldt ind i Holsten og Jylland med Sværd, Ild og Ran, ødelæggende og brændende i Byer og paa Land, med Drab af Mænd og Voldtægt af Koner og Jomfruer, som Krigsfolks Sædvane er.

Af denne Grund blev Kompagniet hindret i strax at sende os Hjælp og det, som vi havde anmodet om, hvilket især var: Mast, Takkelage, Sejl, Ræer og Ror til „Perlen“, og desuden mange andre Ting, som vi trængte til, baade Proviant og andet.

---

[1]) I Maj 1625 rejste Kongen til Holsten og var det meste af Aaret i Tyskland under Krigen.

Paa samme Tid rygtedes ogsaa vor sørgelige Rejse i Holland. Da lod en Hollænder, som hed *Simon Johansen*,[1]) der havde været vor første Købmand paa Udrejsen, og som nu var bosat i Holland, alt det skaffe tilveje, som han hørte vi manglede, og bragte det til os i Irland sent om Sommeren paa Skib, tilligemed udmærket Proviant, længe før de Danske bragte det fra Kjøbenhavn. Han satte selv „Perlen“ fuldstændig i Stand med sine Arbejdere, saa at den laa klar til at sejle, da Hjælpen fra Danmark kom. Denne *Simon Johansen* havde før sejlet omkring hele Jorden med Hollænderne og var godt kendt i mange Lande.

KAP. XXXIII

Da Herremændene var bortrejst, havde vi stadig Fremmede i Besøg. Blandt andet kom en rig Mand af dem, man kalder Gentlemen, en Slags halvadelige Herrer, til os langt inde fra Landet, vel 30 Mil. Han opholdt sig hos os i 14 eller 15 Dage, baade ombord paa Skibet og i Land, og holdt daglig Gilde for os. Engang da han sad og drak sammen med vor Rektor[2]) og flere andre i et Hus i Land, tog han sin Pung frem, i hvilken han sagde at have havt 60 Rosenobler i purt Guld, foruden andre Penge i Sølv, som han alle havde

[1]) Se Side 14 ff.

[2]) Det er første Gang Christopher v. d. Mohlen (Møllen) nævnes som Passager paa Hjemrejse med „Perlen“, efter at han var bleven afløst af Roland Crappe.

spenderet, og nu var der kun fire Rosenobler tilbage, som han maatte beholde til Tærepenge paa Hjemrejsen, thi han skulde sættes over tre Floder, og det kostede ham én Rosenobel at sættes over hver af dem. Han hældte disse 4 Rosenobler ud i sin hule Haand og holdt dem frem for Morskabs Skyld. Men vor Rektor slog af Kaadhed under hans Haand, saa at alle 4 Rosenobler fløj ham ud af Haanden over Bordet og ned under dette paa Gulvet, hvorved der, som ventes kunde, opstod Klammeri imellem dem, saa at de sprang op fra Bordet og vilde slaaes, hvilket dog blev forhindret ved de Tilstedeværendes Mellemkomst. Man syntes, det var ilde gjort af Rektor til Løn for den Godhed, som denne Gentleman havde udvist mod os. Der blev strax søgt efter de 4 Rosenobler baade under Bordet og andre Steder i Huset, men man fandt kun tre af dem, én manglede og blev aldrig funden. Derefter rejste den rige Mand hjem.

Der opstod det Rygte mellem os, — om det var sandt eller ej, véd jeg ikke, — at vor Rektor selv havde stjaalet det manglende Guldstykke, og jo længre Tiden gik, desto stærkere blev dette Rygte og blev almindelig troet. Nu gik der en Tid, medens *Simon Johansen* med sine Folk og os var i Færd med at tiltakle „Perlen“. Størstedelen af os var kommen ombord, men formedelst Grundene ved Indsejlingen kunde Skibet ikke bringes ud af Havnen, men maatte vente paa næste Springflod. Der blev paa den Tid atter talt om det Rygte, at Rektor havde taget det før omtalte Guldstykke,

og *Hans Kok*, om hvem jeg før har berettet[1]), og som ikke nærede Venskab til Rektor, sagde, at nu skulde han bringe dette Rygte til at forstumme. En Morgen da Rektor laa i sin Seng i Kahytten, kom *Hans* løbende derind med en stor sortskaftet Kniv i Haanden, som han jog ham i Brystet under Kravebenet, saa at han laa død tilbage i Sengen.

Derpaa foer *Hans Kok* hel rasende og fortrukken i Ansigtet igen ud af Kahytten og foer efter os paa Skibets øverste Dæk med den blodige Kniv i Haanden. Her gik han stolt frem og tilbage og truede enhver med mange frygtelige Trusler og Skældsord. Sex eller syv Mand kastede sig over ham alle paa én Gang, men han rystede dem af sig som ingen Ting. Endelig kom han hen til mig, hvor jeg stod, greb mig med den ene Haand i Trøjen og truede mig med den blodige sortskaftede Kniv. Der var ikke andet at vente, end at han vilde støde mig ned. Jeg bad for mig saa godt jeg kunde, men han ænsede mig kun lidt, blev ved at true, indtil han tilsidst ved Guds Naade veg bort fra mig og igen begyndte at gaa rasende op og ned ad Dækket, idet han svang Kniven, saa det var frygteligt at se, og raabte, at han kunde slaa os alle ihjel, hvis han vilde. Vi søgte at berolige ham med venlig Tiltale, lovede at bede godt for ham, saa at han ikke fik den haardeste Straf for Ugærningen, men en mildere Straf, hvis han vilde være fredeligere.

Herved blev han roligere, og tilsidst lod han

---

1) Se Side 134.

sig nogenlunde villig tage til Fange af os, som nu var blevet mange om ham. Han blev saa forude ved Ankerspillet sat i en Stok med Benene og fik Haandjærn paa. Kort efter at vi var gaaet fra ham agterud og der kun var nogle faa tilbage hos ham for at holde Vagt over ham, siger han til dem, at han vilde vise dem, hvilken Kraft de Reb, som han var bundet med, havde til at holde ham fast, og i det samme rystede han dem af sig i deres Paasyn. Han gik saa atter frem og tilbage med rasende Fagter og truede med at slaa hver eneste Mand ihjel ombord. Jeg gik da hen til ham og talte nogle venlige Ord til ham, hvortil han svarede, at hvis vi og vore Befalingsmænd paa Tro og Ære vilde love ham, at han ikke skulde komme i Galgen, men blive halshugget med Sværd for sine Misgerninger, skulde han forholde sig rolig.[1]) Alle lovede ham det. Men da gik det op for os af hans Ord, at han havde forskrevet sig til Djævelen paa 21 Aar, og at dette var det tyvende, thi han gik hen til Rælingen, tog et Blad Papir eller en Tavle ud af Barmen og kastede det langt ud i Søen og sagde, at nu havde Djævelen ikke noget over ham at sige, da de fastsatte 21 Aar ikke var forbi, og at han derfor var vel tilfreds med at dø for sine Misgærninger. Han blev nu atter sluttet i Jærn og senere ført i Land og indsat i et Fængsel med Vagt udenfor. Nogle Dage efter blev han dømt til Døden efter irsk Lov. Da han blev ført

---

[1]) Der var større Skam forbunden med Døden ved Hængning end ved Henrettelse med Sværd. Se Jon Olafssons Oplevelser. I. 43.

til Retterstedet og saa Galgen, forstod han, at han skulde hænges og sagde, at hans Landsmænd og Overordnede havde bedraget ham, da de havde lovet ham, at han skulde blive rettet med Sværd; hvis han havde vidst, at han ikke kunde stole paa dem, skulde de ikke saa let have faaet ham fanget. Irlænderne skyndte sig med at hænge ham, og saaledes endte han sit onde Liv og døde uden Anger.

Dette skete sent om Sommeren, efter at vi den 6. eller 7. Søndag efter Paaske løb ind i Havnen ved Youghal 1625. Der skete ellers ikke noget mærkeligt i dette Tidsrum, saa vidt jeg kan huske.

Da „Perlen“ var fuldstændig sejlklar og istandsat af *Simon Johansen* og hans Folk med vor Bistand, vilde han sejle bort og lade „Perlen“ slæbe ud af Havnen engang ved høj Flodtid; men Forsøget mislykkedes fuldstændigt, og „Perlen“ maatte blive der endnu længere. Paa den Tid eller lidt senere kom der Skib fra Kjøbenhavn, som det ostindiske Kompagni havde udsendt til os med Proviant og hvad andet der behøvedes til Istandsættelse af „Perlen“. Kaptajnen paa dette Skib var den samme, som var med os paa Udrejsen til Indien med salig Kaptajn *Christopher Boye.*[1])

Da „Perlens“ Ophold blev saa langvarigt og der var kommen en Mængde Søfolk, som vilde hjem med den — thi *Simon Johansen* vilde lade sine Folk tage til Kjøbenhavn med sig, for at faa godtgjort sine Udgifter hos det ostindiske Kom-

[1]) Hvem der menes hermed, vides ikke.

pagni — syntes Kaptajn *Sixt Jacobsen*, at der var for mange Mennesker ombord og Provianten næppe tilstrækkelig. Han befalede derfor, at de Folk, der var taget med som Passagerer fra Indien og ikke hørte til Skibets Besætning, skulde gaa fraborde og selv skaffe sig Skibslejlighed hjem. Blandt disse var jeg. Da vi nu længtes meget efter at komme hjem til Kjøbenhavn, og da vi ikke vidste, hvor længe „Perlen“ vilde komme til at ligge dér, samt ogsaa fordi *Sixt Jacobsen* ikke vilde betale Kost-Penge af Kompagniets Kasse til nogen af os, som havde ligget i Land under vor Sygdom, af hvilke 5 døde; og endelig ogsaa fordi vi ikke havde Lyst til at leve sammen med den blandede Besætning af forskellige Religioner, som nu var ombord paa „Perlen“, nemlig Papister, Kalvinister, Gendøbere, Jesuiter og andre — saa lod vi Kaptajn *Sixt Jacobsen* raade.

Vi 53 Mand, som havde været Passagerer med „Perlen“ hjem fra Indien, hyrede et Skib fra Irland om Efteraaret Anno 1625, der førte os til den nordlige Del af Helgeland i Norge, hvor vi kom lidt før Vinteren begyndte, og hvorfra vi rejste, snart tilsøs snart tillands over Norge og Jylland til Kjøbenhavn, hvortil vi, efter en møjsommelig Rejse ankom 14 Dage eller 3 Uger efter Vinterens Begyndelse.

Vi havde efterladt al vor Ejendom ombord i „Perlen“, undtagen den Smule, som vi førte med os til Tæring paa Rejsen, og som næsten var op-

brugt, da vi kom hjem. Men alt andet, hvad vi ejede, havde vi ladet blive tilbage, fordi vi troede, at den snart vilde følge efter os, hvilket dog ikke skete.[1]) Alt mit Gods var i min gode Kaptajns, salig *Christopher Boyes* Forvaring. Da jeg kom til Ulykke i Indien, blev det alt i Vidners Nærværelse taxeret og opskrevet efter den indiske Taxt, og Kisten med hele dens Indhold blev i alt vurderet til 600 Rdlr. Den blev saa baaren ned i Kahytten for at overgives mig, hvis Gud vilde, at jeg kom mig igen, eller til mine Arvinger, i Fald jeg døde, og dette vilde sikkert ogsaa være sket, hvis Gud havde givet min salige Kaptajn et længere Liv, thi han var en brav og retskaffen Mand og vilde aldrig tilegne sig noget med Urette. — Naar de indiske Varer kommer til Kjøbenhavn, bliver de dér solgt for ti Gange saa meget, som man har givet for dem i Indien, saa at det, der købes i Indien for én Rigsdaler, sælges i Kjøbenhavn for ti Rigsdaler.

Da vi kom hjem til Kjøbenhavn, var vor Konge draget til Tyskland i den Krig, som han paa Lutheranernes Vegne førte med Kejseren, og under hans Fraværelse blev Riget styret af hans ældste Søn, Prins *Christian V* og Rigets Raad. Til ham indsendte jeg om Vinteren en ydmyg Supplication, hvori jeg bad om Hans Majestæts naadigste Bistand og Bestemmelse om at faa Erstatning for Lemlæstelsen af min Haand af det ostindiske Kom-

---

[2]) „Perlen“ afsejlede først fra Youghal 29. Juni 1626 og kom til Kbhvn. 30. Juli.

pagni efter Artiklernes Indhold, eftersom jeg var fuldstændig ude af Stand til at forsørge mig selv med mine Hænders Arbejde.[1]) Paa samme Maade androg jeg om, at det vilde behage Hans Majestæt at se i Naade til mig arme og fattige Mand, saa at der maatte blive mig anvist en af Kgl. Majestæts Gaarde i mit Fædreland til Livsophold eller andre kgl. Indtægter her i Landet [ɔ: Island], eftersom jeg havde været i Hans Majestæts Tjeneste i fulde 11 Aar.

Paa denne min Ansøgning fik jeg et godt og gunstigt Svar fra den naadige Fyrste, som tilstillede mig et Missive til Høvidsmanden over Island, at at han saa hurtig som mulig skulde sørge for mig. Hvilket Brev lød som følger:[2])

C5tus V: G: T: Wider att efftersom Neruerende JON OLUFFSEN Islender sig for Os vnderdanigst beklager huorledes hand ehn thid lang schall haffue veritt wdi Hans Kong. Mayttz thieniste och siden medveritt paa den ostindiske reise, huor hand schall vere bleffuen lemmelest, saa hand sitt liffs ophold mett Naagen Arbeide icke schal kunde forhuerue, och han derfor nogen Jord der paa

---

[1]) Allerede i Skibsartiklerne af 1582 hedder det, at hvis nogen bliver „skudt eller fordærvet“, saa han ikke kan fortjene sit Brød, „da skal han forsørges af os og Kronen med Livsunderholdning efter hans Persons Lejlighed, saa at hans tro Tjeneste skal blive redelig belønnet ham“. I et aabent Brev af $^4/_7$ 1616 befaler Christian IV., at de Baadsmænd og Bøsseskytter, som „undertiden blifver udi vor tieneste saa kvedst och lemlæst, at de ikke selfver kan nerre dennem“ skal indtages i de tre Hospitaler i Roskilde, Helsingør og Slagelse for Husarme, i hvis Sted herefter skal huses Baadsmænd og Bøsseskytter, „som udi vor tieneste blifver kvedst och skamferit“.

[2]) Trykt i Uddrag i Norske Rigsregistranter, 5. Bd. S. 512. — Afskr. efter Norske Tegnelser i Rigsarkivet.

Island thil sin vnderholdning paa visse affgifft begierer, Da bede vi Eder och Naadigst begiere, att i effter samme hans begiering hannem befórderlig ehre att hand Naagen Jord derpaa forsch. Iszland for aarlig affgifft kand bekomme. Koldinghuss den 23. Martij Anno 1626.

Samtidig indsendte jeg en ydmyg Supplik til det ostindiske Kompagnis velvise Rhedere, hvori jeg androg, om at de af Naade og Barmhjærtighed vilde anvise mig noget til Livsophold til Erstatning for den Skade og for det Tab af mine Fingre, som jeg havde lidt paa Rejsen i deres Tjeneste, efter Artiklernes Ordlyd og Indhold, hvilket Andragende paa en Maade fik en gunstig Modtagelse hos nogle, medens andre ikke vilde tage Hensyn til det, saa at der var delte Meninger om hvorledes Erstatningen skulde beregnes, eftersom jeg havde mistet den højre eller den venstre Haand, eller beregnes endnu mindre end hele Haanden.[1]) Sagen blev derfor henlagt til Hans Kgl. Majestæts Afgørelse,

---

[1]) I de omtrent samtidige „Artickle och Ordinantzer“ for Skibet „Christianshavn“ 1639, der upaatvivlelig slutter sig til lignende af tidligere Dato, bliver de forskellige Lemlæstelser ligefrem taxerede: „Paa det enhver kan fægte og sig vove, som det sig bør, da, saafremt han derover nogen Skade bekommer, skal ham derfor gives och fornøjes som efterfølger:

For den højre Arm om han den mister	800	brabantske	Gylden
For venstre Arm	500	—	—
For et Ben.........................	450	—	—
For begge Ben	800	—	—
For et Øje	500	—	—
For begge Øjnene	900	—	—
For højre Haand	600	—	—
For venstre Haand	400	—	—
For begge Hænderne	1000	—	—

Mister ellers nogen sin Helbred og Sundhed, ham gives efter Doctorens Kjendelse“.

naar han igen kom hjem til Kjøbenhavn fra Krigen i Tyskland. Denne Krig havde denne Vinter en elendig og sørgelig Udgang, saa at Hans Majestæt af Danmark mistede hele sin og de Lutherskes Hær og kun slap bort med Nød og næppe, selv tredie. Tyskerne og Monsieur *Tilly*, som var Kejserens General, tog den danske Konges Lejr til Bytte med hele dens Indhold, og kort Tid efter faldt de med en stor Hær ind i vor Konges Riger og Lande, to eller tre Dage, efter at Kongen var kommen hjem. De kom uventet og fandt alt uforberedt, de brændte og ødelagde Byer og Fæstninger, stjal og røvede alt, hvad de kunde faa fat paa, mishandlede Befolkningen, baade Mænd og Kvinder, saaledes som de Relationer, der paa den Tid udgik i Trykken, noksom udviser.

Eftersom det stod saa elendigt til i Riget og Kongen var fuldt optaget af andre Ting, trak det ud med at forelægge Kgl. Majestæt min Ansøgning om Skadeserstatningen, saa jeg fik intet. Da jeg saa, at dette ikke vilde gaa, raadede mange af mine Venner mig til at give en paalidelig Mand i Kjøbenhavn min Fuldmagt til paa mine Vegne at indkræve og modtage, hvad Kgl. Majestæt maatte dømme Kompagniet til at udrede mig i Skadeserstatning. Jeg var nemlig fast besluttet paa at tage hjem næste Sommer til Island, dette mit fattige Fødeland, thi efter min Ulykke var al min Hu vendt fra Danmark og fra at opholde mig dér. Mine gode Raadgivere sagde ogsaa til mig, at visselig vilde Hans Majestæt vise mig Retfærdighed

efter Artiklernes Ord, naar han fik bedre Stunder, at tænke over Sagen.

Jeg gav derfor en Fuldmagt til min gode Ven og Velgører *Søren [Willadsen]* Skrædder.

JON OLAFSSONS FULDMAGT TIL SØREN SKRÆDDER.[1])

Kendest Jeg Jon Olafsson Barnnfød vd I Island och met dette her obne bref vitterligt giør for alle att Jeg annnamer og Tiltager Erlig og velagt Dannemand Sofrin Villattson Borger og Induoner her vdy Kiobennhafnn vdy Mitt sted og giffuer visseligenn fullmagt at annname og Opbere paa Myne Vegne Vdy Myn fraverelse lige som Jeg self personligenn tilsteder var, huis som mig Tilkommer effter Kongl. Maytt. Artyculer lyudelse for den store skade som jeg hafuer bekommet Vdy Compagnyens Tieniste pa den Ostindyaniske Reyse, som er 3 finger paa den høyre hand dy foriste, Item half domelfynger paa den venstre so vel som den Neste fynger, som er blefuenn krumm, denn lille fynger a [!] den samme hand er blefuenn styf. In Summa at Jeg ekkj er megtig at Knappe myne Kleder, meget mindre at fortiene mitt braud, som gud og dy Compagnyens herrer selfuer er vitterligt, og dy hafuer set met deris Øyenn. Her hos er min ydmyg bon at I gode herrer laader denne myn fullmegtid Sofren Villatsson oppbere og be-

---

[1]) Afskrevet efter Nr. 92, 4° i det Isl. lit. Selsk. Haandskriftsaml. i Landsbibliotheket i Reykjavík.

komme effter Artyculernis lydelse, so mange penge som I ville mig her vdy befordre, effter eders Christelig gemott, som I Kand andsuare for gud og Christeleg Ofrighed. Til beuising og Tryggelegre bekrefftelse at dette her vdy sandhed er setter eg mitt Nafnn met egenn hand her under. Achtum Kaupinnhafnn den 10. May A^{o} 1626.

Jon Olafsson Ostindyfar Islender[1]).

Men uagtet denne min Fuldmagt fik hverken han eller jeg noget som helst, skøndt han idelig bragte Sagen for Rhederne, og jeg maatte derfor bære min Ulykke og Lemlæstelse uden nogensomhelst Erstatning.[1]) Dertil kom, at „Perlen“ stadig ikke kom hjem til Kjøbenhavn. Jeg bad derfor ogsaa *Søren* Skrædder paa mine Vegne at modtage alt mit Gods, hvis „Perlen“ ikke kom, før jeg var rejst, og gav ham Fuldmagt dertil og til at sende mig det til Island. Men den Vinter og det Foraar jeg opholdt mig i Kjøbenhavn, kom Skibet ikke, hvilket forvoldte mig stor Bekymring efter alt det andet. *Søren* Skrædder vilde sikkert trolig have sendt det hele til mig, hvis han nogensinde havde modtaget det, thi han var en redelig Mand. Han skrev mig senere op til Island, at Kaptajn *Sixt Jacobsen* strax, da Skibet var færdig med at losse i Kjøbenhavn, var afsejlet til Holland, efter at han havde overgivet salig *Christopher Boyes* Gods til dennes Arvinger. Men om han

---

[1]) Det ostindiske Kompagnis Forhold var paa den Tid meget mistrøstige og det hele nærved at opløses.

havde overgivet mine Sager, som havde været i *Christopher Boyes* Varetægt, til disse Arvinger, sammen med det andet, eller om han havde ført det med sig til Holland kunde han ikke sige. Jeg mistede derfor alt og maatte gaa tomhændet derfra.

KAP. XXXIV

Da Foraaret var forbi og Sommeren begyndte, rustede de islandske Købmænd deres Skibe for at sejle her op til Island. Jeg tog med det Skib, som skulde sejle til Skutulsfjord. Jeg tog Afsked med mine gode Venner, Kammerater og Bekendte i Kjøbenhavn og gik saa ombord i Jesu Navn.

Efter nogle Uger kom vi saa i god Behold til Skutulsfjord.

Her følger den tredie Del af den brave, vidt berejste og forfremmede Mand *Jon Olafssons* Liv og Levneds Historie, der indeholder det, han oplevede den Vinter han opholdt sig i Kjøbenhavn efter hans Rejse til Indien, og endvidere det vigtigste, som skete efter at han var kommen tilbage til Island, sammenskrevet efter hans Søn *Olaf Jonssons* Beretning, saaledes som han kan huske det efter sin salig Faders Fortælling.[1])

KAP. I

Salig *Jon Olafsson* kom tilbage til Kjøbenhavn fra den ostindiske Rejse sex Uger efter Vinterens Begyndelse. Han havde denne Vinter Nattelogis hos den fromme Kvinde *Christine Sørensdatter*, Enke efter hans Staldbroder *Jon Haldorsson*, en Islænder, som havde været Kgl. Majestæts Bøsseskytte samtidig med *Jon Olafsson*, men om Dagen var han i Kost hos Rigets Admiral.[2]) Der

---

[1]) Som Andenhaands-Beretning har denne, Manuskriptets 3. Del, ikke saa megen Interesse som Jon Olafssons egne Optegnelser. Alt hvad der ikke direkte vedrører ham, er derfor udeladt.

[2]) Om Christine Sørensdatter og Jon Olafssons bedste Ven og Kammerat, Jon Haldorsson, der altsaa var død, medens han var borte, se Oplevelserne I, Registret. Embedet som Rigens Admiral var ikke besat i Aarene 1623—30. Muligvis menes der Albert Skeel.

blev ham tilbudt at blive Skolemester for de Børn, som Kgl. Majestæt havde optaget til Forsørgelse og Oplæring, hvorfor han skulde have en Løn af 400 Daler, hvilket han dog ikke vilde tage imod. Hans Slægtninge *Hannes* og *Balthazar* skrev ham ogsaa til fra Hamborg og indbød ham til at tage Ophold hos dem hele sin Livstid, hvilket han ogsaa afslog. Endelig blev et ærligt Giftermaal stillet ham i Udsigt med en velhavende Enke, som havde et Par unge Sønner, der var Studenter, men heller ikke dette havde han Lyst til. Han afslog alt dette, fordi han havde fattet den urokkelige Bestemmelse, at holde det Løfte, han i sin Nød havde aflagt, da han kom til Ulykke, at han vilde tage hjem til sit Fædreland, hvis Gud gav ham Liv og Førlighed dertil, og der lægge sig til den sidste Hvile, naar det var Guds Villie.

Saa gik Vinteren, og om Foraaret gjorde Islænderne sig sejlklare her op til Island. Det samme gjorde Lensmanden *Holger Rosenkrantz*.[1]) Den højlovlige Herre Prins *Christian* (den Femte) bad ham tage mig med sig derop og sørge for mig paa andre Maader, hvilket han ogsaa trolig gjorde.[2])

---

[1]) Holger Rosenkrantz til Frøllinge og Ørup, Søn af Børge Rosenkrantz og Margrethe Juel, blev 1610 Kaptajn i Flaaden og 1620 forlenet med Island. Han gjorde næsten hvert Aar et Togt til Island for at administrere Retten, konvojere Handelsskibene og for egen Regning, mod en Afgift, at indføre Handelsvarer. Han var i Island under Sørøverkrigen 1627, men tabte helt Besindelsen og viste sig aldeles udygtig. Han deltog ogsaa i Krigen mod Hamborg 1630. 1633 ombyttede han Islands Len med Gulland og tog Afsked af Flaadens Tjeneste. 1646 blev han Lensmand i Stavanger til 1648, da han blev Ridder og trak sig tilbage til Frøllinge i Halland, hvor han døde Februar 1658.

[2]) Den mærkelige Brug af første og tredie Person i dette Stykke lader formode, at Sønnen har havt nogle skriftlige Optegnelser af Faderen at støtte sig til under Nedskrivningen.

Med ham kom *Jon Olafsson* herop til Island og gik i Land i Havnen Seila ved Bessastadir,[1]) tilligemed Hr. *Thorlak Skulason*[2]) og andre Landsmænd. Høvedsmandens Skib med dets Passagerer kom dertil før St. Hansdag, og dér opholdt jeg mig, indtil Høvidsmanden og hans Følge tog til Althinget paa den fastsatte Tid, hvor jeg traf mange af Islands bedste Mænd og mange andre, som bød mig Vinterophold hos sig; men jeg afslog disse Tilbud undtagen det fra *Bjørn Magnusson*[3]) fra Bær paa Raudasand, hos hvem jeg var om Vinteren efter at jeg var kommen hjem.

KAP. II

Høvedsmanden *Holger Rosenkrantz* førte to Abekatte med sig op til Island for Morskabs Skyld, en Han og en Hun, som Islænderne, der ikke havde set saadanne Dyr før, syntes var ganske vidunderlige at skue, og de Danske fortalte dem, at disse Abekatte var Mennesker fra Ostindien, og at *Jon Olafsson* kunde forstaa deres Sprog, hvilket Islænderne troede, og en af Islænderne bukkede og nejede med dyb Reverens for

[1]) Bessastadir, en Kongsgaard paa Halvøen Alptanæs i Nærheden af Reykjavik, var det sædvanlige Opholdssted for den kgl. Høvidsmand eller Befalingsmand over Island. Den var senere Amtmandsbolig og endelig Latinskole. I Seila-Bugten var en lille Havn for de Skibe, der overførte Høvidsmanden.

[2]) Thorlakur Skúlason (1597—1656), Rektor ved Latinskolen paa Holar, blev 1628 Biskop (Se Biogr. Lex.)

[3]) Bjørn Magnusson, død 1635, var Sysselmand i Bardastranda Syssel.

dette indiske Ægtepar og forærede dem 4 Par Strømper, som han sagde, at hans Kone havde sendt dem.

Jon var 33 Aar gammel, da han kom tilbage til Island 1626, og 22 Aar, da han første Gang rejste bort til England.

Samme Sommer, som han kom hertil, forlenede Høvidsmanden *Holger Rosenkrantz* ham med tre Kgl. Majestæt tilhørende Gaarde paa Nordlandet, nemlig Ingveldarstadir, Dadastadir og Skard paa Livstid med de tilhørende Kvilder.[1]) Deres Afgift til Kongen er 14 Rdlr. aarlig. De ligger paa Höfdaströnd, og Jon havde dem i Forlening i to Aar. Men det forekom ham vanskeligt og forbundet med altfor store Udgifter hvert Aar at lade betale Landskyld og Leje af disse Gaarde her fra Vestlandet og bekoste Folk og Heste dertil,[2]) idet han selv opholdt sig i Alftafjorden hos sine Slægtninge, som ikke vilde give slip paa ham eller tillade ham at bosætte sig paa Nordlandet, hvilket han ej heller selv havde Lyst til. Det forekom ham, at Indtægterne og Udgifterne ved disse Gaarde gik op mod hinanden. Dertil kom ogsaa, at han havde fattet den Beslutning at indgaa Ægteskab her paa Vestlandet med en ærlig Dannekvinde, *Ingibjørg Olafsdatter*, som var Husholderske hos *Jon Magnusson* den yngre paa Eyri ved Seydisfjord, Datter af Sognepræsten til Stad, Hr. *Olaf Jonsson*, og en

---

[1]) Kvilde (isl. kvígildi, kúgildi) egenlig en Kos Værdi, dermed menes den Kreaturbesætning, som hørte med til Gaarden.

[2]) Indtægterne blev ikke betalt i Penge, men i Naturalier.

Tvillingsøster til hans Broder *Haldor Olafssons* Hustru. Paa Grund heraf vilde *Jon* ikke have Gaardene i Forlening længere end to Aar og afgav dem igen. I disse to Aar opholdt han sig hos sine Slægtninge i Alftafjorden.

KAP. III

Nu gik Tiden hen til Sommeren 1627 i Juni Maaned, da de tyrkiske Sørøverskibe kom op til Island til Østfjordene og Vestmanøerne og Grindavik, hvor de røvede, saaledes som det er fortalt i Hr. *Olaf Egilssons* Rejsebog, som dengang var Præst paa Vestmanøerne, og som blev taget til Fange af Sørøverne sammen med ialt 242 Mand.

Samme Sommer kom to engelske Krigsskibe til Island for at kapre franske Skibe. Udfor Latrabjarg ved Breidafjorden traf de et fransk Hvalfangerskib, som laa for Anker, og hvis Kaptajn *Dominigo*, havde et gammelt Pas udstedt af *Christian IV* af Danmark, hvori der meddeltes ham Tilladelse til at fange Hval her ved Island. Dette Pas viste han de engelske Kaptajner og henviste ogsaa til, at han ikke befandt sig under Sejl i rum Sø, men de vilde ikke tage noget Hensyn til hans Forsvar og begyndte strax at angribe den franske Hvalfanger; men først efter to Dages Forløb erobrede de den. Men atten af Hvalfangerne under Anførsel af Kaptajn *Dominigos* Broder *Johan Svan* undløb og roede bort nordpaa, til Arnarnes; her-

fra skaffede *Johan Svan* sig Transportmidler til Øgur til den bekendte velbaarne Herre *Ari Magnusson*, Kgl. Majestæts Sysselmand over Isafjords Syssel, thi de Franske agtede at bringe Sagen om de Engelskes ulovlige Kaperi ind for Domstolene. Da de engelske Skibe med det tagne franske Skib kom nordpaa i Mundingen af Isafjardardjúp, blev det aftalt mellem den franske og de engelske Kaptajner, at der paa en fastsat Dag skulde holdes Møde i Arnardal angaaende Kapringen af Skibet. Til dette Møde blev Sysselmanden *Ari Magnusson* anmodet om at indfinde sig, og i hans Følge var *Jon Olafsson* ikke den ringeste. Men da de ikke kunde blive enige om Gyldigheden af det Pas *Dominigo* havde faaet af *Kong Christian IV* af Danmark, blev denne Sag henvist til Lensmanden *Holger Rosenkrantz* paa Bessastadir. *Johan Svan* skulde ride derhen med en Skrivelse fra Sysselmanden og hente hans Svar. Til at følge ham medgav Sysselmanden ham *Jon Olafsson* Indiefarer. — — —

KAP. IV

Derefter tog de engelske og franske Kaptajner samt *Jon Olafsson* ombord paa de engelske Orlogsskibe, hvor der blev holdt et stort Gilde, hvor *Jon Olafsson* traf sin gamle Ven, Skibsføreren *Isaach Brommet*, med hvem han først rejste

fra Island til England,[1]) thi denne Mand laa et kort Stykke Vej fra Orlogsskibene med sine Fiskeliner ude og fiskede. Han blev hentet til Gildet, og han og *Jon Indiefarer* var meget glade ved at se hinanden. — — —

KAP. V

Da *Jon Olafsson* og *Johan Svan* igen var kommen i Land, tog de den korteste Vej til Øgur, hvor Sysselmanden *Ari Magnusson* havde ladet alt bringe tilveje, som de skulde bruge til Rejsen, Heste, Telte og alt andet. *Jon Olafsson* ledede denne Rejse. Da de kom til Borgarfjorden, hørte de først de sørgelige Tidender om de store Røverier og Manddrab, som de tyrkiske Sørøvere havde udøvet i Østfjordene, Vestmanøerne og Grindavík, og jo længere de kom sydpaa, desto mere Frygt og Angst kunde de mærke ved Befolkningens Jammer og Graad. De fortsatte Rejsen, til de kom til Bessastadir, hvor de traf Lensmanden *Holger Rosenkrantz*.

Dette skete kort før Althinget skulde afholdes. *Jon* overgav ham Sysselmandens Brev, af hvilket han altsaa erfarede, at der var to engelske Orlogsskibe udenfor Vestfjordene, hvorover han blev meget glad og vilde først sende *Jon Olafsson* tilbage for at anmode dem om at sejle til Sydlandet og deltage i Forsvaret mod Sørøverne. Men an-

---

[1]) Se Jon Olafssons Oplevelser I. S. 8 f.

gaaende den kaprede franske Hvalfanger og hans af Kongen udstedte Pas, mente han ikke at kunne træffe Bestemmelse; den Sag maatte opsættes til næste Herredag og forelægges Kongen og Rigets Raad. Men han lovede *Johan Svan*, at han vilde tage ham og hans to Følgesvende med sig til Danmark og give dem fri Fortæring undervejs.

Høvidsmanden *Holger Rosenkrantz* havde overordentlig travlt paa den Tid, idet han lod opføre en Skanse ved Havnen Seila til Forsvar mod Sørøverne, og til Besætning tog han alle de Islændere, som var kommen til Bessastadir med deres Lensafgifter, og han vilde ikke give nogen Orlov, før man fik Vished om, hvor Sørøverne stævnede hen. Han havde ogsaa tilkaldt de tre danske Handelsskibe fra de nærmeste Handelspladser. Disse tre Skibe laa nu i Seilaen tilligemed Høvidsmandens eget Skib med fuld Besætning og saa godt udrustede som muligt. Han havde ogsaa udstillet Strandvagter paa alle Syd-Næssene, for at hindre Sørøverne i at gaa i Land dér. Da nu *Jon Olafsson* havde opholdt sig en Nat paa Bessastadir og hurtigst muligt skulde rejse hjem igen til Vestlandet med Høvedsmandens Svar til de engelske Kaptajner, kom der Efterretning sydfra, at Sørøverne allerede var kommen til Hafnarfjord, og at de agtede sig til Seila.

Nu blev *Jon Olafsson* forhindret i at rejse, han og hans franske Ledsagere fik Ordre til at gaa i Skansen og betjene Kanonerne og skyde, naar det var nødvendigt. Høvedsmanden og alle

hans Folk og en stor Del Islændere red om i Nærheden af Stranden. De sad i store messingbeslaaede Sadler og havde lange Stænger i Hænderne, men naar Solen skinnede paa Saddelbuerne, tog det sig paa Afstand ud som en Skare bevæbnede Mænd. Da alt var færdigt til Forsvar, saa de Sørøverne sejle ind i Havnen. De blev modtagne med en Del Kanonskud fra Skansen og Skibene, og det ene af Sørøverskibene stødte paa et Rev og stod fast, thi det var Lavvande. Det var det Skib, hvor Fangerne og næsten alt det røvede Gods var ombord. Fra de to andre Sørøverskibe blev der sat Baade ud for at losse Fanger og Gods over paa dem, for at lette det; og de kastede ogsaa meget Tøndegods overbord, Mel, Øl og andre af de tungeste Varer, som de havde røvet. Det meste drev i Land, og da det var forsynet med Købmand *Boye Nielsens* Mærke fra Skutulsfjord, kunde *Jon Olafsson* vide, at Skibet til Skutulsfjords Havn var blevet taget af Sørøverne. Medens disse nu pladskede om mellem Skibene, hørte de Danske desværre op at beskyde dem, baade fra Skansen og fra Skibene, og de tilstedeværende Islændere fik ikke Lov til at raade, og derfor kom Sørøverskibet flot igen ved Flodtid.[1]) Saa sejlede de bort fra Seilaen sydpaa og blev ikke set, før de i Juli Maaned plyndrede Vestmanøerne. Men

---

[1]) Om dette Sørøvertog, hvorved 367 Mennesker blev bortført som Slaver og en Mængde Mennesker dræbte, kan henvises til en Afhandling i „Nord og Syd“ 1899 af Sigfús Blöndal: „Algierske Sørøveres Tog til Island Aar 1627“. Det isl.-hist. Selskab i Reykjavik udgiver for Tiden en Samling af de vigtigste Kilder til Togets Historie.

hverken Høvedsmanden eller andre Folk fra Bessastadir red den Sommer til Althinget paa Grund af den Frygt og Angst, der var over dem ved disse Begivenheder.

KAP. VI

Da disse Begivenheder var forbi, rejste *Jon Olafsson* igen her op til Vestlandet med Brevet fra Høvidsmanden til de engelske Kaptajner, hvori han anmodede dem om at opsøge Sørøverne og slaa dem ihjel, hvis de kunde. Paa 4 Dage tilbagelagde *Jon Olafsson* Vejen fra Bessastadir til Øgur ved Isafjord. De engelske Kaptajner gjorde sig strax klare til at sejle til Sydlandet efter Sørøverne, men vendte tilbage med uforrettet Sag.

Nu er der at berette om en Ting, som jeg har sprunget over. Før *Jon Olafsson* tog Afsked med *Holger Rosenkrantz* paa Bessastadir, bad *Jon* ham om at anvende sin Indflydelse hos de velvise islandske Rhedere i Kjøbenhavn, saa at der om Sommeren eller Efteraaret blev sendt et Skib op til Skutulsfjord Havn med nødvendige Varer for Menigmand i Isafjord Syssel, der ikke kunde søge andre Havne for at handle dér. Høvedsmanden lovede, at han skulde gøre, hvad han kunde, hvilket han trolig holdt, saa at der tidlig om Efteraaret kom et Skib fra det islandske Kompagni i Kjøbenhavn med Nødvendigheds-Artikler til Sku-

tulsfjord og Dyrafjord Havne. Med dette Skib kom Efterretning om, at Høvedsmandens og mange andre islandske Handelsskibe lykkelig og vel var kommen til Danmark, med Undtagelse af de fire Skibe fra Vestmanøerne, Djupavog, Grindavik og Skutulsfjord, som mentes at være tagne af Tyrken. Samtidig kom der ogsaa et dansk Orlogsskib, som vor Konge sendte herop for at søge efter disse Røvere, men det fandt dem ikke. —

KAP. VII

Næste Aar 1628 kom den samme Høvedsmand, *Holger Rosenkrantz*, her til Seilaen med et dansk Orlogsskib, ligesom ogsaa to andre danske Skibe blev sendt herop for at krydse omkring Landet efter Sørøvere. Ligeledes sendte Kong *Jacob* af England Orlogsskibe op til Island i samme Hensigt og for at holde Øje med de engelske Fiskerskuder, der fiskede heroppe. De fortalte, at Englænderne samme Foraar i engelske Farvande havde taget 13 tyrkiske Skibe, som skulde have været til Island og skudt nogle af dem i Sænk.

Nu gik der nogen Tid, uden at der hændte noget, der er værd at nedskrive angaaende *Jon Olafsson* Ostindiefarer. Han opholdt sig stadig hos sine Slægtninge i Alftafjord, men undertiden hos *Ari Magnusson* eller andre fornemme Folk, hos hvem han var en velset Gæst.

KAP. VIII

Jon Olafsson havde været gift i nogle Aar, men havde ikke noget Underhold og nød intet til Gengæld for den Tid, han havde staaet i Kgl. Majestæts Tjeneste, og det blev mere og mere vanskeligt for ham at arbejde paa Grund af hans lemlæstede Haand og anden Svagelighed. Det faldt ham derfor ind atter at ansøge den høje Direktion for det ostindiske Kompagni, i hvis Tjeneste han havde faaet denne Skade, om at den af Godhed, Billighed og Retfærdighed vilde give ham noget til Livets Ophold i hans trange Stilling, og bad den islandske Købmand paa Skutulsfjardareyri at føre sin Sag hos den og bringe ham Svar tilbage.

Men eftersom det netop traf sig saaledes paa den Tid, at den Konstabel eller Bøsseskytte, som paa Vestmanøerne [1]) skulde passe Skansen og Kanonerne, var død og der behøvedes en anden erfaren Mand i hans Sted, blev *Jon Olafsson* beskikket hertil, og til at have Opsyn med alt Forsvarsvæsen der fandtes dér, endvidere til at lære Indbyggerne Krigsmaner og holde dem til Mønstring og Øvelse en Gang om Ugen. Til Løn herfor skulde han have Gaard og Bolig frit der paa Øerne, samt daglig Mad og Drikke i de danske Huse hos Lensmanden og en aarlig fast Løn af 50 Vætter. [2])

---

[1]) Vestmanøerne, som i det 17. Aarhundrede paa Dansk kaldtes Vespenøerne, er en Gruppe stejle og forrevne Klippeøer Syd for Island. Kun den største af dem er beboet.

[2]) En Væt = 40 Fisk. 45 Fisk vurderet til 1 Speciesdaler. (Handelstaxten for Island af $^{6}/_{12}$ 1619).

KAP. IX

Strax samme Sommer forlod han med sin Hustru og Barn sin Gaard paa Vestlandet, Eyrardal, hvor han da havde boet i 11 Aar, og solgte sit Indbo for Heste og andet, som han behøvede til sin Rejse.

Paa Vestmanøerne blev han godt modtaget af Lensmanden *Niels Clemensen*, som strax anviste ham en Gaard til Bolig for ham og hans. Selv fik han daglig sin Mad og Drikke i de danske Huse, men om Natten var han hjemme hos sin Familie. Til hans Hustru blev der daglig fra de danske Huse sendt en Kande Øl og dertil 3 til 4 Brød. *Jon Olafsson* var godt fornøjet med Opholdet, men *Ingibjørg Olafsdatter* syntes ikke om Egnen og vilde paa ingen Maade blive dér; tilsidst blev hun tungsindig og fuld af Græmmelse, thi hun kedede sig overordenlig. Derfor maatte han love hende atter at bosætte sig paa Vestlandet, hvilket han iværksatte den næste Sommer af Hensyn til hende, men imod sit eget Ønske. Det Vidnesbyrd, som han fik af Lensmanden, før han rejste, beviser *Jon Olafssons* ærlige Opførsel, den Tid han opholdt sig paa Øerne.

NIELS CLEMMENSENS VIDNESBYRD OM JON OLAFSSON[1]

Eptter som Jon Olafsson hafuer her vdy Vestspen Øe fortöfuet paa ett ärs tyd og agtter sig Nu met guds hielp at forfoye sig Nu herfra og Vester til sine Venner og Kunninger. Og effter dij at hand er af mig begerendis faaein[2] *Ord huorleidis hand sig her vdy Vestspen Øy hafuer forholdet og Imydlertyd hand haffuer her veret, da er dette den vidnesburd som eg hanem gyffuer og kand her iche I mod vere at fornefnde Jon Olafsson haffuer forholldid sig her fromachttig Erligen og vel Til Ord og Gierninger, so at Jeg hafuer Icke andet af hanem fornummit end at hand maa vere og faare huor hand vil Obehyndret I alle Maader aff huer Mand Og er jeg venligenn begerendis at huor forneffnde Jon Olafsson er betorttid [!] er Jeg alle Erlige Mend hanem at befordre til det beste sligt Igen at forskyllde I lyge Maader eller andre huor jeg kand giore og forskylde.*

Skreffuet I Vestspen Ø denn 17 Julij 1640.

NYELS CLEMENSSON EH.

Han rejste saa med sin Hustru til Alftafjorden igen og kom dér om Sommeren efter Althingets Slutning. Da var alle Gaardene bortfæstede, og han maatte derfor skaffe sig og sin Husstand Bopæl paa Gaarden Dvergastein for Resten af Aaret.

---

[1]) Afskrevet efter en Afskrift fra Slutn. af det 17. Aarh. i Haandskriftet 92, 4⁰ i det isl. lit. Selskabs Haandskriftsamling, nu i Landsbibliotheket i Reykjavik. Slutningen af Aktstykket er øjensynlig forvansket.

[2]) faa ein, en Islandisme ɔ: fáein = nogle.

KAP. X

Om Efteraaret hændte det sig, at *Arni Jonsson*, som var Hvalfanger og boede paa Gaarden Større Hattardal, rejste hjemmefra og vilde til Øen Vigur paa Fiskefangst. Han sejlede saa i en Baad over paa den anden Side af Alftafjorden og anløb Dvergastein, hvor *Jon* og hans Hustru jo opholdt sig. *Jons* Hustru *Ingibjørg Olafsdatter* bad da *Arni* om at sætte hende over til Kambsnes, thi hun vilde tage til Eyri for at træffe *Jon Magnusson* og hans Hustru. Man mente, hun tog derhen i den Hensigt at faa en Gaard i Forpagtning hos dem.

Arni tog hende da med i Baaden og sejlede for en blid Bør ud af Alftafjorden, indtil de kom forbi Gaarden Trød ved Sudavik, da kom der et saa pludseligt og kraftigt Vindstød, at Baaden kuldsejlede i et Nu. *Arni* og hans Folk kom med Guds Hjælp op paa Kølen og blev reddede af Bonden paa Trød, som hentede dem i Land i en Baad, men *Ingibjørg Olafsdatter*, *Jon Olafssons* Hustru, blev funden død med en Brændevinsflaske bunden til sit Bælte under Kappen, thi denne Flaske havde hun havt til Hensigt at bringe Folkene paa Eyri. Liget blev bragt i Land til Trød og gjort i Stand til Bisættelse og dernæst bragt til Eyri ved Seydisfjord til Begravelse, hvor hun nu hviler.

Men efter det Vindstød, som slog Baaden omkuld, blev der helt blikstille, hvilket forekom alle

forunderligt. Men man fortalte at *Ingibjørg* var bleven Uvenner med en Kvinde paa Vestmanøerne forrige Vinter, saa at de laa i Kiv med hinanden, og den Kvinde skal have sagt, at *Ingibjørg* ikke oftere vilde komme til at trættes med hende, thi hun vilde komme tilbage til Vestlandet og der drukne i Havet, hvilket ogsaa skete paa den Maade, som her er fortalt.

Jon Olafsson var nu Enkemand efter denne sin første Hustru og levede dér med sin udenfor Ægteskab fødte Søn: *Christopher Boye*, som ogsaa døde fjorten Dage før Jul samme Vinter.[1])

KAP. XI

Nogen Tid derefter fik *Jon Olafsson* Lyst til atter at indgaa Ægteskab, og han søgte sig til Ægtemage en ærlig og hæderlig Kvinde *Thorbjørg Einarsdatter*, som var Husholderske hos *Jon Thorgeirsson* paa Gaarden Uppsalir i Seydisfjord, og efter Guds naadige Villie og med hendes eget og Forloveres Samtykke fik han hende til Ægtehustru og satte Bo paa Gaarden Uppsalir i Seydisfjord, hvor de boede i de næste 5 Aar, derefter flyttede de til Gaarden Eyrardal ved Alftafjorden, hvor de boede uafbrudt i 30 Aar, indtil hans Død 1679.

---

[1]) Altsaa opkaldt efter hans højt elskede Kaptajn.

KAP. XII

Samtidig boede den velbaarne og vidt bekendte Sysselmand *Ari Magnusson* paa Øgur ved Isafjorden, og han bortforpagtede den nævnte Gaard Eyrardal til *Jon Olafsson Indiefarer.* Men efter *Ari Magnussons* Død [1]) gik Isafjords og Stranda-Sysler, som han havde havt i Forlening, over til andre, og *Jon Olafsson* ansøgte da Kgl. Majestæt Kong *Frederik den Tredie* om, at hans Kgl. Majestæt vilde allernaadigst forunde ham at bo dér paa Hans Majestæts Gaard Eyrardal paa Livstid, frit og uden Afgifter, i hans Alderdom og Svagelighed, efter som han paa ingen Maade var i Stand til selv at fortjene sit Brød eller arbejde med sine Hænder paa Grund af den Lemlæstelse, som han havde faaet i Kgl. Majestæt Kong *Christian den Fjerdes* Tjeneste paa den ostindiske Rejse. Da *Jon Olafsson* ikke havde faaet noget rigtigt Svar paa denne Ansøgning, rejste han til Althinget Aaret efter, 1653, og traf dér den velbyrdige Lehnsherre *Henrik Bjelke,*[1]) som han bad om at støtte hans Sag, hvilket han lovede og trolig holdt, da han traf Kongen. Aaret efter, 1654, tilskrev han sin befuldmægtigede Foged paa Bessastadir *Thomas Nicolaisen,* at han havde modtaget en kongelig Skrivelse om, at *Jon Olafsson Ostindiefarer* frit uden nogensomhelst Afgift for Livstid skulde bebo

---

[1]) Han døde 11. Oktbr. 1652, 80 Aar gammel.

[2]) Henrik Bjelke, den senere Rigsadmiral (1615—83) var Lensmand paa Island fra 1649 til sin Død.

Hans Kgl. Majestæts Gaard Eyrardal ved Alftafjord med de tre Kvilder, som følger med Gaarden, samt at dette skulde indføres i Kgl. Majestæts Jordebog og skriftlig meddeles den, der havde Alftafjordgaardene i Forlening, fra hvis Afgift til Bessastadir der aarlig skulde trækkes tre Rigsdaler, saa længe *Jon Olafsson* levede; men naar han døde, skulde Gaarden Eyrardal igen falde ind under den kgl. Administrator, der skulde modtage den frit af *Jon Olafssons* Arvinger og derefter svare fuld Afgift af den tillige med Afgiften af de andre derliggende Gaarde.

Gaarden blev derefter afstaaet til *Jon Olafsson*, der derefter beboede den frit, og fik alle dens Indtægter, baade af landdrevne Hvaler og andet i 20 Aar.

Jon Olafsson og hans Hustru *Thorbjørg Einarsdatter* blev efterhaanden svageligere, saaledes som Alderdommen fører det med sig, saa at deres ægtefødte Søn *Olaf Jonsson* maatte forsørge dem sammen med sin Halvsøster *Thorbjørg Thorsteinsdatter*, som deres Moder havde faaet med en anden Mand, før hun blev gift med *Jon Olafsson*. Men da dennes Alderdomssvaghed stadig tiltog, tog han unge Piger og Drenge til Undervisning i boglig Lærdom og holdt dem til Læsning og Skrivning, hvilket altid havde været hans Skik om Vinteren, endnu medens han drev sin Gaard. Thi denne Mand havde alt fra sin Barndom naturlige Anlæg for og Tilbøjelighed til boglige Sysler, hvilket man kan se af denne Bog. Der er derfor mangen Mand

og Kvinde, som hos ham har faaet boglig Lærdom og er blevet optugtet i gode Sæder, thi han avede sine Skolebørn med kristelig Tugt og Formaning, saa at mange af dem blev gode og gudfrygtige Mennesker. Han var en klog og from Mand, meget alvorlig og pligtopfyldende i sin Omgang og Optræden. Han forvaltede ogsaa med stor Troskab det Repstyrerembede, som var ham betroet i hans Rep[1]) næsten hele den Tid, han drev en Gaard. Men da Alderdommens Byrder blev tungere og tungere, bortkaldte Gud ved en naturlig Død *Jons* Ægtehustru til sin himmelske Naade fra denne usle og forgængelige Verden. Han blev da tilbage som Enkemand og sørgede over hende i sin Alderdom. Han overlevede hende næsten i 2 Aar, var i den Tid meget svag og laa for det meste i Sengen, indtil han fik den Sygdom, som blev hans Bane, og i hvilken han hensov sødt i Herren Anno 1679 efter Christi Fødsel til denne Verden, Dagen før Korsmisse om Foraaret [ɔ: 2. Maj], i hans Alders syv og firsindstyvende Aar.

1) Svarer til den danske Sognefoged-Bestilling.

PERSON-REGISTER

Adrian, Baadsmand, 143.
Adriannsen, Jacob, Styrmand, 20, 139.
Agamemnon, indisk Tjener, 98. 124. 132.
Albert, Styrmand, 21.
Alkmaar, Peter, Bøsseskytte, 13. 138. 140.
Andersen, Bent, Bøsseskytte, 13 f. 64. 109. — Frands, Smed, 32 f. — Henr,, Bøsskytte, 109. — Jens 108. — Peter, Skipper, 13. — Stephen, Bøsseskytte, 94.
Antonius, Skrædder, 84 ff. 97.
Arend, Bartskærer, 128 ff. 138 ff.
Arendal, Peter, Baadsmand, 85. 99 ff. 119.
Arnason, Haldor, Bøsseskytte, 5. — Jon, 5.
Arnesen, Poul, 116 f. 121 f.
Atrumbus, indisk Vadskemand, 67. 81.
Bagers, Anne, 160.
Balthazar, Isl., 177.
Bartholomæus, Henr., Bartskærer, 14. 89 f.
van Bergen, Peter, Bøsseskytte, 34. 62, 91.
Bjelke, Henr., Lensmand p. Island, Rigsadm., 192.
de Boshouwer, Marcelis, Admiral, II. 3. 6 f.
Boye, Christ. Hansen, Kapt. 13. 20. 26. 32. 36. 41. 48. 59. 61. 63. 87 f. 90 f. 107. 109. 128 ff. 133 ff. 139 f. 143. 145 f. 148 f. 151. 154. 161. 167. 169. 174 f.
Brommet, Isaach, Skibskapt., 181 f.
Børgesen, Gunder, Profos, 15.
Calicut, indisk Feltherre, 104—113. 117.
Cather, Johan, Kapt., 137.
Ceneradt Adassin, Kejser p. Ceylon, II. 1 f. 55.
Christian IV, Konge af Danmark, I ff. 2. 8. 10. 12. 37. 162. 169—173, 180.
Christian (V), Prins af Danmark, 169 f. 177.
Christian, Præst, 107.
Christian (Catthay), indisk Dreng, 98.

Christiansen, Johan, Baadsmand, 143.
Clemmensen, Niels, Lensmand p. Vestmanø, 189.
Compan, Sørøver, 156. 158.
Cornelis Trommeslager, 156.
Cornelius, Tømmermand, 95 ff.
v. Coten Arent (Kalden, Kollen) se Kalden.
Crappe Roland, General, I. II. 6. 8. 98. 110—121. 123. 125. 129. 131 f. 163.
Dominigo, fr. Skibskapt., 180 f.
Dreyer, Niels Olsen, Konstabel, 13 f. 31. 59 f. 123.
Dirichsen, Claus, Styrmand, 14.
Due, Svend, 56.
Egilsson, Olaf, Isl., 180.
Erik Smed, Bygmester, 71.
Falk, Johan, Baadsmand, 146.
Frandsen, Peter, Hovmester, 14. 137 f. 149. 160.
Frederik III, Konge af Danmark, 192.
Friis, Niels Petersen, Bøsseskytte, 13 f. 44.
From, Claus, Over-Tømmermand, 27. 96. 142.
Gertzen, Niels, Købm., 14 f. 27. 157.
Gjedde, Ove, Rigsadmiral, II. III. 1. 3. 6. 8 f. 13. 28. 37. 54. 62.
Grabow, Ad. Fr., Vicepræsident, 4 f. 15 f.
Grayer, Elisabeth, 159 f. — William Skibskapt., 159.
Grubbe, Erik, Kapt., 3. 7. 55 ff. — Ingeborg Hansdatter (Gere), 3. 6. — Cap di Bone, 3.
Gundersen, Bartel, Baadsmand, 138 ff.
Hansen, Chr., Hovmester-Medhjælper, 14.
Hannes, Isl., 177.
Haldorsson, Jon, Bøsseskytte, 176. — Christine Sørensdatter, 176.
Harboe, Søren, Kapt., 133. 161 f. — Christen, 133. — Birgitte f. Mund, 133.
Hermandsen, Jost, Højbaadsmand, 11 f.
Hess, Anders, Raadm., 57. — Dorthe Henriksdatter 57. — Henr., Kapt., „Gubernator“, 57. 61. 66. 88 ff. 101—105. 108 ff. 116—121. 130—133. 149 152.
Jacobsen Sixt, Kapt., 128. 133. 145. 153. 160. 168. 174.
Jansen, Jan, Sejlmager, 14.
Jens, Præst, 70. 114 f.
Jensen, Chr., Præst, 14 f. — Iver, Baadsmand, 58 ff. — Niels, Assistent, 14. — Peder, Jungmand, 34. — Thomas, Jungmand, 24. 32.
Jeronymus, Bogholder, 96.
Johansen, Chr., 160. — Peter 102 f. — Simon, Overkøbmand, 12. 14. 163 f. 167.

Johnsen, Anders, Tømmermand, 142.
Jonsson, Arni, Hvalfanger, 190. — Olaf, Præst, 179. — Olaf, Søn af Indiefareren Jon Olafsson, 176 193.
Joris, Styrmand, 20, 152.
Jørgensen, Peter Lollik, Bøsseskytte, 73. 113. 139 f. — Jørgen, Trompeter, 24.
v. Kalden, Arent, Skibschef, 133. 161 f.
Knap, Søren, Konstabel, 6.
Knabstrup, Søren, Konstabel, 157.
Koning, Peter, Bøsseskytte, 14.
Lammer, Daniel, Købm., 14. 47 f.
Lange, Erik, 86.
Laursen, Niels, Profos, 15.
Lennart, 119 ff.
Lollik, Peter, se Jørgensen.
Lucht, David, Tolder, 133.
Madsen, Wallenbeck Henr., Præst, 116.
Magnusson, Ari, Sysselmand 181 f. 186. 192. — Bjørn, Sysselmand, 178. — Jon, 179. 190.
Marcus, Understyrmand, 128.
Maria, Vadskerpige, 115.
Michelsen, Anders, Assistent, 14. 157.
Morten Bøsseskytte, 93.
Mutten, Styrmand, 145.
v. d. Møllen (Mohlen, Milner, Møller), Christoffer, Overkøbmand, „Rektor“, 8. 57. 61. 88 ff. 97. 101. 103 ff. 113. 115 ff. 121. 163 ff.
Mønting, Frands, Oppasser, 25.
Naike Ragnato, indisk Fyrste, 70. 72 fff. 103 ff. 113. 118 ff.
Namesen, Hans, Bartskærer, 14.
Nicolaisen, Thomas, Foged, 192.
Nielsen, Boye, Købm., 184. — Søren, Assistent, 36. — Tord, Tømmermand, 27. 40.
Olafsson, Haldor, Lagmand, 102.
Olafsson, Christopher Boye, Jon Olafsson Søn, 191. — Haldor, Jon Olafssons Broder, 62. 91. 180. — Ingebjørg Olafsdatter, Jon Olafssons 1. Hustru, 188, 190. — Thorbjørg Einarsdatter, Jon Olafssons 2. Hustru, 191. 193 f.
Olufsen, Anders, Bøsseskytte, 13. 123. 125. 152. 160. — Hans, isl. Købm., 91.
Olsen, Anders, Bøsseskytte, 37. 40.
Peter, Styrmand, 18.
Petersen, Hans, Kok, 131. 134. 150. 165 ff.
Piper, Jens, 6.
Pricker, Ernst Gerritsen, Kapt., 57. 62. 87 f. 90.

Rasmussen, Mathias, Præst, 56 f. 116. 121. 130. 134. 140. 143. 154. 160.
Robert, eng. Lods, 153.
Rod, Jakob, Kvartermester, 24.
Rosenkrantz, Holger, Lensmand p. Island, 177—186.
Ryaardsen, Sydward Herm. Underkonstabel, 14. 107. 109.
Salomon, Bøsseskytte, 85. 100 f. 119.
Seiberg, Mikkel, Baadsmand, 24.
Simonsen, Lars, Bøsseskytte, 94.
Sivile, indisk Tjener, 87. 89. 98.
Skeel, Albert, Rigsadmiral, 176.
Skielskør, Jensen Christen, Præst, 63.
Skoster, Niels, Bøsseskytte, skytte, 13.
Skulason, Thorlakur, Rektor, 178.
Svale, Christine, 9.
Svan, Johan, fr. Hvalfanger, 180 fff.
Sørensen, Steffen, Kapt., 9. —Ermegaard Svale, 9.
Sønderborg (Sundborg), Hans, 14.
Temperance, Jeronymi Hustru, 96. 121. 132.
Tilly, tysk Feltherre, 172.
Thorgeirson, Jon, Isl. 191.
Thorsteinsdatter, Thorbjørg, 193.
Valkendorf, Christ., Rigshovmester, 10.
Willadsen, Søren, Skrædder, 173 f.
William, Bartskærer, 114, 128. 130, 157. — Lods eng. 153.
Wismar, Olaf, Kapt., 116. 121 f. 132.

